

Kataložna obrada razglednica po ISBD-u i Dublin Coreu s primjerima iz Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu i Knjižnica grada Zagreba

Sablić, Damir

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:065940>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial 4.0 International](#)/[Imenovanje-Nekomercijalno 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-28**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti
Izvanredni studij bibliotekarstva

Damir Sablić

DIPLOMSKI RAD

**Kataložna obrada razglednica po ISBD-u i
Dublin Coreu s primjerima iz Nacionalne i sveučilišne knjižnice u
Zagrebu i Knjižnica grada Zagreba**

Mentorica: izv. prof. dr. Ana Barbarić

Zagreb, 2020

Izjava o akademskoj čestitosti

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je ovaj rad rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na istraživanjima te objavljenoj i citiranoj literaturi. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio rada nije korišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Damir Sublić

(potpis)

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Razglednice	1
2.1. Definicija i kratka povijest.....	1
2.2. Razglednice kao knjižnična građa	3
2.3. Značaj razglednica kao knjižnične građe	5
2.4. Digitalizacija razglednica	6
3. Katalogizacija: uvod.....	9
3.1. Katalogizacija razglednica: najčešći problemi u određivanju podataka	10
3.1.1. Problem određivanja nakladnika	10
3.1.2. Problem određivanja autorstva	11
3.1.3. Problem određivanja godine izdanja	11
4. Katalogizacija razglednica i njihovih digitalnih reprodukcija po ISBD-u	11
4.0. Skupina 0: Oblik sadržaja i vrsta medija	12
4.1. Skupina 1: Stvarni naslovi i podaci o odgovornosti	16
4.2. Skupina 2: Izdanje.....	32
4.3. Skupina 3: Podaci specifični za vrstu građe	36
4.4. Skupina 4: Izdavanje, proizvodnja, raspačavanje itd.	40
4.5. Skupina 5: Materijalni opis	47
4.6. Skupina 6: Nakladnička cjelina i višedijelna omeđena građa.....	53
4.7. Skupina 7: Napomena.....	55
4.8. Skupina 8: Identifikator jedinice građe i uvjeti dostupnosti	56
5. Katalogizacija razglednica i njihovih digitalnih reprodukcija po Dublin Coreu	59
5.1. Izabrani elementi Dublin Corea za kataložni opis razglednica	61
5.1.1. Title (naslov)	62
5.1.2. Creator (stvaratelj)	63
5.1.3. Contributor (suradnik)	65
5.1.4. Publisher (nakladnik)	66
5.1.5. Date (datum)	68
5.1.6. Type (vrsta)	70
5.1.7. Format (format).....	71
5.1.8. Extent (opseg)	73

5.1.9. Description (opis)	74
5.1.10. Source (izvor).....	75
5.1.11. Relation (odnos)	76
5.1.12. HasPart (ima dio)	77
5.1.13. IsPartOf (dio je od)	77
5.1.14. HasFormat (ima format)	78
5.1.15. Identifier (identifikator)	79
5.1.16. Subject (predmet).....	79
5.1.17. Spatial (prostorni obuhvat)	80
5.1.18. Rights (autorska prava)	81
5.1.19. Language (jezik)	81
6. Usporedba kataložnih zapisa po ISBD-u i Dublin Coreu	82
7. Razglednice u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu	84
7.1. Prikaz razglednica u katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu	85
8. Razglednice u Knjižnicama grada Zagreba	92
8.1. Prikaz razglednica u katalogu Knjižnica grada Zagreba	94
9. Usporedba prikaza razglednica u katalozima NSK-a i KGZ-a.....	101
10. Zaključak	103
Literatura	105
Popis slika	108
Sažetak.....	109
Summary.....	109

1. Uvod

Tema ovoga diplomskog rada je katalogizacija razglednica i njihovih digitalnih reprodukcija po ISBD-u i Dublin Coreu s primjerima iz Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu i Knjižnica grada Zagreba. U uvodnom se dijelu govori o povijesti razglednica, njihovu smještaju unutar knjižnica koje ih najčešće prikupljaju, a zatim o njihovoj dostupnosti, zaštiti i digitalizaciji. U središnjem se dijelu opisuje katalogizacija razglednica i njihovih digitalnih reprodukcija prema pravilima ISBD-a i Dublin Corea, navode se primjeri skupnog opisa mape s razglednicama i pojedinačnih primjeraka razglednica i njihovih digitalnih reprodukcija i analizira njihov prikaz u katalozima Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu i Knjižnica grada Zagreba. U završnom dijelu rada uspoređuju se kataložni zapisi i ukazuje na njihove prednosti i mane.

Napomena o numeraciji poglavlja

U 4. poglavlju napravljena je iznimka u numeraciji tako da je prvo potpoglavlje numerirano s 4.0., dok numeracija ostalih potpoglavlja počinje s .1. Razlog tome je usklađivanje brojeva potpoglavlja u 4. poglavlju s numeracijom skupina u objedinjenom izdanju ISBD-a koje počinje skupinom 0.

2. Razglednice

2.1. Definicija i kratka povijest

Prema definicijama navedenim u ISBD(NBM)-u slika je „dvodimezionalni vizualni prikaz, pristupačan prostom oku, redovno na neprozirnoj podlozi“, a razglednica je „slika na tvrdom papiru koja se otprema poštom bez omotnice“.¹

¹ ISBD(NBM) : Međunarodni standardni bibliografski opis neknjižne građe / preporučila komisija za pregled ISBDa ; odobrio stalni odbor Sekcije za katalogizaciju Međunarodne federacije bibliotekarskih društava i ustanova. [s engleskoga prevela, hrvatske primjere odabrala i izradila Vedrana Juričić]. Prerađeno izd. Zagreb : Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1993. Str. 79.

Preteče razglednica su dopisnice koje su se prvi put pojavile 1869. u Austriji² predstavljajući „komunikacijsko sredstvo u obliku tiskanice na polutvrdoj pravokutnoj papirnatij podlozi standardizirane veličine, namijenjenoj prijenosu otvorene i kratke poruke bez omotnice putem javnoga poštanskog prometa“³.

Razglednice su nastale 1870., devet mjeseci nakon nastanka dopisnica, gotovo paralelno u Njemačkoj i Francuskoj, za vrijeme Francusko – pruskog rata i služile su vojnicima za javljanje s fronta,⁴ a predmet šire trgovine postale su 1875., kad je njemački tiskar i knjižar Schwartz iz Oldenburga tiskao zbirku od pedeset razglednica⁵. Prva poznata hrvatska razglednica putovala je 1889. i prikazivala je Rijeku.⁶

Kartofilija (engl. deltiology, fr. cartophilie, njem. Philokartie) je disciplina koja se bavi skupljanjem razglednica i dopisnica, njihovom poviješću i organizacijom izložbi, a danas po masovnosti predstavlja treći hobi u svijetu, poslije filatelije i numizmatike.⁷ Srodna je filateliji, a povezana sa zavičajnom poviješću i fotografijom.⁸ Najstariji klub skupljača razglednica osnovan je 1894. u Hamburgu. U Njemačkoj su organizirane i prve izložbe razglednica, a 1895. tamo je počelo je izlaziti i prvo kartofilsko glasilo.⁹ Razglednice su dosegle vrhunac popularnosti u razdoblju od 1897. do 1914. (prema nekim stručnjacima do 1918.), kad su u nekom smislu bile prozor u svijet, jer je fotografska oprema i izrada fotografija većini ljudi bila preskupa, televizija još nije postojala, pa su ljudi putem reproduciranih fotografija na razglednicama mogli upoznavati razne dijelove svijeta.¹⁰

Za primjer tadašnje popularnosti razglednica može se navesti procjena da je svijetom 1905. putovalo oko 7 milijardi razglednica, pri čemu ovaj broj obuhvaća samo razglednice koje su putovale poštanskim prometom, ali ne i kupljene a neposlane razglednice.¹¹

Za tadašnju popularnost razglednica važna je fotografija, čije su se reprodukcije prikazivale na mnogim razglednicama, povećavajući njihovu dokumentarnu vrijednost.¹²

² Leko, Krunoslav. Umijeće sakupljanja razglednica. Rijeka : Ex Libris, 2015. Str. 19.

³ Isto, str. 13-14.

⁴ Isto, str. 23-24.

⁵ Predović, Vera. Razglednice kao bibliotečni materijal :odlomci iz veće radnje. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 9, 3/4(1963), str. 112.

⁶ Leko, Krunoslav. Umijeće sakupljanja razglednica. Rijeka : Ex Libris, 2015. Str. 30.

⁷ Isto, str. 11.

⁸ Isto, str. 12.

⁹ Isto, str. 31.

¹⁰ Isto, str. 40-41.

¹¹ Isto, str. 34.

¹² Predović, Vera. Razglednice kao bibliotečni materijal : odlomci iz veće radnje. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 9, 3/4(1963), str. 112-113.

U početku su razglednice imale slike ili ilustracije smještene na adresnoj strani, a suprotna je strana bila rezervirana za upisivanje poruke primatelju, zbog čega ih neki stručnjaci ne smatraju pravim razglednicama jer se, prema kartofilskim pravilima, ilustracije moraju nalaziti na suprotnoj strani od adrese¹³, pa ih nazivaju *pretečama razglednica* ili *ranim razglednicama*¹⁴.

Do 1902. godine jedna je strana razglednice bila rezervirana za adresu (adresna strana), a druga se strana dijelila na dio za ilustraciju i dio za pisanje poruke. 1902. u Engleskoj je uvedena podjela adresne strane tako da jedan njezin dio zauzima adresa, drugi je rezerviran za poruku, a cijelu suprotnu stranu zauzima ilustracija i na tu se stranu više ništa ne dopisuje. Uskoro je ovakva praksa tiskanja razglednica usvojena i u ostalim europskim zemljama i SAD-u.¹⁵

Hamburški Muzej Altona sadrži najveću zbirku razglednica, oko 1,5 milijun primjeraka i u njemu se od 1965. priređuju izložbe o povijesti razglednica.¹⁶ Veličinom se ističu i zbirke u Sankt Peterburgu, u dvorcu Rakoczi u Szerencsu na sjeveru Mađarske i u Muzeju istočne Češke u Pardubicama.¹⁷

Razglednicama su se dugo bavili uglavnom kartofili, a tek su se 1980-tih njima počeli baviti stručnjaci raznih grana humanističkih i društvenih znanosti koji ih otada proučavaju kao estetske objekte i služe se njima u proučavanju razvoja urbanizma, tiskarstva i analiziraju njihova semiološka i komunikacijska svojstva.¹⁸

2.2. Razglednice kao knjižnična građa

Prema arhivskim, knjižničnim i muzejskim standardima, razglednice spadaju u neknjižnu grafičku građu.¹⁹ Srodne su fotografiji, ali nisu njezina podvrsta, jer razglednice, osim u slučaju pravih fotografskih razglednica koje su danas rijetke, nastaju tiskarskim tehnikama, dok fotografije nastaju fotografskim postupkom osvjetljavanja iz negativa.²⁰

¹³ Leko, Krunoslav. Umijeće sakupljanja razglednica. Rijeka : Ex Libris, 2015. Str. 24-25.

¹⁴ Isto, str. 27.

¹⁵ Isto, str. 42-43.

¹⁶ Isto, str. 50.

¹⁷ Isto, str. 50.

¹⁸ Isto, str. 51-52.

¹⁹ Isto, str. 64.

²⁰ Isto, str. 64-65.

Razglednica je cjelina koja se sastoji od strane s ilustracijom (recto) i adresne strane (verso)²¹ i ovo bi trebalo uzeti u obzir prilikom njihove digitalizacije tako da se u digitalnom zapisu objave obje njihove strane.

Prema nekim bismo kriterijima razglednice mogli ubrojiti u sitni tisak: sastoje se od jednog lista i najčešće se proizvode masovno. S druge strane, najčešće sadrže ilustraciju ili reprodukciju jedne ili više fotografija, pa ih možemo svrstati u grafičku građu, a o kvaliteti ilustracije, ponekad i o tipografskim rješenjima, ovisi njihova vrijednost.

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu koja, prema Zakonu o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti iz 2019. godine, razglednice prima kao obvezni primjerak,²² uvrstila ih je u Grafičku zbirku. Knjižnice grada Zagreba skupljaju ih unutar zavičajne zbirke Zagrabiensia, na čijem su portalu Digitalizirana zagrebačka baština njihove digitalne reprodukcije uvrštene u Grafičku građu.²³

Zbog brojnosti razglednica problem je njihovo razvrstavanje u skupine i skladištenje, a na ovaj se problem nadovezuje njihova dostupnost javnosti. Analogni su problemi i sa sitnim tiskom, što je uz činjenicu da danas velika većina razglednica nema umjetničku vrijednost, možda i razlog što ih neki teoretičari ubrajaju u sitni tisak. Kad navedemo podatak da Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu unutar grafičke zbirke posjeduje oko sto pedeset tisuća razglednica,²⁴ problem je zorniji. Vera Predović smatra da je razglednice najpraktičnije razvrstavati „po temi koja je na razglednicama slikovno obrađena“²⁵ i dodaje da se nedostaci ovog pristupa mogu ublažiti odgovarajućim grupiranjima podskupina unutar skupine²⁶.

Kad se govori o skladištenju, treba uzeti u obzir da je razglednica najčešće građena od dva do četiri sloja međusobno slijepljenog papira, čiju sliku ili fotografiju čini tanki sloj tiskarske tinte.²⁷ Za zaštitu se koriste razni prozirni materijali od stabilne, beskiselinske plastike poput polietilena, polipropilena ili poliester. Razglednice se ulažu u prozirne omote koji se zatim ulažu u albume ili zaštitne kutije koje ih štite od svjetla i vlage.²⁸ Ako su

²¹ Leko, Krunoslav. Umijeće sakupljanja razglednica. Rijeka : Ex Libris, 2015. Str. 65.

²² Republika Hrvatska. Zakon o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti. Zagreb : Narodne novine, 2019. [citirano 2019-11-03]. X. Obvezni primjerak. Članak 37.

²³ Digitalizirana zagrebačka baština. // Knjižnice grada Zagreba. [citirano: 2019-11-14]. Dostupno na: <https://digitalnezbirke.kgz.hr/>

²⁴ Grafička zbirka. // Nacionalna i sveučilišna knjižnica. [citirano: 2019-11-14]. Dostupno na: <http://www.nsk.hr/graficka-zbirka/>

²⁵ Predović, Vera. Razglednice kao bibliotečni materijal : odlomci iz veće radnje. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 9, 3/4(1963), str. 114-115.

²⁶ Isto, str. 115.

²⁷ Leko, Krunoslav. Umijeće sakupljanja razglednica. Rijeka : Ex Libris, 2015. Str. 120.

²⁸ Isto, str. 120-121.

razglednice složene u albume, albume bi trebalo držati uspravno, „jer tako razglednice mogu disati“²⁹. Razglednice se ne bi smjele ulagati u omotnice od polivinilklorida, jer one sadrže plastifikatore koji na razglednicama mogu ostaviti masne tragove,³⁰ niti bi smjele dulje vrijeme biti izložene jakom svjetlu, jer ultraljubičaste zrake uzrokuju kemijske promjene u tinti na razglednicama uslijed čega one izbljeđuju³¹. Zbog velikog broja razglednica vjerojatnije je da će one biti smještene u kutije nego u albume, jer bi albumi zauzimali previše mjesta.³² Pritom je važno da su kutije dobro označene i poredane tako da je pristup građi što jednostavniji.

2.3. Značaj razglednica kao knjižnične građe

Starije razglednice mogu poslužiti kao „zapisi iz prošlosti“³³ koji prikazuju zgrade, trgove ili panorame zanimljive arhitektonskoj i konzervatorskoj struci³⁴, one mogu poslužiti u rekonstrukciji oštećene ili srušene građevine kad nema drugih izvora³⁵, a mogu prikazivati i razvojne procese ili promjene zanimljive s urbanističkog aspekta.

Često se skupljaju u zavičajnim zbirkama gdje svjedoče o razvoju i promjenama unutar neke geografske jedinice, npr. promjenama izgleda nekog trga, ulice ili parka, ili u utvrđivanju njihova ranijeg naziva.³⁶

Kao i ostali povijesni izvori, razglednice imaju određena ograničenja, a najčešća su nevjerodostojan prikaz boja i brisanje ili dodavanje detalja na slici.³⁷ Pri reprodukciji fotografije na razglednici, u tisku je moguće utjecati na boje, pa svaku razglednicu s aspekta boja, kao dokument, treba gledati kao crno-bijelu.³⁸ Na razglednicama je moguće i brisati ili

²⁹ Leko, Krunoslav. Umijeće sakupljanja razglednica. Rijeka : Ex Libris, 2015. Str. 121.

³⁰ Isto, str. 121.

³¹ Isto, str. 121.

³² Predović, Vera. Razglednice kao bibliotечni materijal : odlomci iz veće radnje. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 9, 3/4(1963), str. 120.

³³ Freyschlag, Elizabeth K. Picture postcards : organizing a collection. // Special libraries 71, 5/6(1980), str. 259.

³⁴ Isto, str. 259.

³⁵ Leko, Krunoslav. Umijeće sakupljanja razglednica. Rijeka : Ex Libris, 2015. Str. 44.

³⁶ Roy, Lorie. A view of main street : the use of postcards in historic preservation. // Postcards in the library : invaluable visual resources / Norman D. Stevens, editor. New York ; London : The Haworth Press, cop. 1995. Str. 149.

³⁷ Isto, str. 150.

³⁸ Isto, str. 150.

dodavati detalje poput ljudi, žičanih vodova, skela ili semafora ili mijenjati detalje suvremenijima, npr. starije modele automobila novijima.³⁹

Tiskarske tehnike primijenjene u izradi razglednica kroz povijest su se mijenjale, pa razglednice mogu poslužiti u proučavanju ranijih tehnika i metoda tiska i reprodukcije boja.⁴⁰

Razglednica može biti estetski vrijedna ako fotografija ili ilustracija reproducirana na njoj ima umjetničku vrijednost.

Ponekad razglednice mogu biti koristan izvor povjesničarima knjižnica.⁴¹

2.4. Digitalizacija razglednica

„Digitalizacija je postupak prijenosa sadržaja, a najčešće i izgleda, građe u digitalni oblik skeniranjem, prijepisom, fotografiranjem ili kojim drugim načinom snimanja.“⁴²

Digitalizirana knjižnična građa novi je proizvod⁴³ koji, objavljen na mrežnim stranicama ustanove, predstavlja novu knjižničnu uslugu⁴⁴ putem koje se značajno povećava i olakšava njezina dostupnost⁴⁵, građa postaje vidljivija i proširuje se korisnička zajednica knjižnice⁴⁶. Digitalizirana građa dostupna je putem računala spojenog na mrežu neograničenom broju korisnika u svako doba, što je naročito korisno za građu sadržanu u specijalnim zbirkama poput grafičke zbirke koja najčešće nije dostupna u slobodnom pristupu, nego se koristi pod posebnim uvjetima, u prostorijama knjižnice, često s odobrenjem voditelja/voditeljice zbirke ili ravnatelja/ravnateljice u manjoj knjižnici. U slučajevima kada je građu nužno pregledati u fizičkom obliku radi stjecanja potpunog uvida u njezine značajke, digitalne reprodukcije mogu poslužiti za pregledavanje i odabir izvornika koje će korisnik zatražiti na uvid. Digitalizirana građa pritom korisniku štedi vrijeme koje bi inače proveo

³⁹ Roy, Lorie. A view of main street : the use of postcards in historic preservation. // Postcards in the library : invaluable visual resources / Norman D. Stevens, editor. New York ; London : The Haworth Press, cop. 1995. Str. 150.

⁴⁰ Freyschlag, Elizabeth K. Picture postcards : organizing a collection. // Special libraries 71, 5/6(1980), str. 259.

⁴¹ Cijeli članak posvećen ovoj temi je: Lear, Bernadette A. Wishing they were here : old postcards and library history. // Libraries & the cultural record 43, 1(2008)

⁴² Klarin, Sofija. Digitalne reprodukcije : model i elementi kataložnog opisa. // 7. Seminar Arhivi, knjižnice, muzeji : mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture : zbornik radova / uredila Tinka Katić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004. Str. 88.

⁴³ Smjernice za odabir građe za digitalizaciju : radna verzija. // Nacionalni projekt „Hrvatska kulturna baština : digitalizacija arhivske, knjižnične i muzejske građe ; Ministarstvo kulture Republike Hrvatske = Ministry of culture Republic of Croatia. Zagreb, studeni 2007. Str. 4.

⁴⁴ Isto, str. 4.

⁴⁵ Isto, str. 3.

⁴⁶ Isto, str. 3.

tražeći građu uloženu u mape ili kutije u knjižnici i putem metapodataka mu omogućuje djelotvornije kretanje i sortiranje građe unutar zbirke.

„Uspješnost digitalizacije u cilju poboljšanja dostupnosti znatno ovisi o obrađenosti, načinu organizacije i opisu digitalnih zbirki te o svojstvima i mogućnostima informacijskog sustava koji osigurava dostupnost“.⁴⁷ Ovaj bi sustav morao biti takav da omogućuje što jednostavnije korištenje građe i „uklanja ili u velikoj mjeri smanjuje potrebu za posredovanjem osoblja ustanove između korisnika i građe“⁴⁸.

Zato je pri pohrani digitalne građe važno voditi računa da joj se pridruže odgovarajući metapodaci,

Prema Robinu Wendleru tri su vrste metapodataka: deskriptivni, administrativni ili pravni i strukturalni.⁴⁹ Deskriptivni metapodaci služe za organizaciju informacija i otkrivanje informacijskih izvora na mreži.⁵⁰ Putem njih se npr. oblikuje digitalna zbirka koja „nije ograničena fizičkom lokacijom, pa samo pridruženi metapodaci predstavljaju ono što skup digitalnih jedinica čini zbirkom“⁵¹, za razliku od zbirke u fizičkom obliku koja se u prostoru može smjestiti tako da je jasno da se radi o zbirci. Administrativni ili pravni metapodaci informiraju o pravnim aspektima pristupa digitalnoj građi.⁵² Strukturalni metapodaci služe za dugotrajnu zaštitu odnosno očuvanje elektroničke građe tako što informiraju o medijima za njihovu pohranu, uređajima koji su nužni za njihovo korištenje i formatima podataka.⁵³

Ovdje dolazimo do pitanja kataložne obrade digitalnih reprodukcija razglednica. Tinka Katić smatra da je temeljno pitanje je li digitalna reprodukcija naprosto kopija izvornika ili predstavlja novo izdanje⁵⁴, na što se nadovezuje pitanje hoće li se digitalni oblik opisivati u

⁴⁷ Smjernice za odabir građe za digitalizaciju : radna verzija. // Nacionalni projekt „Hrvatska kulturna baština : digitalizacija arhivske, knjižnične i muzejske građe ; Ministarstvo kulture Republike Hrvatske = Ministry of culture Republic of Croatia. Zagreb, studeni 2007. Str. 3.

⁴⁸ Isto, str. 3.

⁴⁹ Wendler, Robin (1999). Citirano prema: Willer, Mirna. Metapodaci za dugoročnu zaštitu elektroničke građe. // 5. seminar Arhivi, knjižnice, muzeji : mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture : zbornik radova / uredile Mirna Willer i Tinka Katić, Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2002. Str. 56.

⁵⁰ Willer, Mirna. Metapodaci za dugoročnu zaštitu elektroničke građe. // 5. seminar Arhivi, knjižnice, muzeji : mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture : zbornik radova / uredile Mirna Willer i Tinka Katić, Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2002. Str. 56.

⁵¹ Ille, Jagoda ; Ismena Meić. Digitalizirana zagrebačka baština : raznolike uloge digitalnih zbirki Knjižnica grada Zagreba. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 55, 2(2012), str. 137-148. [citirano 2019-10-22]. Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=156980

⁵² Willer, Mirna. Metapodaci za dugoročnu zaštitu elektroničke građe. // 5. seminar Arhivi, knjižnice, muzeji : mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture : zbornik radova / uredile Mirna Willer i Tinka Katić, Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2002. Str. 56.

⁵³ Isto, str. 56.

⁵⁴ Katić, Tinka. Digitalizacija stare građe. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 46, 3-4(2003), str. 39. [citirano 2019-12-08]. Dostupno na: <http://eprints.rclis.org/5593/1/Katic.pdf>

zasebnom kataložnom zapisu ili će se podaci o njemu navesti u zapisu izvornika⁵⁵, ukoliko kataložni zapis izvornika postoji.

Sofija Klarin smatra da je „oslanjanje na nacionalna kataložna pravila uvijek ... dobar korak u rješavanju problema katalogiziranja čak i kad se radi o građi koja nije obuhvaćena kataložnim pravilima“⁵⁶. „Pravilnik i priručnik za izradbu abecednih kataloga Eve Verone (u daljnjem tekstu *Pravilnik i priručnik*) donosi jasan konceptualni model opisa faksimilnog pretiska koji se, zbog sličnosti odnosa prema reproduciranom dokumentu, može primijeniti i na opis digitalnih reprodukcija.“⁵⁷ Analogno, Tinka Katić navodi da *Pravilnik i priručnik* definira faksimilni pretisak ili drugi pretisak kao novo izdanje⁵⁸ i po analogiji zaključuje da su u istom smislu i digitalne reprodukcije nova izdanja⁵⁹.

Ako se izrađuju zasebni kataložni zapisi, mora se točno odrediti njihov sadržaj, tj. koliko će se podataka o izvorniku ponoviti u zapisu o njegovoj digitalnoj reprodukciji⁶⁰, a „... ako se digitalno izdanje opisuje u istom zapisu s izvornikom, rezultat pretraživanja neće biti vjerodostojan, tj. neće korisniku dati potpunu informaciju o svim izdanjima.“⁶¹

Katalog na mreži omogućuje povezivanje kataložnih zapisa izvornika i reprodukcija čime se ostvaruje funkcija sindetičkog kataloga⁶² putem kojega korisnici mogu steći uvid u sve pojavne oblike jednog djela. Pri digitalizaciji je nužno voditi računa o zaštiti autorskih i srodnih prava.⁶³

Zaštita knjižnične građe od prekomjerna rukovanja posredan je rezultat digitalizacije.⁶⁴ Pitanje dugoročne zaštite digitalne građe je složenije i uključuje praćenje razvoja tehnologije

⁵⁵ Katić, Tinka. Digitalizacija stare građe. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 46, 3-4(2003), str. 39. [citirano 2019-12-08]. Dostupno na: <http://eprints.rclis.org/5593/1/Katic.pdf>

⁵⁶ Klarin, Sofija. Digitalne reprodukcije : model i elementi kataložnog opisa. // 7. Seminar Arhivi, knjižnice, muzeji : mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture : zbornik radova / uredila Tinka Katić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004. Str. 88.

⁵⁷ Isto, str. 88.

⁵⁸ Verona, Eva. Citirano prema: Katić, Tinka. Digitalizacija stare građe. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 46, 3-4(2003), str. 39. [citirano 2019-12-08]. Dostupno na: <http://eprints.rclis.org/5593/1/Katic.pdf>

⁵⁹ Katić, Tinka. Digitalizacija stare građe. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 46, 3-4(2003), str. 40. [citirano 2019-12-08]. Dostupno na: <http://eprints.rclis.org/5593/1/Katic.pdf>

⁶⁰ Isto, str. 39.

⁶¹ Isto, str. 40.

⁶² Klarin, Sofija. Digitalne reprodukcije : model i elementi kataložnog opisa. // 7. seminar Arhivi, knjižnice, muzeji : mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture : zbornik radova / uredila Tinka Katić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004. Str. 87-88.

⁶³ Smjernice za odabir građe za digitalizaciju : radna verzija. // Nacionalni projekt „Hrvatska kulturna baština : digitalizacija arhivske, knjižnične i muzejske građe ; Ministarstvo kulture Republike Hrvatske = Ministry of culture Republic of Croatia. Zagreb, studeni 2007. Str. 5.

⁶⁴ Klarin, Sofija. Digitalne reprodukcije : model i elementi kataložnog opisa. // 7. seminar Arhivi, knjižnice, muzeji : mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture : zbornik radova / uredila Tinka Katić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004. Str. 91.

koji se manifestira kao promjena medija za pohranu informacija, uređaja na kojima se informacije prikazuju i formata podataka.⁶⁵ Zaštita se u ovom smislu naziva i očuvanjem i ono se „na najapstraktnijoj razini svodi na očuvanje pristupa“⁶⁶. Građa je uspješno očuvana ako joj je moguće pristupiti i iščitati njezin sadržaj, bez obzira na oblik toga sadržaja.⁶⁷ U očuvanju elektroničkih informacijskih objekata nužan je proaktivni pristup, a neke od metoda su osvježavanje medija na kojem su oni zapisani, migracija zapisa i emulacija aplikacijske okoline.⁶⁸

3. Katalogizacija: uvod

ISBD je standard kojim se od 1969. godine opisuje knjižnična građa. Uveden je u vremenu kad su se kataložni zapisi upisivali na kataložne listiće i njegov je oblik, u kojem se skupine kataložnog opisa odvajaju interpunkcijskim simbolom točka, razmak, crta, razmak (. –), prilagođen katalogu na listićima. Suvremeni računalni katalogi omogućuju pregledniji zapis u kojem se ispred svakog elementa zapisa navodi naziv elementa i svaki se element upisuje u zasebni redak, pri čemu se pojedine skupine ISBD-a dijele na više elemenata, primjerice skupina 1: *Glavni naslovi i podaci o odgovornosti* dijeli se na elemente *naslov* i *autor*.

Može se reći da su na novi način upisivanja elemenata skupina ISBD-a utjecale mogućnosti koje pruža računalna tehnologija i drugi standardi zapisa, poput Dublin Corea koji je objavljen 1995. kad su računala i računalni katalogi već bili u općoj upotrebi, pa je standard formiran s predodžbom kako će zapis izgledati na računalnom sučelju s ciljem da bude što informativniji i razumljiviji korisnicima.

Valja dodati da su kataložni listići, osim odrednice i kataložnog opisa koji su dijelovi ISBD-a, sadržavali i ostale elemente potpunog kataložnog zapisa – predmetnu odrednicu,

⁶⁵ Willer, Mirna. Metapodaci za dugoročnu zaštitu elektroničke građe. // 5. seminar Arhivi, knjižnice, muzeji : mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture : zbornik radova / uredile Mirna Willer i Tinka Katić, Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2002. Str. 56.

⁶⁶ Stančić, Hrvoje. Očuvanje elektroničkih informacijskih objekata. // 7. seminar Arhivi, knjižnice, muzeji : mogućnost suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture : zbornik radova / uredila Tinka Katić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004. Str. 29.

⁶⁷ Isto, str. 29.

⁶⁸ Isto, str. 29.

signaturu i inventarni broj i oni su dio suvremenih kataložnih zapisa. Zapisi u Dublin Coreu također sadrže elemente analogne ostalim dijelovima potpunog kataložnog zapisa.

Terminološki, u slučaju Nacionalne i sveučilišne knjižnice zapravo se radi o bibliografskim zapisima koji se koriste u kataložne svrhe, što je na međunarodnom planu prvi put uvedeno 1965.⁶⁹ programom Shared cataloging u Kongresnoj knjižnici u Washingtonu, a u Velikoj Britaniji i Francuskoj se u tamošnjim katalozima koristilo i ranije.⁷⁰

U ovom radu koristit će se pojam *kataložni zapis*, bilo da se radi o bibliografskom zapisu iz kataloga Nacionalne i sveučilišne knjižnice ili o potpunom kataložnom zapisu Knjižnica grada Zagreba. Pojam *kataložni opis* označavat će osam skupina ISBD(NBM)-a i ISBD(ER)-a, odnosno devet skupina objedinjenog izdanja ISBD-a koje čine dio kataložnog zapisa u katalogu KGZ-a ili dio bibliografskog zapisa u katalogu NSK-a. Pojam *kataložni zapis* i *potpuni kataložni zapis* koristit će se kao sinonimi.

3.1. Katalogizacija razglednica: najčešći problemi u određivanju podataka

3.1.1. Problem određivanja nakladnika

U nastanku razglednice sudjeluju nakladnik, izdavač, autor ilustracije i tiskar.⁷¹ Nakladnik je naručitelj izdanja i snosi troškove izdavanja, a izdavač odrađuje poslove uređivanja i pripreme za tisak, ali ne snosi troškove izdavanja. Nakladnik i izdavač mogu biti ista osoba ili korporativno tijelo. Čest je slučaj da na razglednicama nema informacije o njihovom nakladniku i mjestu izdavanja. Tada bi trebalo provesti primjerenu potragu kako bi se došlo do ovih informacija. Budući da bi primjerena potraga mogla predugo trajati, ona se za razglednice najčešće ne provodi, a u kataložne se zapise upisuju informacije koje se mogu pronaći na građi. Problem predstavlja katalogizacija starijih razglednica, a nova izdanja u Nacionalnu i sveučilišnu knjižnicu u Zagrebu pristižu kao obvezni primjerci i pritom se dostavljaju i osnovne informacije o građi.

⁶⁹ The Library of Congress: A Timeline. // Library of congress. [citirano 30.01.2020.]. Dostupno na: <https://www.loc.gov/about/history-of-the-library/timeline/>

⁷⁰ Verona, Eva. Univerzalna bibliografska kontrola i međunarodno ujednačavanje kataložnih postupaka. [Citirano 30.01.2020.]. Dostupno na: <http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/verona.htm>

⁷¹ Leko, Krunoslav. Umijeće sakupljanja razglednica. Rijeka : Ex Libris, 2015. Str. 55.

3.1.2. Problem određivanja autorstva

Autor ilustracije najčešće je fotograf i on je najkreativniji čimbenik u procesu nastanka razglednice, autor umjetničkog ili intelektualnog sadržaja i zato mu pripisujemo autorstvo.⁷² Budući da autor fotografije ili ilustracije na razglednici najčešće nije naveden, katalogizator do podatka o autoru može doći jedino služeći se izvorima izvan jedinice građe. Činjenicu da se na razglednicama od 19. stoljeća nadalje ne navode autori, kartofilski stručnjak Krunoslav Leko vidi u svrstavanju razglednica u proizvode masovne kulture i efemerne vrijednosti.⁷³

3.1.3. Problem određivanja godine izdanja

Godina tiskanja starih razglednica uglavnom nije poznata, najčešće ni godina nastanka fotografije reproducirane na razglednici, a godina nastanka fotografije i razglednice na kojoj je otisnuta, ne moraju se poklapati⁷⁴. Ako ne možemo utvrditi godinu tiskanja razglednice, a razglednica je putovala, prema kartofilskim se pravilima u opisu navodi godina putovanja koja se preuzima iz poštanskog žiga ili pošiljateljeve bilješke, što se naziva relativnim datumiranjem⁷⁵.

4. Katalogizacija razglednica i njihovih digitalnih reprodukcija po ISBD-u

Kada se govori o razglednicama, razlikuju se razglednice u tiskanom obliku i njihove digitalne reprodukcije.

U katalogizaciji prema pravilima ISBD-a moraju se uzeti u obzir ISBD(NBM) po kojem se mogu katalogizirati razglednice u tiskanom obliku, ISBD(ER) prema kojem se katalogiziraju digitalne reprodukcije razglednica i objedinjeno izdanje ISBD-a prema čijim se pravilima mogu katalogizirati i razglednice u tiskanom obliku i njihove digitalne reprodukcije.

⁷² Leko, Krunoslav. Umijeće sakupljanja razglednica. Rijeka : Ex Libris. Str. 56-57.

⁷³ Isto, str. 56.

⁷⁴ Isto, str. 98.

⁷⁵ Isto, str. 57.

Kataložni opis prema pravilima ISBD(NBM)-a i ISBD(ER)-a sastoji se od 8 skupina, a u kataložni opis po objedinjenom izdanju ISBD-a dodana je *Skupina 0: Oblik sadržaja i vrsta medija*, pa se ovdje opis sastoji od 9 skupina.

Ovdje će biti izložena i objašnjena primjena skupina kataložnog opisa po ISBD-u na razglednice i njihove digitalne reprodukcije.

Naslovi skupina u ISBD(NBM)-u, ISBD(ER)-u i objedinjenom izdanju ISBD-a djelomično se razlikuju, a kao nazivi poglavlja u ovom su radu odabrani naslovi iz objedinjenog izdanja ISBD-a, jer je ono zadnje objavljeno, pa sadrži suvremenu terminologiju koja je dovoljno općenita da obuhvati opis svih vrsta građe.

U skupini 0 ne navode se primjeri, jer se zapisi u njoj odnose samo na oblik sadržaja građe i vrstu medija u kojem je građa pohranjena, bez navođenja specifičnosti koje se pronalaze u propisanim izvorima podataka, odnosno izvorima podataka s prednošću pojedine jedinice građe.

4.0. Skupina 0: Oblik sadržaja i vrsta medija

Budući da je građa obuhvaćena suvremenim knjižničnim katalozima vrlo složena s obzirom na sadržaj i vrstu medija, *skupina 0: Oblik sadržaja i vrsta medija* uvedena je s ciljem da na početku bibliografskog opisa pruži odgovarajuću informaciju o obliku ili oblicima u kojima je sadržaj građe iskazan, vrsti nositelja putem kojeg se sadržaj građe prenosi i načinu na koji joj se može pristupiti⁷⁶, tj. je li za pristup građi nužan neki uređaj ili joj se može pristupiti neposredovano.

Ova je skupina uvedena u objedinjenom izdanju ISBD-a⁷⁷, objavljenom 2011., u hrvatskom prijevodu 2014., a svrha joj je da se korisnicima kataloga „pomogne u identifikaciji i odabiru jedinica građe sukladno njihovim potrebama“⁷⁸. U ISBD(ER)-u i ISBD(NBM)-u opća oznaka građe je neobvezni element *skupine 1: Stvarni naslovi i podaci o odgovornosti* i, ako se navodi, upisuje se u uglatoj zagradi, odmah nakon glavnog stvarnog

⁷⁶ ISBD : Međunarodni standardni bibliografski opis / preporučila Skupina za pregled ISBD-a ; odobrio Stalni odbor IFLA-ine Sekcije za katalogizaciju ; [s engleskog prevela i predgovor napisala Ana Barbarić]. Objedinjeno izd. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2014. Str. 35.

⁷⁷ U daljnjem tekstu objedinjeno izdanje ISBD-a naziva se ISBD.

⁷⁸ ISBD : Međunarodni standardni bibliografski opis / preporučila Skupina za pregled ISBD-a ; odobrio Stalni odbor IFLA-ine Sekcije za katalogizaciju ; [s engleskog prevela i predgovor napisala Ana Barbarić]. Objedinjeno izd. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2014. Str. 35.

naslova.⁷⁹ ⁸⁰ Zaključeno je, međutim, da pri uporabi za građu u viševrstnim formatima i medijima „izrazi za opću oznaku građe odražavaju zbunjujuću mješavinu fizičkih formata, vrste građe, vrste nositelja i onoga što se bilježi u napomenama (npr. brajica)“⁸¹, pa je formirana skupina 0.

Skupina 0 sadrži dva elementa: (1) *oblik sadržaja* i (2) *vrstu medija* i oba su elementa obvezna. Uz oblik sadržaja, kad je moguće, u obloj se zagradi navodi jedno ili više *obilježja sadržaja*. Ovaj je podelement obvezan kad je primjenjiv.

4.0.1. Oblik sadržaja

Kategorija *oblika sadržaja* iskazuje temeljni oblik u kojem je sadržaj jedinice građe izražen, a sastoji se od jednog ili više izraza s popisa mogućih oblika sadržaja⁸². Ako se sadržaj jedinice građe može izraziti s više izraza s popisa, navode se svi, a iznimno se može upotrijebiti izraz *viševrstni oblici građe*.⁸³

Za razglednicu se koristi oblik sadržaja:

slika

Pravilo je da se opisuje „... jedinica građe onako kako ju je objavio nakladnik, proizvođač, raspačavatelj itd. Ni jedan se dio jedinice građe ne može smatrati propisanim izvorom ako nije dio jedinice građe kako je objavljena.“⁸⁴ Zato poštanski pečat i tekst koji je pošiljatelj napisao na razglednici nisu propisani izvori podataka i zato se za razglednicu ne može dodati oblik sadržaja *tekst*, iako ga razglednica može sadržavati ako ga je pošiljatelj napisao. S poštanskog pečata se najčešće preuzima godina kad se primjenjuje relativno

⁷⁹ ISBD(NBM) : Međunarodni standardni bibliografski opis neknjižne građe / preporučila komisija za pregled ISBDa ; odobrio stalni odbor Sekcije za katalogizaciju Međunarodne federacije bibliotekarskih društava i ustanova. [s engleskoga prevela, hrvatske primjere odabrala i izradila Vedrana Juričić]. Prerađeno izd. Zagreb : Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1993. Str. 21, 26-27, 74-80.

⁸⁰ ISBD(ER) : Međunarodni standardni bibliografski opis elektroničke građe : prerađeno izdanje ISBD(CF)-a : Međunarodnoga standardnoga bibliografskog opisa računalnih datoteka / preporučila Radna grupa za pregled ISBD(CF)-a. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2001. Str. 38, 45, 111-118.

⁸¹ Delsey, Tom. The logical structure of the Anglo-American Cataloguing Rules. 1998-1999. / Citirano prema: Escolano Rodriguez, Elena. Uvod. // ISBD : Međunarodni standardni bibliografski opis / preporučila Skupina za pregled ISBD-a ; odobrio Stalni odbor IFLA-ine Sekcije za katalogizaciju. [s engleskog prevela i predgovor napisala Ana Barbarić]. Objedinjeno izd. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2014. Str. XX.

⁸² ISBD : Međunarodni standardni bibliografski opis / preporučila Skupina za pregled ISBD-a ; odobrio Stalni odbor IFLA-ine Sekcije za katalogizaciju ; [s engleskog prevela i predgovor napisala Ana Barbarić]. Objedinjeno izd. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2014. Str. 37-38.

⁸³ Isto, str. 37.

⁸⁴ Isto, str. 26.

datumiranje, kad godina izdanja razglednice nije poznata i ona se u skupini 4: *Izdavanje, proizvodnja, raspačavanje itd.* navodi u uglatoj zagradi, jer nije preuzeta iz propisanog izvora podataka. U skupini 7: *Napomena* tada se navodi podatak o godini putovanja razglednice.

4.0.2. Obilježje sadržaja

Potkategorija *obilježja sadržaja* pobliže određuje oblik sadržaja i navodi se u obloj zagradi odmah nakon njega i predstavlja kvalifikator koji određuje vrstu, pokret, dimenzionalnost i osjet.⁸⁵ Ova je potkategorija obvezna kad je primjenjiva. Navodi se jedan ili više izraza s postojećeg popisa⁸⁶, a uz oblik sadržaja *slika* može stajati obilježje sadržaja koje se koristi isključivo uz oblik sadržaja *slika* i služi za određivanje pokreta, pa *slika* može biti *nepokretna* čime se označuje nepomična *slika*, ili *pokretna* čime se označuje „slikovni sadržaj koji se opaža kao pomičan, obično brzom izmjenom *slika* u slijedu“.⁸⁷ Razglednica sadrži jednu ili više nepokretnih *slika*, pa se u skladu s time opisuje na sljedeći način:

slika (nepokretna)

Daljnje obilježje sadržaja koje dodatno određuje sliku govori o „broju prostornih dimenzija u kojima se slikovni sadržaj jedinice građe opaža“⁸⁸, pa slikovni sadržaj može biti *dvodimenzionalan* ili *trodimenzionalan*⁸⁹. Razglednica sadrži dvodimenzionalni slikovni sadržaj. Kad se oblik sadržaja proširuje s dva ili više obilježja sadržaja, oni se navode u jednoj obloj zagradi i međusobno odvajaju razmakom, točkom – zarezom i razmakom (;). Kad se primijeni ovo dodatno obilježje sadržaja, razglednica se opisuje kao:

slika (nepokretna ; dvodimenzionalna)

⁸⁵ Barbarić, Ana. Skupina 0 Ujednačenoga izdanja ISBD-a iz 2011. ili kako smo od opće oznake građe došli do oblika sadržaja i vrste medija. // 14. seminar Arhivi, knjižnice, muzeji : mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture : zbornik radova / uredili Sanjica Faletar Tanacković i Damir Hasenay. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. Str. 30.

⁸⁶ Isto, str. 39-40.

⁸⁷ ISBD : Međunarodni standardni bibliografski opis / preporučila Skupina za pregled ISBD-a ; odobrio Stalni odbor IFLA-ine Sekcije za katalogizaciju ; [s engleskog prevela i predgovor napisala Ana Barbarić]. Objedinjeno izd. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2014. Str. 37.

⁸⁸ Isto, str. 39.

⁸⁹ Isto, str. 39.

Treće obilježje sadržaja primjenjivo na sliku određuje osjet, odnosno „ukazuje na ljudsko osjetilo kojim se opaža sadržaj jedinice građe, onako kako je objavljena“⁹⁰. Slika tako može biti *vizualna* ili *taktilna*. Vizualna slika namijenjena je opažanju osjetilom vida, a taktilna osjetilom opipa i namijenjena je slijepim i slabovidnim osobama. U skladu s time, razglednice se mogu opisati sljedećim oblicima i obilježjima sadržaja:

slika (nepokretna ; dvodimenzionalna ; vizualna)

ili

slika (nepokretna; dvodimenzionalna ; taktilna)

4.0.3. Vrsta medija

Kategorija *vrste medija* označava „vrstu ili vrste nositelja koji su korišteni za prijenos sadržaja jedinice građe“, odnosno „format medija pohrane i kućište nositelja u kombinaciji s vrstom uređaja za posredovanje nužnim za prikazivanje, pregledavanje, pokretanje itd. sadržaja jedinice građe“.⁹¹ Navodi se jedan ili više izraza s postojećeg popisa ili „istoznačnice na jeziku i pismu koje je odabrala katalogna agencija“.⁹² Za jedinice građe mješovitih medija, navode se svi dijelovi ako su podjednako važni, tj. nema prevladavajućeg, a za jedinice građe za koje se mogu primijeniti tri ili više vrsta medija, iznimno se može upotrijebiti izraz *viševrstni mediji*.⁹³

Razglednice u materijalnom obliku opisuju se kao *neposredovane*, jer za njihovo pregledavanje nije potreban nikakav uređaj, a digitalne reprodukcije razglednica označuju se kao *elektroničke*, jer je za njihovo korištenje nužno računalo. Razglednice bi mogle biti pohranjene i kao mikrooblici ili dijapozitivi i tada bi vrsta slike kao medija bila određena kao *mikrooblik*, odnosno *projicirana*. Ovdje će se razmatrati samo razglednice u materijalnom obliku i daljinski dostupnom elektroničkom obliku, pa će predmet opisa biti samo te dvije vrste medija.

U skladu s navedenim, skupina 0 razglednica može se pojaviti u sljedećim oblicima:

⁹⁰ ISBD : Međunarodni standardni bibliografski opis / preporučila Skupina za pregled ISBD-a ; odobrio Stalni odbor IFLA-ine Sekcije za katalogizaciju ; [s engleskog prevela i predgovor napisala Ana Barbarić]. Objedinjeno izd. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2014. Str. 40.

⁹¹ Isto, str. 41.

⁹² Isto, str. 41.

⁹³ Isto, str. 41.

Razglednica u materijalnom obliku:

slika (nepokretna ; dvodimenzionalna ; vizualna) : neposredovana

Taktilna razglednica za slijepe:

slika (nepokretna ; dvodimenzionalna ; taktilna) : neposredovana

Razglednica u elektroničkom obliku:

slika (nepokretna ; dvodimenzionalna ; vizualna) : elektronička

Budući da se taktilna razglednica ne može reproducirati u vizualnom digitalnom obliku, taj se oblik niti ne opisuje.

Ovdje bi mogle biti opisane još neke vrste razglednica, poput onih koje proizvode zvukove ili razglednica koje sadrže mehaničke dijelove, ali one su relativno rijetke i u ovom radu neće biti obrađene.

4.1. Skupina 1: Stvarni naslovi i podaci o odgovornosti

Prema okvirnoj shemi ISBD(NBM)-a za neknjižnu građu i ISBD(ER)-a za elektroničku građu koje prikazuju elemente i njihov raspored unutar skupina kataložnog opisa, elementi *skupine 1: Stvarni naslovi i podaci o odgovornosti* jednako su raspoređeni unutar ovih dviju shema. Elementi skupine 1 su *glavni stvarni naslov, opća oznaka građe* koja je neobvezni element tj. može se navesti, ali ne mora, *usporedni stvarni naslovi, podnaslovi i podaci o odgovornosti*.^{94 95} „Svrha je opće oznake građe da općim izrazima i na samom početku opisa označi vrstu građe kojoj jedinica pripada.“⁹⁶ Opća oznaka građe za razglednice

⁹⁴ ISBD(NBM) : Međunarodni standardni bibliografski opis neknjižne građe / preporučila komisija za pregled ISBDa ; odobrio stalni odbor Sekcije za katalogizaciju Međunarodne federacije bibliotekarskih društava i ustanova. [s engleskoga prevela, hrvatske primjere odabrala i izradila Vedrana Juričić]. Prerađeno izd. Zagreb : Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1993. Str. 13.

⁹⁵ ISBD(ER) : Međunarodni standardni bibliografski opis elektroničke građe : prerađeno izdanje ISBD(CF)-a, Međunarodnoga standardnoga bibliografskog opisa računalnih datoteka / preporučila Radna grupa za pregled ISBD(CF)-a ; [s engleskoga prevele, hrvatske primjere odabrale i izradile Tanja Buzina i Sofija Klarin]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2001. Str. 27.

⁹⁶ Isto, str. 45.

u materijalnom obliku je *Grafička građa*⁹⁷, a za digitalne reprodukcije razglednica u ISBD(ER)-u preporučuje se oznaka *Elektronička građa*⁹⁸. Po pravilima ISBD(NBM)-a i ISBD(ER)-a, opća se oznaka građe navodi velikim početnim slovom u uglatoj zagradi, odmah nakon glavnog stvarnog naslova, prije podnaslova i usporednog stvarnog naslova, ako oni postoje.

Prema ISBD-u opća oznaka građe nije dio skupine 1, nego se srodni podaci detaljnije i opširnije opisuju u *skupini 0 : Oblik sadržaja i vrsta medija*.

Raspored elemenata u skupini 1 je sljedeći:

	ISBD(NBM) ⁹⁹ , ISBD(ER) ¹⁰⁰	ISBD ¹⁰¹
1.	Glavni stvarni naslov	Glavni stvarni naslov
2.	Opća oznaka građe (neobvezno)	
3.	Usporedni stvarni naslovi	Usporedni stvarni naslov
4.	Podnaslov	Podnaslov
5.	Podaci o odgovornosti	Podaci o odgovornosti

⁹⁷ ISBD(NBM) : Međunarodni standardni bibliografski opis neknjižne građe / preporučila komisija za pregled ISBDa ; odobrio stalni odbor Sekcije za katalogizaciju Međunarodne federacije bibliotekarskih društava i ustanova. [s engleskoga prevela, hrvatske primjere odabrala i izradila Vedrana Juričić]. Prerađeno izd. Zagreb : Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1993. Str. 77.

⁹⁸ ISBD(ER) : Međunarodni standardni bibliografski opis elektroničke građe : prerađeno izdanje ISBD(CF)-a, Međunarodnoga standardnoga bibliografskog opisa računalnih datoteka / preporučila Radna grupa za pregled ISBD(CF)-a ; [s engleskoga prevele, hrvatske primjere odabrale i izradile Tanja Buzina i Sofija Klarin]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2001. Str. 45.

⁹⁹ ISBD(NBM) : Međunarodni standardni bibliografski opis neknjižne građe / preporučila komisija za pregled ISBDa ; odobrio stalni odbor Sekcije za katalogizaciju Međunarodne federacije bibliotekarskih društava i ustanova. [s engleskoga prevela, hrvatske primjere odabrala i izradila Vedrana Juričić]. Prerađeno izd. Zagreb : Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1993. Str. 21.

¹⁰⁰ ISBD(ER) : Međunarodni standardni bibliografski opis elektroničke građe : prerađeno izdanje ISBD(CF)-a, Međunarodnoga standardnoga bibliografskog opisa računalnih datoteka / preporučila Radna grupa za pregled ISBD(CF)-a ; [s engleskoga prevele, hrvatske primjere odabrale i izradile Tanja Buzina i Sofija Klarin]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2001. Str. 38.

¹⁰¹ ISBD : Međunarodni standardni bibliografski opis / preporučila Skupina za pregled ISBD-a ; odobrio Stalni odbor IFLA-ine Sekcije za katalogizaciju ; [s engleskog prevela i predgovor napisala Ana Barbarić]. Objedinjeno izd. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2014. Str. 45.

4.1.1. Izvori podataka

U raznovrsnoj ponudi neknjižne građe ponekad nije lako odlučiti odakle preuzeti podatke, jer „ne postoji naslovna strana odnosno samo jedan odgovarajući izvor podataka.“¹⁰²

Ovdje prvo treba navesti oblike, barem one najčešće, u kojima se razglednice mogu pojaviti. To su:

1. razglednica – materijalni predmet,
2. mapa s razglednicama – materijalni predmet koji se sastoji od spremnice i razglednica,
3. razglednica – digitalna reprodukcija.

Kad se govori o izvorima podataka, u ISBD(NBM)-u navodi se redoslijed po prednosti izvora, pa se razlikuju:

1. sama jedinica građe,
2. izvori koji su trajno vezani s jedinicom građe, poput naljepnice na gramofonskoj ploči ili naslovne sličice filma,
3. izvori koji su s jedinicom građe vezani samo slučajno ili povremeno poput spremnice gramofonske ploče ili popratne tekstualne građe, npr. brošure uz muzički CD ili filmski DVD.¹⁰³

Prednost se daje samoj jedinici građe, zatim izvorima trajno vezanima s jedinicom građe i na kraju spremnicama i drugoj popratnoj građi.¹⁰⁴ Prvi je kriterij u izboru izvora prikladnost podataka za katalogiziranje. Ako jedinica građe ne sadrži dovoljno podataka ili su oni nejasni, uzimaju se podaci iz izvora trajno vezanog uz jedinicu građe, a ako su oni nedostatni, uzimaju se podaci sa spremnice, brošure ili drugog popratnog materijala.¹⁰⁵ Kad je izvor podataka izabran u skladu s navedenim načelima, on se naziva *propisanim izvorom podataka*.¹⁰⁶

¹⁰² ISBD(NBM) : Međunarodni standardni bibliografski opis neknjižne građe / preporučila komisija za pregled ISBDa ; odobrio stalni odbor Sekcije za katalogizaciju Međunarodne federacije bibliotekarskih društava i ustanova. [s engleskoga prevela, hrvatske primjere odabrala i izradila Vedrana Juričić]. Prerađeno izd. Zagreb : Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1993. Str. 17.

¹⁰³ Isto, str. 17.

¹⁰⁴ Isto, str. 17-18.

¹⁰⁵ Isto, str. 18.

¹⁰⁶ Isto, str. 18.

Ako se u skupinama 1, 2, 4 i 6 navode podaci koji ne potječu s jedinice građe, njezine spremnice ili popratne tekstualne građe, stavljaju se u uglatu zagrađu.¹⁰⁷ Podaci za skupine 5, 7 i 8 mogu se uzeti iz bilo kojeg izvora i ne stavljaju se u uglatu zagrađu.¹⁰⁸ Ako su elementi navedeni u skupinama 1, 2 ili 4 preuzeti na način da nije poštovano navedeno pravilo o prednosti jedinice građe pred izvorom trajno vezanim s jedinicom građe i prednošću izvora trajno vezanog s jedinicom građe pred spremnicom i popratnim materijalom, izvor podataka korišten u opisu navodi se u napomeni. Napomena se ne navodi za skupinu 6 ako su podaci preuzeti iz bilo kojeg od triju navedenih izvora.¹⁰⁹

Analogno ISBD(NBM)-u propisani su izvori podataka u ISBD(ER)-u, samo se ovdje umjesto jedinice građe, kao izvori navode unutarnji izvori podataka elektroničke građe, npr. naslovni zaslona, glavni izbornik, podaci o programu, prvi prikaz podataka, zaglavlje datoteke, osobito u retku *Predmet*, naslovnica, zaglavlje TEI (text encoding initiative) ili drugi istaknuti podaci koji identificiraju djelo i oni imaju prednost pred svim ostalim izvorima.¹¹⁰

Ako se navedeni unutarnji izvori podataka razlikuju u stupnju potpunosti, prednost imaju izvori koji daju najpotpunije podatke.¹¹¹ Ako su svi unutarnji podaci nepotpuni ili su nedostupni jer, npr. nedostaje oprema za korištenje građe, koriste se naljepnice trajno utisnute ili zalijepljene na materijalnom nositelju građe kad on postoji, a zatim dokumentacija, spremnice i ostala popratna građa. Ako se u spremnici nalazi više jedinica građe, a zajednički stvarni naslov naveden je samo na spremnici, ona se izabire kao izvor podataka.¹¹²

Ako se podaci ne mogu pronaći u navedenim izvorima, prednost imaju ostali objavljeni opisi građe, npr. bibliografske baze podataka i prikazi, a zatim ostali izvori.¹¹³ Kad se podaci odabiru u skladu s navedenim pravilima, smatra se da su preuzeti iz propisanih izvora podataka.¹¹⁴ Propisani izvori podataka za skupine 1, 2, 4 i 6 su unutarnji izvori,

¹⁰⁷ ISBD(NBM) : Međunarodni standardni bibliografski opis neknjižne građe / preporučila komisija za pregled ISBDa ; odobrio stalni odbor Sekcije za katalogizaciju Međunarodne federacije bibliotekarskih društava i ustanova. [s engleskoga prevela, hrvatske primjere odabrala i izradila Vedrana Juričić]. Prerađeno izd. Zagreb : Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1993. Str. 18.

¹⁰⁸ Isto, str. 18.

¹⁰⁹ Isto, str. 18.

¹¹⁰ ISBD(ER) : Međunarodni standardni bibliografski opis elektroničke građe : prerađeno izdanje ISBD(CF)-a, Međunarodnoga standardnoga bibliografskog opisa računalnih datoteka / preporučila Radna grupa za pregled ISBD(CF)-a ; [s engleskoga prevele, hrvatske primjere odabrale i izradile Tanja Buzina i Sofija Klarin]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2001. Str. 32.

¹¹¹ Isto, str. 33.

¹¹² Isto, str. 33.

¹¹³ Isto, str. 33.

¹¹⁴ Isto, str. 34.

naljepnice na materijalnom nositelju, dokumentacija, spremnice ili druga popratna građa.¹¹⁵
Za skupine 3, 5, 7 i 8 propisan je bilo koji izvor podataka.¹¹⁶

ISBD obuhvaća bibliografski opis svih vrsta knjižnične građe, pa donosi općenite propise, a uz njih se navode dodatni propisi specifični za pojedine vrste građe.

Tako ovdje razlikujemo *osnovu za opis*¹¹⁷ koja se odnosi na sve vrste građe i *izvore podataka s prednošću*¹¹⁸ koji se mijenjaju ovisno o vrsti građe koja se opisuje.

Osnova za opis svih vrsta građe je cijela jedinica građe, a ako se opisuje višedijelna jedinica građe, „prednost se daje izvoru koji identificira cijelu jedinicu građe, ako nema takvog izvora, izabire se prvi svešćić ili dio, ili ako njih nema, najraniji dostupni svešćić ili dio“.¹¹⁹

Izvori podataka s prednošću biraju se ovisno o vrsti građe, a zajednički opći kriteriji za odabir su:

- „iscrpnost podataka za identifikaciju: izvor u kojem su navedeni najpotpuniji, najjasniji i najmjerodavniji podaci
- neposredna blizina izvora podataka: izvor koji je najbliži sadržaju jedinice građe, poput unutarnjeg izvora, i
- postojanost izvora podataka: izvor koji je najtrajniji.“¹²⁰

Od podataka relevantnih za razglednice, dalje se navode izvori podataka s prednošću za kartografsku građu i nepokretne slike i oni se biraju „sljedećim redoslijedom izvora prema prednosti:

- a) sama jedinica građe;
- b) spremnica (mapa, omot, kuverta itd.) ili kutija, kućište i stalak globusa itd. koje su objavili nakladnik ili izrađivač jedinice građe;
- c) popratni tekst ili brošura;

¹¹⁵ ISBD(ER) : Međunarodni standardni bibliografski opis elektroničke građe : prerađeno izdanje ISBD(CF)-a, Međunarodnoga standardnoga bibliografskog opisa računalnih datoteka / preporučila Radna grupa za pregled ISBD(CF)-a ; [s engleskoga prevele, hrvatske primjere odabrale i izradile Tanja Buzina i Sofija Klarin]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2001. Str. 34.

¹¹⁶ Isto, str. 34.

¹¹⁷ ISBD : Međunarodni standardni bibliografski opis / preporučila Skupina za pregled ISBD-a ; odobrio Stalni odbor IFLA-ine Sekcije za katalogizaciju ; [s engleskog prevela i predgovor napisala Ana Barbarić]. Objedinjeno izd. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2014. Str. 21.

¹¹⁸ Isto, str. 22.

¹¹⁹ Isto, str. 21.

¹²⁰ Isto, str. 22.

- d) izvori izvan jedinice građe, kao što su katalog, bibliografija itd.“¹²¹

Izvori podataka s prednošću za elektroničku građu koji su u ovom radu relevantni za digitalne reprodukcije razglednica su:

- a) „izvor koji identificira jedinicu građe kao cjelinu i unutarnji je dio same jedinice, poput naslovnog zaslona, glavnog izbornika, podataka o programu, zaglavlja datoteke ... ;
- b) izvor koji identificira jedinicu građe kao cjelinu i javlja se na materijalnom nositelju ili njegovim naljepnicama;
- c) spremnica koju je objavio nakladnik, proizvođač ili izrađivač;
- d) dokumentacija ili druga popratna građa (npr. pismo nakladnika) koja identificira jedinicu građe.“¹²²

Kad se navedeno primijeni na razglednice, osnova za opis je razglednica, odnosno obje njezine strane. Ako se radi o cjelini koja se sastoji od više razglednica i pripadajuće spremnice i ako su na spremnici navedeni potpuni podaci o razglednicama koje sadrži, ona se koristi kao izvor podataka za opis cjeline, a dodatno se mogu opisati pojedinačni primjerci razglednica. Kod digitalne reprodukcije razglednice, osnova za opis su svi zapisi sadržani u datoteci, uključujući eventualno pridružene metapodatke, bilo da su oni sadržani kao zapis unutar datoteke ili su pridruženi na neki drugi način.

Važno je naglasiti da se u knjižnicama i knjižničnim katalozima mogu pojaviti dvije vrste mapa s razglednicama:

- mapa s razglednicama koja je izvorno objavljena kao mapa pri čemu je sama mapa neki oblik spremnice koji može sadržavati podatke o pripadajućim razglednicama i ti se podaci mogu koristiti u katalogizaciji,
- mapa s razglednicama koja je oblikovana u knjižnici i sastoji se od razglednica koje povezuje neko svojstvo i ovdje katalogizator mapi dodjeljuje oznake koje u katalogu opisuju sadržaj mape.

¹²¹ ISBD : Međunarodni standardni bibliografski opis / preporučila Skupina za pregled ISBD-a ; odobrio Stalni odbor IFLA-ine Sekcije za katalogizaciju ; [s engleskog prevela i predgovor napisala Ana Barbarić]. Objedinjeno izd. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2014. Str. 24.

¹²² Isto, str. 25.

Ako je razglednica tiskana bez naslova, „stvarni se naslov dodjeljuje i bilježi u uglatoj zagradi“.¹²³

Ako razglednica prikazuje motiv iz nekoga grada, npr. ulicu ili trg, naziv grada tretira se kao glavni stvarni naslov, a ulica odnosno trg kao podnaslov. Ako je naslov naveden na više jezika, naslovi na stranim jezicima tretiraju se kao usporedni stvarni naslovi.¹²⁴

Kao što je već rečeno, poštanski pečat otisnut na razglednicama koje su putovale poštanskim prometom ne može se smatrati propisanim izvorom podataka, jer „ni jedan dio jedinice građe ne može se smatrati propisanim izvorom podataka ako nije dio jedinice građe kako je objavljena“¹²⁵.

¹²³ ISBD : Međunarodni standardni bibliografski opis / preporučila Skupina za pregled ISBD-a ; odobrio Stalni odbor IFLA-ine Sekcije za katalogizaciju ; [s engleskog prevela i predgovor napisala Ana Barbarić]. Objedinjeno izd. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2014. Str. 56.

¹²⁴ Isto, str. 65.

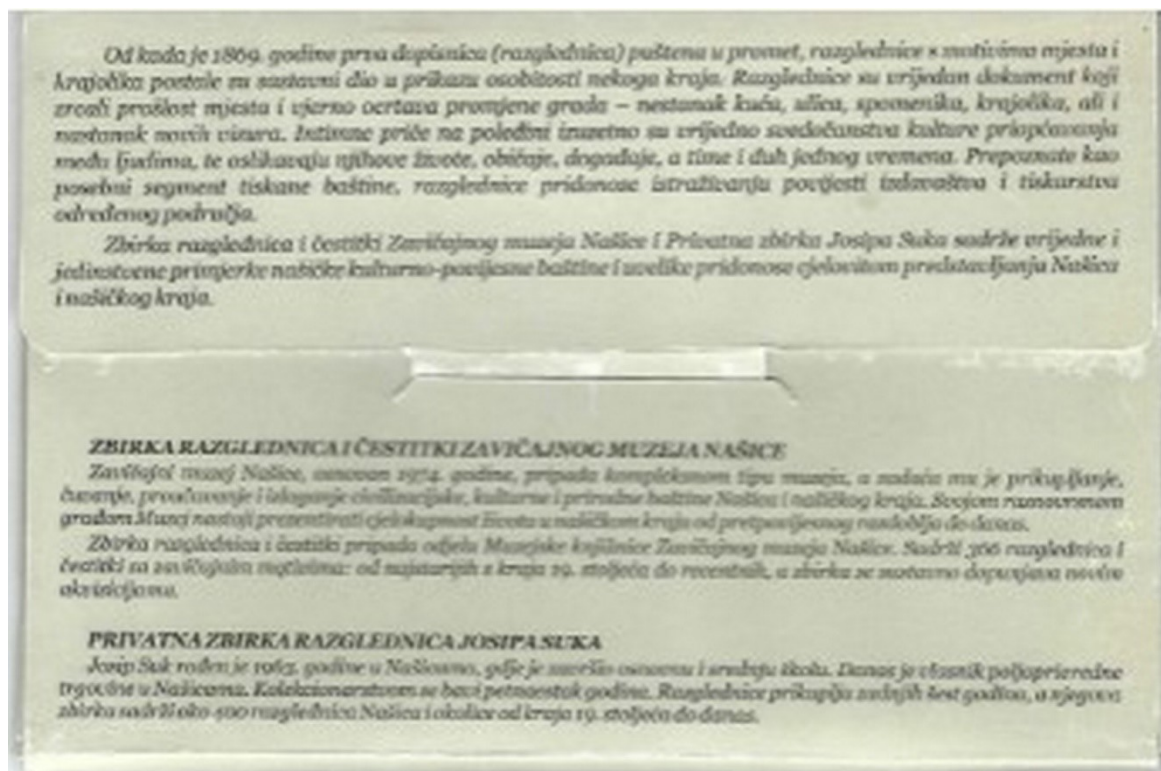
¹²⁵ Isto, str. 26.

Primjeri:

Primjer 1: Mapa u obliku spremnice s razglednicama *Našice na starim razglednicama* : pozdrav iz Našicah (slike 1. i 2.)

Slika 1. Mapa s razglednicama *Našice na starim razglednicama* : pozdrav iz Našicah (prednja strana spremnice)

Slika 2. Mapa s razglednicama Našice na starim razglednicama : pozdrav iz Našicah (stražnja strana spremnice)

Skupina 1: Stvarni naslovi i podaci o odgovornosti

ISBD(NBM)

U kataložnom opisu opisuje se mapa kao cjelina. Budući da se u spremnici nalazi više jedinica građe, a zajednički stvarni naslov naveden je samo na spremnici, ona se izabire kao izvor podataka za glavni stvarni naslov. Na spremnici su upisana dva podatka: *Našice na starim razglednicama* i *Pozdrav iz Našicah*. Nijedan od dvaju podataka nije grafički istaknut, a raspoređeni su tako da se ne može reći da je jedan podređen drugom.

Za izbor naslova ovdje je ključan kriterij preciznije reprezentacije sadržaja mape, pa će kao glavni stvarni naslov biti izabran izraz *Našice na starim razglednicama*, a izraz *Pozdrav iz Našicah* upisat će se kao podnaslov. Prema pravilima o interpunkciji, naslov i

podnaslov odvajaju se interpunkcijskim simbolom razmak, dvotočka, razmak (:)¹²⁶, pri čemu se podatak o podnaslovu prenosi doslovno, ali se „velika slova ili interpunkcija ne moraju vjerno preuzimati“¹²⁷, pa se podnaslov upisuje malim početnim slovom, kako je uobičajeno, iako je na mapi upisan velikim početnim slovom. Odmah nakon naslova, prije podnaslova, u uglatoj se zagradi upisuje *opća oznaka građe* koja je neobvezni element, što znači da se može navesti, ali ne mora. Svrha opće oznake građe je „da općim izrazima i na početku opisa označi vrstu građe kojoj jedinica pripada“¹²⁸, a oznaka za tiskane razglednice je *Grafička građa*¹²⁹.

Na spremnici je navedeno jedno korporativno tijelo, *Zavičajni muzej Našice*, i jedna osoba, *Josip Suk*, te podaci o njihovim zbirkama zavičajnih razglednica. Jasno je da oni nisu autori fotografija reproduciranih na razglednicama, dakle onoga što čini intelektualni ili umjetnički sadržaj razglednica. S druge strane, Zavičajni muzej Našice i Josip Suk vlasnici su izvornika razglednica čiji pretisci čine sadržaj mape, a na svakom je pretisku navedeno tko je od njih vlasnik izvornika. Nadalje, da bi spremnica s razglednicama bila objavljena, moralo se odabrati razglednice za reprodukciju i odlučiti da se one smjeste u spremnicu dizajniranu i proizvedenu za to izdanje. Također, na reprodukciji svake razglednice na adresnoj (verso) strani tiskan je kratki tekst u kojem je navedeno koje je godine izvornik reprodukcije putovao poštanskim prometom i naziv i kratka povijest glavnog motiva s reproducirane fotografije. Ova se aktivnost može smatrati analognom uredničkoj ulozi pri sastavljanju zbirke pripovijedaka, pri čemu je autorski doprinos u izboru i poretku priča u zbirci, a ovdje u izboru razglednica i odgovornosti za nastanak, te formu i sadržaj spremnice, a prema ISBD(NBM)-u podatak o odgovornosti može se odnositi i na urednički doprinos¹³⁰. „Podatak o odgovornosti prenosi se u opis onako kako je naveden na jedinici“¹³¹, ali „kad veza između podatka o odgovornosti i stvarnog naslova nije jasna, u uglatoj zagradi dodaje se spojna riječ ili kratka izreka“¹³². Iz navedenih razloga Zavičajnom muzeju Našice i Josipu Suku pripisuje se autorska odgovornosti i u uglatoj se zagradi dodaje spojna riječ *priredili*.

¹²⁶ ISBD(NBM) : Međunarodni standardni bibliografski opis neknjižne građe / preporučila komisija za pregled ISBDA ; odobrio stalni odbor Sekcije za katalogizaciju Međunarodne federacije bibliotekarskih društava i ustanova. [s engleskoga prevela, hrvatske primjere odabrala i izradila Vedrana Juričić]. Prerađeno izd. Zagreb : Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1993. Str. 21.

¹²⁷ Isto, str. 29.

¹²⁸ Isto, str. 26.

¹²⁹ Isto, str. 74.

¹³⁰ Isto, str. 30.

¹³¹ Isto, str. 33.

¹³² Isto, str. 34.

Skupina 1 po ISBD(NBM)-u glasi:

Našice na starim razglednicama [Grafička građa] : pozdrav iz Našicah / [priredili] Zavičajni muzej Našice ; Josip Suk

ISBD

Analogno je po ISBD-u, samo se ovdje ne navodi opća oznaka građe koja se po ISBD-u opširnije obrađuje u skupini 0: *Oblik sadržaja i vrsta medija*. U skladu s pravilima o interpunkciji, naslov i podnaslov također se odvajaju interpunkcijskim simbolom razmak, dvotočka, razmak (:), a podatak o podnaslovu preuzima se doslovno, ali se „velika slova i interpunkcija ne moraju vjerno prikazivati“¹³³, pa je izraz *Pozdrav iz Našicah* koji je na razglednici otisnut velikim početnim slovom, u podnaslovu naveden malim početnim slovom. Skupina 1 po ISBD-u i za mapu s razglednicama u materijalnom obliku i za njezinu digitalnu reprodukciju glasi:

Našice na starim razglednicama : pozdrav iz Našicah / [priredili] Zavičajni muzej Našice ; Josip Suk

ISBD(ER)

Budući da je u ovom radu predmet analize samo daljinski dostupna elektronička građa, izvor podataka može biti jedino digitalna reprodukcija jedinice građe, tj. recto i verso strana digitalne reprodukcije razglednica i spremnice u obliku mape i eventualni metapodaci dodani prilikom digitalizacije. „Ako izvor podataka nije pronađen na građi, mogu se koristiti izvori izvan jedinice građe, kao na primjer katalog, bibliografija ili prikaz.“¹³⁴

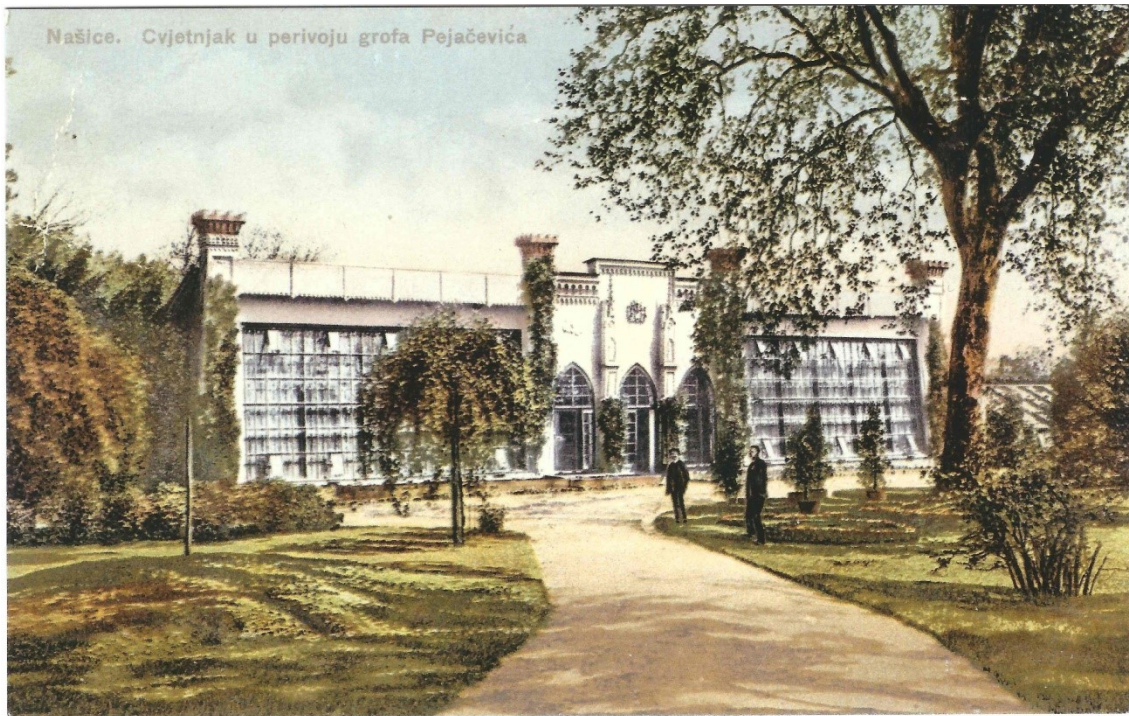
Za digitalnu reprodukciju mape s razglednicama *Našice na starim razglednicama : pozdrav iz Našicah* skupina 1 po ISBD(ER)-u glasi:

Našice na starim razglednicama [Elektronička građa] : pozdrav iz Našicah / [priredili] Zavičajni muzej Našice ; Josip Suk

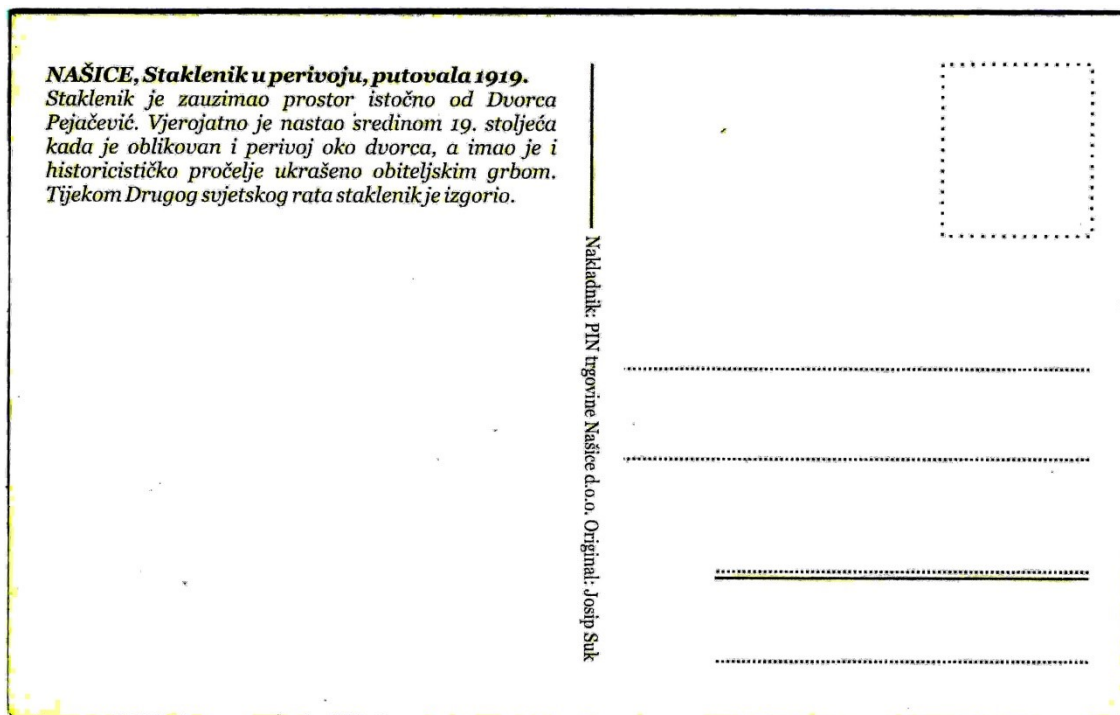
¹³³ ISBD : Međunarodni standardni bibliografski opis / preporučila Skupina za pregled ISBD-a ; odobrio Stalni odbor IFLA-ine Sekcije za katalogizaciju ; [s engleskog prevela i predgovor napisala Ana Barbarić]. Objedinjeno izd. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2014. Str. 73.

¹³⁴ Isto, str. 26.

Primjer 2: Razglednica Našice : cvjetnjak u perivoju grofa Pejačevića (slike 3. i 4.)

Slika 3. Razglednica Našice : cvjetnjak u perivoju grofa Pejačevića (recto)

Slika 4. Razglednica Našice : cvjetnjak u perivoju grofa Pejačevića (verso)

Skupina 1: Stvarni naslovi i podaci o odgovornosti

ISBD(NBM)

U kataložnom zapisu opisuje se pretisak razglednice *Našice : cvjetnjak u perivoju grofa Pejačevića* (slike 3. i 4.). Na recto strani razglednice navedeno je: „Našice. Cvjetnjak u perivoju grofa Pejačevića“ iz čega je jednostavno izraz *Našice* izabrati kao glavni stvarni naslov razglednice, a izraz *Cvjetnjak u perivoju grofa Pejačevića* kao podnaslov. U skladu s pravilima o interpunkciji, naslov i podnaslov odvajaju se interpunkcijskim simbolom razmak, dvotočka, razmak (:), a podnaslov se upisuje malim početnim slovom.

Na verso strani razglednice navedeno je: „Nakladnik: PIN trgovine Našice d.o.o. Original: Josip Suk“. Budući da je na spremnici Josip Suk naveden kao kolekcionar razglednica, može se pretpostaviti da je on vlasnik izvornika čiji je razglednica koja se opisuje pretisak, pa mu se ne može pripisati odgovornost za umjetnički ili intelektualni sadržaj razglednice, a ovdje nema uredničkog doprinosa kao u primjeru mape s razglednicama. pa se Josip Suk ne navodi kao autor razglednice.

U skladu s navedenim, naslov, opća oznaka građe i podnaslov upisuju se na sljedeći način:

Našice [Grafička građa] : cvjetnjak u perivoju grofa Pejačevića

ISBD

U kataložnom opisu po ISBD-u, glavni stvarni naslov i podnaslov preuzimaju se kao i kod ISBD(NBM)-a. Interpunkcijski simboli primjenjuju se po spomenutim propisima. Opće oznake građe ovdje nema, budući da su srodni podaci navedeni u skupini 0.

U skladu s navedenim, naslov i podnaslov i za razglednicu i za njezinu digitalnu reprodukciju glase:

Našice : cvjetnjak u perivoju grofa Pejačevića

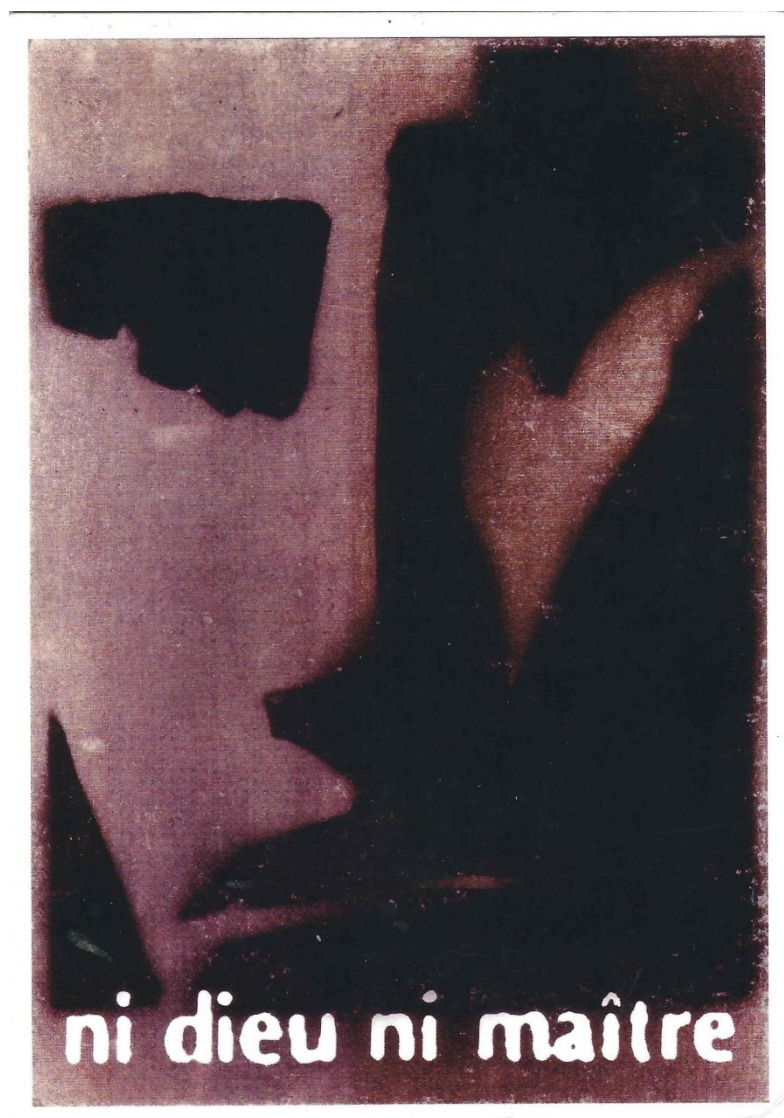
ISBD(ER)

Po pravilima ISBD(ER)-a katalogizira se digitalna reprodukcija razglednice pri čemu se glavni stvarni naslov i podnaslov preuzimaju kao i kod ISBD(NBM)-a i ISBD-a, interpunkcijski simboli primjenjuju se po navedenim propisima, a jedina razlika je neobvezni element *opća oznaka građe* koji je u ovom slučaju *Elektronička građa*.

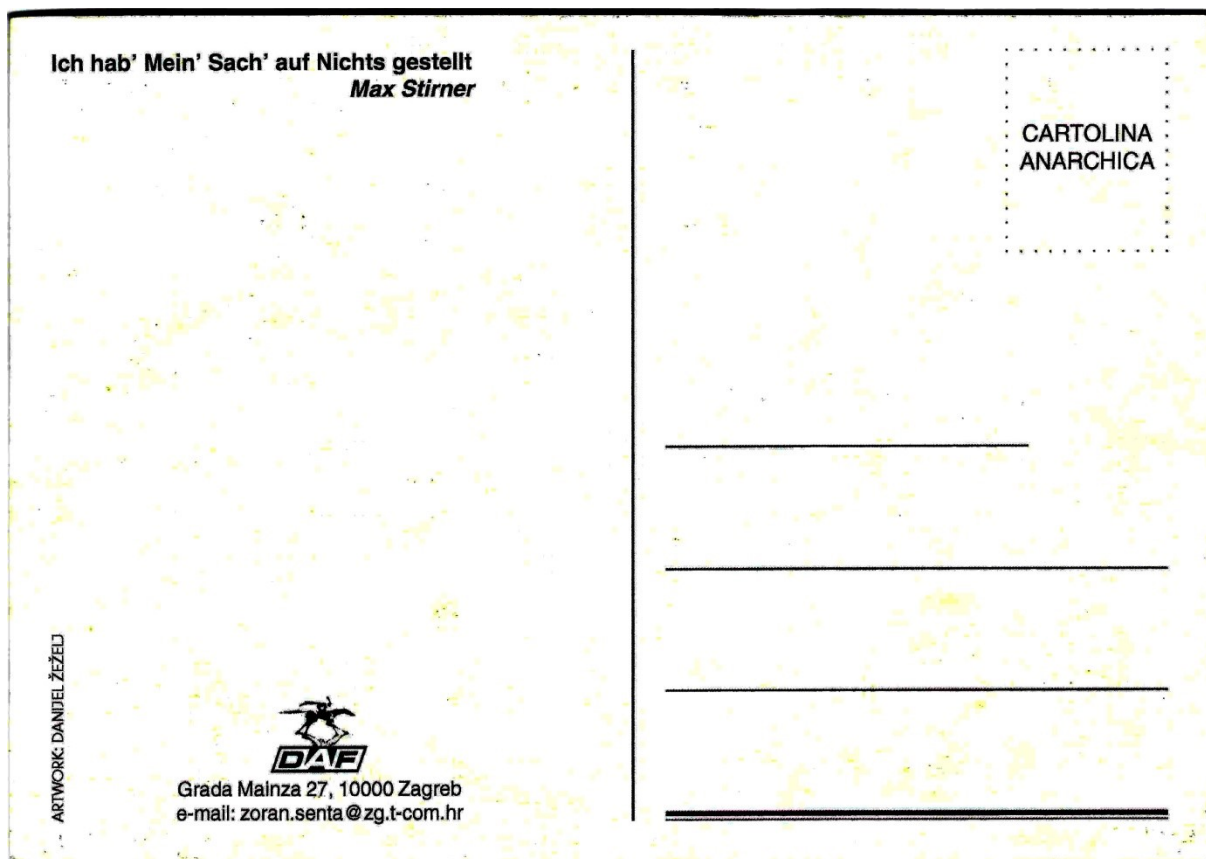
Skupina 1 glasi:

Našice [Elektronička građa] : cvjetnjak u perivoju grofa Pejačevića

Primjer 3: Razglednica *Ni dieu ni maître* (slike 5. i 6.)

Slika 5. Razglednica *Ni dieu ni maître* (recto)

Slika 6. Razglednica *Ni dieu ni maitre* (verso)

Skupina 1: Stvarni naslovi i podaci o odgovornosti

ISBD(NBM)

Na recto strani razglednice *Ni dieu ni maitre* (slike 5. i 6.) malim početnim slovom naveden je naslov razglednice (*ni dieu ni maitre*), ali će u skupini 1 biti upisan velikim početnim slovom u skladu s pravilom da je prvo slovo prve riječi u svakoj skupini ISBD-a veliko¹³⁵ i pravilom da se glavni stvarni naslov prenosi doslovno iz propisanog izvora podataka, ali se pritom velika slova i interpunkcija ne moraju vjerno preuzimati¹³⁶. Na verso strani razglednice naveden je podatak o odgovornosti koji se odnosi na intelektualni ili umjetnički sadržaj razglednice (*artwork: Danijel Žeželj*) i on se prenosi u opis onako kako je naveden na jedinici

¹³⁵ ISBD(NBM) : Međunarodni standardni bibliografski opis neknjižne građe / preporučila komisija za pregled ISBDa ; odobrio stalni odbor Sekcije za katalogizaciju Međunarodne federacije bibliotekarskih društava i ustanova. [s engleskoga prevela, hrvatske primjere odabrala i izradila Vedrana Juričić]. Prerađeno izd. Zagreb : Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1993. Str. 19.

¹³⁶ Isto, str. 25.

građe¹³⁷, pri čemu dvotočka ne označava interpunkcijski simbol, nego gramatički znak vjerno preuzet iz propisanog izvora podataka i zato mu u zapisu ne prethodi razmak. U uglatoj zagradi navodi se neobvezni element opća oznaka građe.

Skupina 1 po ISBD(NBM)-u glasi:

Ni dieu ni maitre [Grafička građa] / artwork: Danijel Žeželj

ISBD

U ISBD-u vrijedi jednako pravilo kao u ISBD(NBM)-u po kojem se prva riječ svake skupine piše velikim početnim slovom¹³⁸ i pravilo da se glavni stvarni naslov prenosi doslovno iz izvora podataka s prednošću, ali se pritom velika slova i interpunkcija ne moraju vjerno preuzimati¹³⁹, pa će glavni stvarni naslov kao i po pravilima ISBD(NBM)-a biti upisan velikim početnim slovom.

Podatak o odgovornosti koji se odnosi na intelektualni ili umjetnički sadržaj razglednice (*artwork: Danijel Žeželj*) i ovdje se prenosi u opis onako kako je naveden na jedinici građe¹⁴⁰, pri čemu dvotočka ne označava interpunkcijski simbol, nego gramatički znak vjerno preuzet iz izvora podataka s prednošću i zato mu u zapisu ne prethodi razmak.

Prema već spomenutim pravilima ISBD-a, opće oznake građe ovdje nema, pa skupina 1 po ISBD-u i za razglednicu i za njezinu digitalnu reprodukciju glasi:

Ni dieu ni maitre / artwork: Danijel Žeželj

ISBD(ER)

U ISBD(ER)-u također vrijedi pravilo po kojem se prva riječ svake skupine piše velikim početnim slovom¹⁴¹ i pravilo da se glavni stvarni naslov prenosi doslovno iz propisanog

¹³⁷ ISBD(NBM) : Međunarodni standardni bibliografski opis neknjižne građe / preporučila komisija za pregled ISBDa ; odobrio stalni odbor Sekcije za katalogizaciju Međunarodne federacije bibliotekarskih društava i ustanova. [s engleskoga prevela, hrvatske primjere odabrala i izradila Vedrana Juričić]. Prerađeno izd. Zagreb : Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1993. Str. 33.

¹³⁸ ISBD : Međunarodni standardni bibliografski opis / preporučila Skupina za pregled ISBD-a ; odobrio Stalni odbor IFLA-ine Sekcije za katalogizaciju ; [s engleskog prevela i predgovor napisala Ana Barbarić]. Objedinjeno izd. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2014. Str. 29.

¹³⁹ Isto, str. 59.

¹⁴⁰ Isto, str. 86.

¹⁴¹ ISBD(ER) : Međunarodni standardni bibliografski opis elektroničke građe : prerađeno izdanje ISBD(CF)-a, Međunarodnoga standardnoga bibliografskog opisa računalnih datoteka / preporučila Radna grupa za pregled ISBD(CF)-a ; [s engleskoga prevele, hrvatske primjere odabrale i izradile Tanja Buzina i Sofija Klarin]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2001. Str.36.

izvora podataka, ali se pritom velika slova i interpunkcija ne moraju vjerno preuzimati¹⁴², pa će glavni stvarni naslov i ovdje biti upisan velikim početnim slovom. Podatak o odgovornosti koji se odnosi na intelektualni ili umjetnički sadržaj razglednice (*artwork: Danijel Žeželj*) i ovdje se prenosi u opis onako kako je naveden na jedinici građe¹⁴³, pri čemu je dvotočka gramatički znak vjerno preuzet s jedinice građe, a ne interpunkcijski simbol i zato joj u zapisu ne prethodi razmak. Prema već spomenutim pravilima ISBD(ER)-a, navodi se preporučena opća oznaka građe za elektroničku građu, pa skupina 1 po ISBD(ER)-u za digitalnu reprodukciju razglednice glasi:

Ni dieu ni maitre [Elektronička građa] / artwork: Danijel Žeželj

4.2. Skupina 2: Izdanje

Skupina 2: Izdanje sadrži sljedeće podatke: podatak o izdanju, usporedni podatak o izdanju, podatke o odgovornosti koji se odnose na izdanje, dodatni podatak o izdanju i podatke o odgovornosti koji se odnose na dodatni podatak o izdanju.

Usporedni podatak o izdanju u ISBD(NBM)-u i ISBD(ER)-u je neobvezan element, a u ISBD-u je taj podatak obvezan ako postoji.^{144 145 146}

¹⁴² ISBD(ER) : Međunarodni standardni bibliografski opis elektroničke građe : prerađeno izdanje ISBD(CF)-a, Međunarodnoga standardnoga bibliografskog opisa računalnih datoteka / preporučila Radna grupa za pregled ISBD(CF)-a ; [s engleskoga prevele, hrvatske primjere odabrale i izradile Tanja Buzina i Sofija Klarin]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2001. Str.43.

¹⁴³ Isto, str.54.

¹⁴⁴ ISBD(NBM) : Međunarodni standardni bibliografski opis neknjižne građe / preporučila komisija za pregled ISBDa ; odobrio stalni odbor Sekcije za katalogizaciju Međunarodne federacije bibliotekarskih društava i ustanova. [s engleskoga prevela, hrvatske primjere odabrala i izradila Vedrana Juričić]. Prerađeno izd. Zagreb : Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1993. Str. 38.

¹⁴⁵ ISBD(ER) : Međunarodni standardni bibliografski opis elektroničke građe : prerađeno izdanje ISBD(CF)-a, Međunarodnoga standardnoga bibliografskog opisa računalnih datoteka / preporučila Radna grupa za pregled ISBD(CF)-a ; [s engleskoga prevele, hrvatske primjere odabrale i izradile Tanja Buzina i Sofija Klarin]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2001. Str.61.

¹⁴⁶ ISBD : Međunarodni standardni bibliografski opis / preporučila Skupina za pregled ISBD-a ; odobrio Stalni odbor IFLA-ine Sekcije za katalogizaciju ; [s engleskog prevela i predgovor napisala Ana Barbarić]. Objedinjeno izd. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2014. Str. 103.

Elementi skupine 2 su sljedeći:

	ISBD(NBM) ¹⁴⁷ , ISBD(ER) ¹⁴⁸	ISBD ¹⁴⁹
1.	Podatak o izdanju	Podatak o izdanju
2.	Usporedni podatak o izdanju (neobvezno)	Usporedni podatak o izdanju
3.	Podaci o odgovornosti koji se odnose na izdanje	Podatak o odgovornosti koji se odnosi na izdanje
4.	Dodatni podatak o izdanju	Dodatni podatak o izdanju
5.	Podaci o odgovornosti uz dodatni podatak o izdanju	Podatak o odgovornosti koji se odnosi na dodatni podatak o izdanju

„Podatak o izdanju obično sadržava riječ *izdanje* (ili istoznačnicu na drugom jeziku) ili sličan izraz i broj (2. *izdanje* itd.) ili izraz koji ukazuje na razliku prema ostalim izdanjima (*novo izdanje, izdanje u krupnom tisku, četvrti otisak, tekst iz svibnja 1970.* itd.). Podatak koji sadržava riječ *izdanje* ili istoznačnicu ne smatra se podatkom o izdanju kada sadržava podatke o tiskanju koji su uobičajeni u publikacijama u pojedinim zemljama ili jezicima.“¹⁵⁰ Po ISBD-u, podacima o izdanju smatraju se i geografski podaci o izdanju (npr. *Northern ed.*), podaci o izdanju posebne namjene (npr. *Managers' ed.*), podaci o posebnom formatu ili materijalnom obliku (npr. *Braille ed.*) i podaci o jeziku izdanja (npr. *English ed.*).¹⁵¹

„Podatak o izdanju navodi se izrazima koji se javljaju na opisivanoj jedinici građe. Kada se ne nalazi u izvoru podataka s prednošću, zatvara se u uglatu zagradu. Mogu se koristiti standardne kratice. Arapskim se brojkama zamjenjuju druge vrste brojaka i brojevi napisani riječima.“¹⁵² „Kad se podatak o izdanju ne javlja na jedinici građe, a poznato je da jedinica građe sadržava značajne promjene u odnosu na ranija izdanja ili da je reprodukcija, u uglatoj se zagradi može dodati odgovarajući podatak o izdanju na jeziku izvora podataka s prednošću ...“ i u skladu sa spomenutim propisima o preuzimanju u opis, pri čemu broj izdanja ne treba dodavati, „osim kad je jasno da jedinica građe ima svoje mjesto u nizu inače

¹⁴⁷ ISBD(NBM) : Međunarodni standardni bibliografski opis neknjižne građe / preporučila komisija za pregled ISBDa ; odobrio stalni odbor Sekcije za katalogizaciju Međunarodne federacije bibliotekarskih društava i ustanova. [s engleskoga prevela, hrvatske primjere odabrala i izradila Vedrana Juričić]. Prerađeno izd. Zagreb : Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1993. Str. 38.

¹⁴⁸ ISBD(ER) : Međunarodni standardni bibliografski opis elektroničke građe : prerađeno izdanje ISBD(CF)-a, Međunarodnoga standardnoga bibliografskog opisa računalnih datoteka / preporučila Radna grupa za pregled ISBD(CF)-a ; [s engleskoga prevele, hrvatske primjere odabrale i izradile Tanja Buzina i Sofija Klarin]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2001. Str.61.

¹⁴⁹ ISBD : Međunarodni standardni bibliografski opis / preporučila Skupina za pregled ISBD-a ; odobrio Stalni odbor IFLA-ine Sekcije za katalogizaciju ; [s engleskog prevela i predgovor napisala Ana Barbarić]. Objedinjeno izd. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2014. Str. 103.

¹⁵⁰ Isto, str. 105.

¹⁵¹ Isto, str. 105-106.

¹⁵² Isto, str. 107.

numeriranog izdanja“.¹⁵³ „Objašnjenje se navodi u skupini 7“, a moguće je i navođenje takvog podatka samo u skupini 7.¹⁵⁴

„Podaci o odgovornosti koji se odnose na izdanje mogu se ticati osoba ili korporativnih tijela i mogu ukazivati na uloge poput prerađivača novog izdanja ili mogu imenovati osobu ili tijelo odgovorno za pripremu priložene građe, dodataka itd. u novom izdanju.“¹⁵⁵

Podatak o izdanju nije uobičajen na tiskanim razglednicama. Moglo bi se govoriti o nepromijenjenim otiscima od istoga tiskarskog sloga, a ne o novim izdanjima, ali niti podaci o eventualnim novim otiscima ne navode se na građi.

Podatak o izdanju može se naći kod tiskanih reprodukcija izvornika, kao što je slučaj kod razglednice *Našice : cvjetnjak u perivoju grofa Pejačevića* (slike 3. i 4.) i kod digitalnih reprodukcija razglednica objavljenih na portalu *Digitalne zbirke Knjižnica grada Zagreba* gdje se za svaku digitalnu reprodukciju navodi da se radi o elektroničkom izdanju izvornika. O tome će više riječi biti kad će se analizirati pojedini kataložni zapisi.

Primjer 1: Mapa u obliku spremnice s razglednicama *Našice na starim razglednicama : pozdrav iz Našicah* (slike 1. i 2.)

ISBD(NBM)

Budući da se radi o mapi kao cjelini na kojoj nije naveden podatak o izdanju i koja sadrži reprodukcije razglednica izvorno objavljenih samostalno i različitih godina, mapa kao cjelina ne može se katalogizirati kao reprodukcija izvornika, pa se u opisu po ISBD(NBM)-u skupina 2 ne navodi.

ISBD

Za mapu s razglednicama u materijalnom obliku skupina 2 se ne navodi iz istih razloga kao i kod ISBD(NBM)-a.

¹⁵³ ISBD : Međunarodni standardni bibliografski opis / preporučila Skupina za pregled ISBD-a ; odobrio Stalni odbor IFLA-ine Sekcije za katalogizaciju ; [s engleskog prevela i predgovor napisala Ana Barbarić]. Objedinjeno izd. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2014. Str. 109.

¹⁵⁴ Isto, str. 109.

¹⁵⁵ Isto, str. 113.

Za digitalnu reprodukciju mape s razglednicama podatak o izdanju navodi se u uglatoj zagradi, jer nije preuzet iz izvora podataka s prednošću, pri čemu se smije koristiti standardna kratica *izd.*, pa skupina 2 ima sljedeći oblik:

[Elektroničko izd. pretiska]

ISBD(ER)

Digitalna reprodukcija mape s razglednicama opisuje se jednako kao po pravilima ISBD-a, pa skupina 2 glasi:

[Elektroničko izd. pretiska]

Primjer 2: Razglednica *Našice : cvjetnjak u perivoju grofa Pejačevića* (slike 3. i 4.)

ISBD(NBM)

Na verso strani razglednice (slika 4.) otisnut je podatak *Našice, Staklenik u perivoju, putovala 1919.*, iz čega se može zaključiti da se radi o reprodukciji razglednice koja je putovala 1919. Na razglednici je naveden podatak o nakladniku pretiska i o vlasniku izvornika. Budući da nijedan od ta dva podatka ne sadrži odgovornost za intelektualni ili umjetnički sadržaj izdanja odnosno pretiska razglednice, ti se podaci u skupini 2 ne navode. Na razglednici nije izrijekom navedeno da se radi o pretisku, pa se podatak o izdanju navodi u uglatoj zagradi.

Skupina 2 za reprodukciju razglednice u materijalnom obliku glasi:

[Pretisak]

ISBD

Skupina 2 za materijalnu reprodukciju razglednice po ISBD-u jednaka je kao i kod ISBD(NBM)-a:

[Pretisak]

Na digitalnoj reprodukciji razglednice koja je već sama materijalna reprodukcija izvornika, na jedinici građe nije naveden podatak o izdanju, pa će biti upisan u uglatu zagradu.

Skupina 2 glasi:

[Elektroničko izd. pretiska]

ISBD(ER)

Jednako kao i kod ISBD-a za digitalnu reprodukciju razglednice koja je već sama reprodukcija izvornika, skupina 2 glasi:

[Elektroničko izd. pretiska]

Primjer 3: Razglednica *Ni dieu ni maitre* (slike 5. i 6.)

ISBD(NBM)

Na razglednici nema podataka o izdanju, pa se skupina 2 ne navodi.

ISBD

Kao i kod ISBD(NBM)-a, skupina 2 se za razglednicu u materijalnom obliku ne navodi, jer nema podataka o izdanju.

Za digitalnu reprodukciju razglednice skupina 2 glasi:

[Elektroničko izd.]

ISBD(ER)

Kao i kod ISBD-a za digitalnu reprodukciju razglednice, skupina 2 glasi:

[Elektroničko izd.]

4.3. Skupina 3: Podaci specifični za vrstu građe

Naziv skupine 3 razlikuje se u jedinicama građe relevantnima za ovaj rad, pa se nazivi navode za svaku jedinicu građe posebno:

ISBD(NBM) ¹⁵⁶	<i>Skupina 3: Podaci specifični za građu (ili za vrstu publikacije)</i>
ISBD ¹⁵⁷	<i>Skupina 3: Podaci specifični za vrstu građe</i>
ISBD(ER) ¹⁵⁸	<i>Skupina 3: Vrsta i opseg građe</i>

¹⁵⁶ ISBD(NBM) : Međunarodni standardni bibliografski opis neknjižne građe / preporučila komisija za pregled ISBDa ; odobrio stalni odbor Sekcije za katalogizaciju Međunarodne federacije bibliotekarskih društava i ustanova. [s engleskoga prevela, hrvatske primjere odabrala i izradila Vedrana Juričić]. Prerađeno izd. Zagreb : Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1993. Str. 42.

¹⁵⁷ ISBD : Međunarodni standardni bibliografski opis / preporučila Skupina za pregled ISBD-a ; odobrio Stalni odbor IFLA-ine Sekcije za katalogizaciju ; [s engleskog prevela i predgovor napisala Ana Barbarić]. Objedinjeno izd. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2014. Str. 119.

4.3.1. ISBD(NBM)

Prema ISBD(NBM)-u skupina 3 se za neknjižnu građu ne upisuje, ali se u slučaju kad se ISBD(NBM) koristi za opis jedinice građe koja po svojem sadržaju potpada pod drugi ISBD na koji se skupina 3 primjenjuje, preporučuje da se ona u skladu s tim ISBD-om i primijeni¹⁵⁹, što u tri primjera koji se obrađuju u ovom radu nije slučaj, pa se skupina 3 ne navodi.

4.3.2. ISBD

Po ISBD-u *skupina 3: Podaci specifični za vrstu građe* predviđena je samo za kartografsku građu, notiranu glazbu i serijske jedinice građe i sadrži podatke koji su specifični za svaku od navedenih vrsta građe, matematičke podatke za kartografsku građu, podatak o glazbenom formatu za notiranu glazbu i brojčane podatke za serijsku građu.¹⁶⁰ Skupina je ponovljiva i u slučaju kad je, npr. navedeno više podataka o mjerilu kartografske građe i u slučaju kad je jedinica spoj više vrsta građe, npr. karta objavljena kao serijska publikacija i u tom se slučaju prvo navode podaci o sadržaju jedinice građe, a podaci o serijskoj građi navode se zadnji.¹⁶¹

Iz navedenoga se može zaključiti da se po ISBD-u skupina 3 za razglednice ne navodi.

4.3.3. ISBD(ER)

Prema ISBD(ER)-u svojstva elektroničke građe opisuju se *oznakom vrste građe* i *opsegom građe*. Oznaka vrste građe je obvezna, a opseg građe je neobvezan element i kad se

¹⁵⁸ ISBD(ER) : Međunarodni standardni bibliografski opis elektroničke građe : prerađeno izdanje ISBD(CF)-a, Međunarodnoga standardnoga bibliografskog opisa računalnih datoteka / preporučila Radna grupa za pregled ISBD(CF)-a ; [s engleskoga prevele, hrvatske primjere odabrale i izradile Tanja Buzina i Sofija Klarin]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2001. Str.67.

¹⁵⁹ ISBD(NBM) : Međunarodni standardni bibliografski opis neknjižne građe / preporučila komisija za pregled ISBDa ; odobrio stalni odbor Sekcije za katalogizaciju Međunarodne federacije bibliotekarskih društava i ustanova. [s engleskoga prevela, hrvatske primjere odabrala i izradila Vedrana Juričić]. Prerađeno izd. Zagreb : Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1993. Str. 42.

¹⁶⁰ ISBD : Međunarodni standardni bibliografski opis / preporučila Skupina za pregled ISBD-a ; odobrio Stalni odbor IFLA-ine Sekcije za katalogizaciju ; [s engleskog prevela i predgovor napisala Ana Barbarić]. Objedinjeno izd. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2014. Str. 119.

¹⁶¹ Isto, str. 119.

navodi, upisuje se u obloj zagradi.¹⁶² Ako postoje dvije ili više oznaka vrste građe, one se povezuju veznikom „i“.¹⁶³

U skladu s navedenim elementi skupine 3 su:

	ISBD(ER)
1.	Oznaka vrste građe
2.	Opseg građe (neobvezno)

4.3.3.1. Oznaka vrste građe

U ISBD(ER)-u navodi se popis preporučenih oznaka vrste građe i posebnih oznaka građe u dvije varijante, zajedno s izrazom „elektronički“ i bez njega, te pripadajuće definicije pojedinih oznaka vrste građe i posebnih oznaka građe.¹⁶⁴

Od preporučenih oznaka vrste građe, digitalne reprodukcije razglednica mogu se označiti izrazima:

Elektronički slikovni podaci

i

Slikovni podaci

pri čemu se oznaka vrste građe bez izraza „elektronički“ smije koristiti ako je u skupini 1, odmah nakon glavnog stvarnog naslova navedena *opća oznaka građe*, u ovom slučaju [Elektronička građa].¹⁶⁵

4.3.3.2. Opseg građe (neobvezno)

Opseg građe je neobvezan podatak. Ako je taj podatak dostupan, bibliografsko središte odlučuje hoće li ga bilježiti. Podatak se sastoji od broja datoteka u kojima su sadržani podaci ili programi i mjerne jedinice za opseg, ako je potrebno.¹⁶⁶ Broj datoteka navodi se arapskim brojkama.¹⁶⁷ Mjerne jedinice mogu biti: za podatke broj zapisa ili bajtova, a za programe broj naloga ili bajtova, pri čemu se broj bajtova navodi u obliku u kojem je naveden na građi, npr.

¹⁶² ISBD(ER) : Međunarodni standardni bibliografski opis elektroničke građe : prerađeno izdanje ISBD(CF)-a, Međunarodnoga standardnoga bibliografskog opisa računalnih datoteka / preporučila Radna grupa za pregled ISBD(CF)-a ; [s engleskoga prevele, hrvatske primjere odabrale i izradile Tanja Buzina i Sofija Klarin]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2001. Str.67.

¹⁶³ Isto, str. 67.

¹⁶⁴ Isto, str. 111-118.

¹⁶⁵ Isto, str. 68.

¹⁶⁶ Isto, str. 70.

¹⁶⁷ Isto, str. 70.

„megabajti“, „MB“.¹⁶⁸ „Broj zapisa i/ili bajtova ili broj naloga može se navesti približno“, a kad se „ne može napraviti preciznija procjena, podatak se može navesti u napomeni“.¹⁶⁹ Opseg građe navodi se u obloj zagradi na jeziku bibliografskog središta nakon oznake vrste građe.¹⁷⁰

Primjer 1: Mapa u obliku spremnice s razglednicama *Našice na starim razglednicama : pozdrav iz Našicah* (slike 1. i 2.)

Cjelina se sastoji od 20 razglednica i pripadajuće spremnice, svaka razglednica pohranjena je u zasebnoj datoteci i svaka sadrži dva zapisa, recto i verso stranu razglednice. Spremnica je također spremljena u zasebnoj datoteci koja sadrži dva zapisa, prednju i stražnju stranu spremnice. Podaci su slikovnog karaktera.

Skupina 3 s oznakom vrste građe koja sadrži izraz „elektronički“ glasi:

Elektronički slikovni podaci (21 datoteka : 42 zapisa)

Objašnjenje: mapa se sastoji od 20 razglednica i spremnice, svaka razglednica digitalizirana je s obje strane i spremnica također. Svaka snimka čini jedan zapis, pa se mapa sastoji od 21 datoteke u koje su smještene 42 zapisa.

Skupina 3 s oznakom vrste građe bez izraza „elektronički“, što je dozvoljeno samo kad je u skupini 1 navedena opća oznaka građe, u ovom slučaju [Elektronička građa], glasi:

Slikovni podaci (21 datoteka : 42 zapisa)

Primjer 2: Razglednica *Našice : cvjetnjak u perivoju grofa Pejačevića* (slike 3. i 4.)

i

Primjer 3: Razglednica *Ni dieu ni maitre* (slike 5. i 6.)

U oba primjera recto i verso slike razglednice sadržane su u jednoj datoteci slikovnog karaktera, svaka u zasebnom zapisu, pa skupina 3 s izrazom „elektronički“ glasi:

Elektronički slikovni podaci (1 datoteka : 2 zapisa)

¹⁶⁸ ISBD(ER) : Međunarodni standardni bibliografski opis elektroničke građe : prerađeno izdanje ISBD(CF)-a, Međunarodnoga standardnoga bibliografskog opisa računalnih datoteka / preporučila Radna grupa za pregled ISBD(CF)-a ; [s engleskoga prevele, hrvatske primjere odabrale i izradile Tanja Buzina i Sofija Klarin]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2001. Str. 71.

¹⁶⁹ Isto, str. 71.

¹⁷⁰ Isto, str. 71.

Skupina 3 bez izraza „elektronički“, što je dozvoljeno samo kad je u skupini 1 navedena opća oznaka građe, u ovom slučaju [Elektronička građa], glasi:

Slikovni podaci (1 datoteka : 2 zapisa)

4.4. Skupina 4: Izdavanje, proizvodnja, raspačavanje itd.

Svrha je skupine 4 obuhvatiti sve podatke o odgovornosti za izdavanje, objavljivanje i raspačavanje građe, kao i podatke o odgovornosti za materijalnu izradu građe.

Naziv skupine 4 razlikuje se u pojedinim ISBD-ima relevantnima za ovaj rad. Nazivi su sljedeći:

ISBD(NBM) ¹⁷¹ , ISBD(ER) ¹⁷²	<i>Skupina 4: Izdavanje, raspačavanje itd.</i>
ISBD ¹⁷³	<i>Skupina 4: Izdavanje, proizvodnja, raspačavanje itd.</i>

Skupina 4 obrađena je analogno u ISBD(NBM)-u, ISBD(ER)-u i ISBD-u, pa će za sva tri izvora biti prikazana odjednom uz navođenje razlika tamo gdje se one javljaju. Postoje neke terminološke razlike između triju navedenih izvora koje su vidljive kad se navedu elementi skupine 4 u pojedinim ISBD-ima.

¹⁷¹ ISBD(NBM) : Međunarodni standardni bibliografski opis neknjižne građe / preporučila komisija za pregled ISBDa ; odobrio stalni odbor Sekcije za katalogizaciju Međunarodne federacije bibliotekarskih društava i ustanova. [s engleskoga prevela, hrvatske primjere odabrala i izradila Vedrana Juričić]. Prerađeno izd. Zagreb : Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1993. Str. 43.

¹⁷² ISBD(ER) : Međunarodni standardni bibliografski opis elektroničke građe : prerađeno izdanje ISBD(CF)-a, Međunarodnoga standardnoga bibliografskog opisa računalnih datoteka / preporučila Radna grupa za pregled ISBD(CF)-a ; [s engleskoga prevele, hrvatske primjere odabrale i izradile Tanja Buzina i Sofija Klarin]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2001. Str. 72.

¹⁷³ ISBD : Međunarodni standardni bibliografski opis / preporučila Skupina za pregled ISBD-a ; odobrio Stalni odbor IFLA-ine Sekcije za katalogizaciju ; [s engleskog prevela i predgovor napisala Ana Barbarić]. Objedinjeno izd. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2014. Str. 137.

Skupina 4 sastoji se od sljedećih podataka:

	ISBD(NBM) ¹⁷⁴	ISBD(ER) ¹⁷⁵	ISBD ¹⁷⁶
1.	Mjesto izdavanja i/ili raspačavanja	Mjesto izdavanja, proizvodnje i/ili raspačavanja	Mjesto izdavanja, proizvodnje i/ili raspačavanja
2.	Nakladnik i/ili raspačavatelj	Nakladnik, proizvođač i/ili raspačavatelj	Nakladnik, proizvođač i/ili raspačavatelj
3.	Podatak o funkciji raspačavatelja (neobvezno)	Podatak o funkciji raspačavatelja (neobvezno)	
4.	Godina izdavanja i/ili raspačavanja	Godina izdavanja, proizvodnje i/ili raspačavanja	Godina izdavanja, proizvodnje i/ili raspačavanja
5.	Mjesto proizvodnje (neobvezno)	Mjesto izrade (neobvezno)	Mjesto tiskanja ili izrade
6.	Proizvođač (neobvezno)	Izrađivač (neobvezno)	Tiskar ili izrađivač
7.	Godina proizvodnje (neobvezno)	Godina izrade (neobvezno)	Godina tiskanja ili izrade

Najvažnija terminološka razlika između ISBD(NBM)-a s jedne i ISBD(ER)-a i ISBD-a s druge strane je da se u ISBD(NBM)-u razlikuju pojmovi nakladnika, raspačavatelja i proizvođača pri čemu se proizvodnjom smatra materijalna proizvodnja, a u ISBD(ER)-u je uveden pojam izrade i izrađivača koji preuzima ulogu koju je u ISBD(NBM)-u imala materijalna proizvodnja i razlikuje se od pojma proizvođača (engl. producer) koji ovdje više ne označava materijalnu proizvodnju, nego se odnosi na elektroničku građu, a u *Pojmovniku ISBD-a* definiran je kao „osoba ili korporativno tijelo s financijskom i/ili administrativnom odgovornošću za postupke nastanka elektroničke građe“ pri čemu se posebne odgovornosti

¹⁷⁴ ISBD(NBM) : Međunarodni standardni bibliografski opis neknjižne građe / preporučila komisija za pregled ISBDa ; odobrio stalni odbor Sekcije za katalogizaciju Međunarodne federacije bibliotekarskih društava i ustanova. [s engleskoga prevela, hrvatske primjere odabrala i izradila Vedrana Juričić]. Prerađeno izd. Zagreb : Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1993. Str. 43.

¹⁷⁵ ISBD(ER) : Međunarodni standardni bibliografski opis elektroničke građe : prerađeno izdanje ISBD(CF)-a, Međunarodnoga standardnoga bibliografskog opisa računalnih datoteka / preporučila Radna grupa za pregled ISBD(CF)-a ; [s engleskoga prevele, hrvatske primjere odabrale i izradile Tanja Buzina i Sofija Klarin]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2001. Str. 72.

¹⁷⁶ ISBD : Međunarodni standardni bibliografski opis / preporučila Skupina za pregled ISBD-a ; odobrio Stalni odbor IFLA-ine Sekcije za katalogizaciju ; [s engleskog prevela i predgovor napisala Ana Barbarić]. Objedinjeno izd. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2014. Str. 137.

možu „u različitoj mjeri odnositi na stvaralačke i tehničke aspekte pojedinog djela, uključujući prikupljanje podataka i pretvorbu podataka u računalni oblik“.¹⁷⁷

U skladu s ovom terminološkom razlikom, u daljnjem će se tekstu materijalna proizvodnja građe nazivati izradom.

U ISBD(ER)-u ne spominje se tiskar nego samo izrađivač, što je razumljivo jer elektronička građa nije tiskana.

Važno je navesti neka pravila kojima se određuje na koji se način tretira odgovornost osobe ili korporativnog tijela odgovornog za građu.

Kad je osoba ili korporativno tijelo odgovorno za izdavanje, raspačavanje, proizvodnju i izradu građe, kao i kad je nejasno jesu li odgovorni za izdavanje, raspačavanje i proizvodnju ili samo za izradu, s podatkom se postupa kao da se odnosi na izdavanje, raspačavanje, proizvodnju i izradu.^{178 179 180}

Mjesto izrade i izrađivač su neobvezni elementi, osim u slučaju kad nisu poznati ni mjesto izdavanja, raspačavanja ili proizvodnje ni naziv nakladnika, raspačavatelja ni proizvođača, a mjesto izrade i naziv izrađivača javljaju se na jedinici građe. U tom se slučaju mjesto izrade i naziv izrađivača obvezno navode u obloj zagradi, nakon oznaka za nepoznato mjesto izdavanja i naziv nakladnika, što se upisuje prema sljedećoj shemi:^{181 182 183}

[S. l. : s. n.], godina izd. (Mjesto proizvodnje : Naziv proizvođača)

¹⁷⁷ ISBD : Međunarodni standardni bibliografski opis / preporučila Skupina za pregled ISBD-a ; odobrio Stalni odbor IFLA-ine Sekcije za katalogizaciju ; [s engleskog prevela i predgovor napisala Ana Barbarić]. Objedinjeno izd. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2014. Str. 316.

¹⁷⁸ Isto, str. 137.

¹⁷⁹ ISBD(NBM) : Međunarodni standardni bibliografski opis neknjižne građe / preporučila komisija za pregled ISBDa ; odobrio stalni odbor Sekcije za katalogizaciju Međunarodne federacije bibliotekarskih društava i ustanova. [s engleskoga prevela, hrvatske primjere odabrala i izradila Vedrana Juričić]. Prerađeno izd. Zagreb : Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1993. Str. 43.

¹⁸⁰ ISBD(ER) : Međunarodni standardni bibliografski opis elektroničke građe : prerađeno izdanje ISBD(CF)-a, Međunarodnoga standardnoga bibliografskog opisa računalnih datoteka / preporučila Radna grupa za pregled ISBD(CF)-a ; [s engleskoga prevele, hrvatske primjere odabrale i izradile Tanja Buzina i Sofija Klarin]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2001. Str. 72.

¹⁸¹ ISBD(NBM) : Međunarodni standardni bibliografski opis neknjižne građe / preporučila komisija za pregled ISBDa ; odobrio stalni odbor Sekcije za katalogizaciju Međunarodne federacije bibliotekarskih društava i ustanova. [s engleskoga prevela, hrvatske primjere odabrala i izradila Vedrana Juričić]. Prerađeno izd. Zagreb : Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1993. Str. 48.

¹⁸² ISBD(ER) : Međunarodni standardni bibliografski opis elektroničke građe : prerađeno izdanje ISBD(CF)-a, Međunarodnoga standardnoga bibliografskog opisa računalnih datoteka / preporučila Radna grupa za pregled ISBD(CF)-a ; [s engleskoga prevele, hrvatske primjere odabrale i izradile Tanja Buzina i Sofija Klarin]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2001. Str. 80-81.

¹⁸³ ISBD : Međunarodni standardni bibliografski opis / preporučila Skupina za pregled ISBD-a ; odobrio Stalni odbor IFLA-ine Sekcije za katalogizaciju ; [s engleskog prevela i predgovor napisala Ana Barbarić]. Objedinjeno izd. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2014. Str. 171.

Propisani izvor podataka za razglednice je cijela jedinica građe, a za njihove digitalne reprodukcije jedinica građe i popratna građa, ako postoji.¹⁸⁴

Čest je slučaj da se na razglednici ne navodi mjesto izdavanja, proizvodnje ili raspačavanja. Ako je unatoč tome taj podatak poznat, mjesto se navodi u uglatoj zagradi, a ako je ono nesigurno ili vjerojatno, u uglatoj se zagradi navodi naziv vjerojatnog grada nakon čega slijedi upitnik.¹⁸⁵

Ako se ne može odrediti grad ili mjesto izdavanja, proizvodnje ili raspačavanja, prema istim se propisima o navođenju gradova navodi naziv države, pokrajine ili zemlje.¹⁸⁶

„Kad se mjesto ne može utvrditi, u uglatoj se zagradi navodi kratica *s.l. (sine loco)* ili istoznačnica na drugom pismu.“¹⁸⁷

Ako je jedinica građe tiskana privatno, osoba ili tijelo koje je objavilo jedinicu građe navodi se kao nakladnik, bez obzira radi li se o komercijalnom nakladniku ili vlastitoj nakladi osobe ili tijela.¹⁸⁸ Ako je naziv nakladnika, proizvođača ili raspačavatelja poznat iz podataka izvan propisanih izvora podataka, a u slučaju razglednice propisani izvori podataka su sama razglednica, za mapu s razglednicama i spremnica, naziv se navodi u uglatoj zagradi.¹⁸⁹ „Ako se ime (naziv) nakladnika, proizvođača ili raspačavatelja ne može navesti, u uglatoj se zagradi bilježi kratica *s.n. (sine nomine)* ili istoznačnica na drugom pismu.“¹⁹⁰

Nakon osobe ili korporativnog tijela navodi se godina ili godine izdavanja, proizvodnje ili raspačavanja. Ako se ista godina odnosi i na izdavanje ili proizvodnju i na raspačavanje ili na više nakladnika, proizvođača ili raspačavatelja, godina se navodi iza posljednjeg naziva ili podatka o funkciji, a ako se godina izdavanja ili proizvodnje razlikuje od godine raspačavanja, svaka se godina navodi nakon odgovarajućeg naziva ili podatka o funkciji.¹⁹¹ Kad je navedeno više godina autorskog prava koje se odnose na različite vidove proizvodnje elektroničke građe, a godina izdavanja proizvodnje ili raspačavanja nije navedena, navodi se najnovija godina autorskog prava.¹⁹²

¹⁸⁴ ISBD : Međunarodni standardni bibliografski opis / preporučila Skupina za pregled ISBD-a ; odobrio Stalni odbor IFLA-ine Sekcije za katalogizaciju ; [s engleskog prevela i predgovor napisala Ana Barbarić]. Objedinjeno izd. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2014. Str. 139.

¹⁸⁵ Isto, str. 147.

¹⁸⁶ Isto, str. 147.

¹⁸⁷ Isto, str. 148.

¹⁸⁸ Isto, str. 153.

¹⁸⁹ Isto, str. 155.

¹⁹⁰ Isto, str. 158.

¹⁹¹ Isto, str. 161.

¹⁹² Isto, str. 166.

Kad se sa sigurnošću ne može utvrditi godina izdavanja, proizvodnje, raspačavanja, izrade niti autorskog prava, u uglatoj se zagradi navodi približna godina izdavanja, proizvodnje ili raspačavanja i nakon nje se upisuje upitnik.¹⁹³ U uglatoj se zagradi upisuje i godina kad se primjenjuje relativno datumiranje, tj. kad se upisuje godina putovanja razglednice koja se preuzima s poštanskog pečata ili teksta koji je na razglednicu upisao pošiljatelj, a koji nisu dijelovi razglednice u izvornom obliku, pri čemu se u skupini 7: *Napomena* navodi da je razglednica putovala navedene godine.

Kad mjesta izdavanja, proizvodnje i raspačavanja nisu poznata, a na jedinici građe je navedeno mjesto izrade, ono se mora navesti¹⁹⁴, kao i naziv izrađivača.¹⁹⁵ Godina izrade može se navesti kao element iza naziva izrađivača ili samostalno, ali se tada uz nju navodi objašnjenje riječju ili izrekom.¹⁹⁶ Ako se godina izrade navodi umjesto nepoznate godine izdavanja, proizvodnje ili raspačavanja, ovdje se ne ponavlja.¹⁹⁷

Primjeri

ISBD(NBM) i ISBD – za tiskane razglednice

Primjer 1: Mapa u obliku spremnice s razglednicama *Našice na starim razglednicama : pozdrav iz Našicah* (slike 1. i 2.)

Na svakoj razglednici naveden je naziv nakladnika *PIN trgovine Našice d.o.o.*, a iz ovoga se naziva može iščitati i nakladnikovo sjedište, Našice. Drugi podatak koji svaka razglednica iz mape sadrži je podatak o vlasništvu izvornika reproducirane razglednice. Podaci o izradi razglednica nisu navedeni.

Budući da mjesto izrade i podaci o odgovornosti za izradu nisu navedeni, a u slučaju kad postoje podaci o nakladniku, podatke o izradi nije nužno navesti, u skupini 4 nije navedeno da su ti podaci nepoznati. Na jednoj razglednici iz mape tiskan je podatak o događaju iz 2006. godine, što znači da razglednica, pa ni mapa nisu mogle biti objavljene prije 2006., a budući da je autor ovoga rada mapu prvi put vidio 2016., jasno je da je mapa s

¹⁹³ ISBD : Međunarodni standardni bibliografski opis / preporučila Skupina za pregled ISBD-a ; odobrio Stalni odbor IFLA-ine Sekcije za katalogizaciju ; [s engleskog prevela i predgovor napisala Ana Barbarić]. Objedinjeno izd. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2014. Str. 167.

¹⁹⁴ Isto, str. 171.

¹⁹⁵ Isto, str. 172.

¹⁹⁶ Isto, str. 175.

¹⁹⁷ Isto, str. 175.

razglednicama objavljena u navedenom periodu, pa se kao godina izdanja navodi taj period, upisan u uglatoj zagradi jer nije preuzet iz propisanih izvora podataka.

Iz navedenoga proizlazi skupina 4:

Našice : Pin trgovine Našice, [između 2006. i 2016.]

Na nekim razglednicama iz mape navedeni su podaci vezani uz glavni motiv na razglednici, a ti podaci kod nekih razglednica sadrže podatak o godini kad je izvornik reprodukcije razglednice putovao i taj se podatak može navesti u skupini 7: *Napomena*.

Primjer 2: Razglednica *Našice : cvjetnjak u perivoju grofa Pejačevića* (slike 3. i 4.)

Na razglednici nema podataka o tiskari, mjestu i godini tiskanja, a budući da postoje podaci o nakladniku i njegovu sjedištu, podaci o nepoznatom tiskaru i mjestu tiska se ne navode. Iz već spomenutih razloga, u uglatoj se zagradi navodi period u kojem je razglednica objavljena.

Skupina 4 glasi:

Našice : PIN trgovine Našice, [između 2006. i 2016.]

Primjer 3: Razglednica *Ni dieu ni maitre* (slike 5. i 6.)

Kao i u prethodnom primjeru, na razglednici nema podataka o tiskari, mjestu i godini tiskanja, a budući da postoje podaci o nakladniku i njegovu sjedištu, podaci o nepoznatom tiskaru i mjestu tiska se ne navode. Podatak o godini izdanja dobiven je priopćenjem nakladnika, što će biti navedeno u skupini 7: *Napomena*, a ovdje je upisano u uglatoj zagradi, jer nije preuzeto iz propisanog izvora podataka, odnosno izvora podataka s prednošću.

Skupina 4 glasi:

Zagreb : DAF, [2000.]

Primjeri

ISBD I ISBD(ER) – za digitalne reprodukcije razglednica i mape s razglednicama

Primjer 1: Digitalna reprodukcija mape u obliku spremnice s razglednicama *Našice na starim razglednicama : pozdrav iz Našicah* (slike 1. i 2.)

Budući da je mapu s razglednicama za potrebe ovoga diplomskog rada digitalizirao autor rada kao privatna osoba, on se navodi kao nakladnik digitalne reprodukcije mape s pripadajućim razglednicama. Podaci su upisani u uglatoj zagradi jer nisu preuzeti iz propisanih izvora podataka, odnosno izvora podataka s prednošću, što su u ovom primjeru razglednice iz mape i zajednička spremnica. Kad mjesto izdanja i nakladnik nisu preuzeti iz propisanih izvora podataka, po ISBD(ER)-u pišu se u zajedničkoj uglatoj zagradi, odvojeni interpunkcijskim simbolom razmak, dvotočka, razmak (:)¹⁹⁸, a po ISBD-u svaki u svojoj uglatoj zagradi, odvojeni istim interpunkcijskim simbolom¹⁹⁹. Podatak o godini izdanja nije preuzet s jedinice građe, pa se navodi u uglatoj zagradi.

Skupina 4 po ISBD(ER)-u glasi:

[Samobor : Damir Sablić, [2020.]

Skupina 4 po ISBD-u za digitalnu reprodukciju razglednice glasi:

[Samobor] : [Damir Sablić], [2020.]

Primjer 2: Razglednica *Našice : cvjetnjak u perivoju grofa Pejačevića* (slike 3. i 4.)

i

Primjer 3: Razglednica *Ni dieu ni maitre* (slike 5. i 6)

Razglednice iz primjera 2 i 3 također je digitalizirao autor ovoga rada kao privatna osoba i podaci o tome također nisu navedeni u propisanom izvoru podataka odnosno izvoru podataka s prednošću, što je u ovim primjerima sama razglednica, pa su podaci u skupini 4 upisani u uglatoj zagradi.

Skupina 4 po ISBD(ER)-u glasi:

[Samobor : Damir Sablić, [2020.]

Skupina 4 po ISBD-u za digitalnu reprodukciju razglednice glasi:

[Samobor] : [Damir Sablić], [2020.]

¹⁹⁸ ISBD(ER) : Međunarodni standardni bibliografski opis elektroničke građe : prerađeno izdanje ISBD(CF)-a, Međunarodnoga standardnoga bibliografskog opisa računalnih datoteka / preporučila Radna grupa za pregled ISBD(CF)-a ; [s engleskoga prevele, hrvatske primjere odabrale i izradile Tanja Buzina i Sofija Klarin]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2001. Str. 78.

¹⁹⁹ ISBD : Međunarodni standardni bibliografski opis / preporučila Skupina za pregled ISBD-a ; odobrio Stalni odbor IFLA-ine Sekcije za katalogizaciju ; [s engleskog prevela i predgovor napisala Ana Barbarić]. Objedinjeno izd. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2014. Str. 154.

4.5. Skupina 5: Materijalni opis

„Skupina Materijalni opis sadržava opseg, druge materijalne pojedinosti, dimenzije i podatak o popratnoj građi.²⁰⁰

„Jedinica građe opisuje se kako ju je objavio nakladnik. Ako je poznato ili se smatra da je jedinica građe izmijenjena (npr. uvezana ili obrezana) nakon izdavanja, podaci o jedinici građe kako je objavljena navode se u skupini 5, a podaci o izmjenama odnose se na opisivani primjerak i navode se u skupini 7.“²⁰¹

Izvor podataka s prednošću za skupinu 5 je sama jedinica građe.²⁰²

Elementi skupine 5 navedeni su u tablici koja slijedi. Prvi element ima različit naziv u ISBD-u u odnosu na ISBD(NBM) i ISBD(ER), ali se jednako opisuje, a četvrti element je u ISBD-u obvezan, a u ISBD(NBM)-u i ISBD(ER)-u neobvezan.

	ISBD(NBM)²⁰³, ISBD(ER)²⁰⁴	ISBD²⁰⁵
1.	Posebna oznaka građe i opseg	Opseg
2.	Druge materijalne pojedinosti	Druge materijalne pojedinosti
3.	Dimenzije	Dimenzije
4.	Podatak o popratnoj građi (neobvezno)	Podatak o popratnoj građi

Prema ISBD(ER)-u skupina 5 ne izrađuje se za daljinski dostupnu elektroničku građu.²⁰⁶ Za mjesno dostupnu elektroničku građu izrađuje se analogno građi obuhvaćenoj ISBD(NBM)-om.

²⁰⁰ ISBD : Međunarodni standardni bibliografski opis / preporučila Skupina za pregled ISBD-a ; odobrio Stalni odbor IFLA-ine Sekcije za katalogizaciju ; [s engleskog prevela i predgovor napisala Ana Barbarić]. Objedinjeno izd. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2014. Str. 177.

²⁰¹ Isto, str. 177.

²⁰² Isto, str. 178.

²⁰³ ISBD(NBM) : Međunarodni standardni bibliografski opis neknjižne građe / preporučila komisija za pregled ISBDa ; odobrio stalni odbor Sekcije za katalogizaciju Međunarodne federacije bibliotekarskih društava i ustanova. [s engleskoga prevela, hrvatske primjere odabrala i izradila Vedrana Juričić]. Prerađeno izd. Zagreb : Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1993. Str. 50.

²⁰⁴ ISBD(ER) : Međunarodni standardni bibliografski opis elektroničke građe : prerađeno izdanje ISBD(CF)-a, Međunarodnoga standardnoga bibliografskog opisa računalnih datoteka / preporučila Radna grupa za pregled ISBD(CF)-a ; [s engleskoga prevele, hrvatske primjere odabrale i izradile Tanja Buzina i Sofija Klarin]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2001. Str. 83.

²⁰⁵ ISBD : Međunarodni standardni bibliografski opis / preporučila Skupina za pregled ISBD-a ; odobrio Stalni odbor IFLA-ine Sekcije za katalogizaciju ; [s engleskog prevela i predgovor napisala Ana Barbarić]. Objedinjeno izd. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2014. Str. 177.

Prema ISBD-u, „opseg daljinski dostupne jedinice građe može se navesti kad je podatak poznat i kad se smatra značajnim za korisnike kataloga“²⁰⁷.

4.5.1. Opseg

„Prvi element skupine materijalnog opisa imenuje i pobrojava fizičku jedinicu ili jedinice koje tvore jedinicu građe, dodajući i druge prikladne mjere za opseg.“²⁰⁸

4.5.1.2. Posebna oznaka građe i opseg (ISBD(NBM) i ISBD(ER)) / Opseg (ISBD)

Broj fizičkih jedinica koje tvore jedinicu građe navodi se arapskim brojkama ispred posebne oznake građe.²⁰⁹

„Izrazi koji se koriste za posebnu oznaku građe nisu propisani pa se mogu navoditi izrazi koji odgovaraju opisivanoj jedinici građe i jeziku opisa.“²¹⁰ Za pojedinačne primjerke razglednica koristi se posebna oznaka građe *razglednica*, a opseg je broj razglednica koji se piše arapskom brojkom ispred posebne oznake građe.²¹¹ Ako se radi o jednoj razglednici, opseg je „1“. Za razglednice uložene u mapu koje nisu izvorno objavljene u mapi poput nekog oblika spremnice, posebna oznaka građe je *mapa*. Ako se radi o jednoj mapi, opseg je „1“. Daljnji primjeri posebnih oznaka građe za razglednice koje su grupirane mogli bi biti *kutija* ili *leporelo*, ali se njima ovdje nećemo baviti.

Primjeri posebnih oznaka građe:

1 razglednica

1 mapa

²⁰⁶ ISBD(ER) : Međunarodni standardni bibliografski opis elektroničke građe : prerađeno izdanje ISBD(CF)-a, Međunarodnoga standardnoga bibliografskog opisa računalnih datoteka / preporučila Radna grupa za pregled ISBD(CF)-a ; [s engleskoga prevele, hrvatske primjere odabrale i izradile Tanja Buzina i Sofija Klarin]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2001. Str. 82.

²⁰⁷ ISBD : Međunarodni standardni bibliografski opis / preporučila Skupina za pregled ISBD-a ; odobrio Stalni odbor IFLA-ine Sekcije za katalogizaciju ; [s engleskog prevela i predgovor napisala Ana Barbarić]. Objedinjeno izd. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2014. Str. 183.

²⁰⁸ Isto, str. 179.

²⁰⁹ Isto, str. 179.

²¹⁰ Isto, str. 179.

²¹¹ Isto, str. 179.

4.5.1.3. Podjedinice

Ovdje se nadovezujemo na slučaj kad su razglednice uložene u mapu. Pritom vrijedi pravilo da se broj i vrsta podjedinica (razglednice) jedinice građe (mapa) navode u obloj zagradi iza posebne oznake građe (mapa).²¹²

Primjer posebne oznake građe s brojem i vrstom podjedinica:

1 mapa (160 razglednica)

4.5.2. Druge materijalne pojedinosti

„Drugi je element skupine materijalnog opisa podatak o drugim materijalnim pojedinostima jedinice građe poput načina proizvodnje, boje, materijala od kojeg je jedinica izrađena itd.“²¹³

Sljedeća materijalna pojedinost vizualne građe vezana je uz boje, a izrazi koji se koriste su *u bojama* ili *crno-bijelo*, a mogu se i navesti najviše tri boje. Ako jedinica građe sadrži podjedinice koje su naizmjenice u bojama i crno-bijele, opisuje se izrazom *naizmjenice u bojama i crno-bijelo*.²¹⁴ „Podatku o drugim materijalnim pojedinostima prethodi razmak, dvotočka, razmak (:).“²¹⁵

Primjer posebne oznake građe s brojem i vrstom podjedinica i materijalnom pojedinošću o bojama:

1 mapa (160 razglednica) : u bojama

4.5.3. Dimenzije

„Podatku o dimenzijama prethodi razmak, točka – zarez, razmak (;)“²¹⁶, a navodi se u centimetrima i zaokružuje do sljedećeg punog centimetra. Može se bilježiti samo jedna

²¹² ISBD : Međunarodni standardni bibliografski opis / preporučila Skupina za pregled ISBD-a ; odobrio Stalni odbor IFLA-ine Sekcije za katalogizaciju ; [s engleskog prevela i predgovor napisala Ana Barbarić]. Objedinjeno izd. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2014. Str. 182.

²¹³ Isto, str. 193.

²¹⁴ Isto, str. 194-195.

²¹⁵ Isto, str. 177.

²¹⁶ Isto, str. 177.

dimenzija, za dvodimenzionalne jedinice građe bilježi se u obliku *visina x širina*, za trodimenzionalne u obliku *visina x širina x dubina*.²¹⁷

Pojedinačne razglednice bilježe se kao dvodimenzionalna građa.

Ovdje će biti napravljena iznimka i odmah će se navesti da je praksa u katalogima NSK-a i KGZ-a takva da se dimenzije razglednica ne zaokružuju na sljedeći puni centimetar, nego se navode točno u milimetar. Može se zaključiti da su dva glavna razloga za ovaj postupak:

1. Zaokruživanje na sljedeći puni centimetar uvedeno je za knjižnu građu kako bi se vodilo računa da ona po visini mora stati u police u knjižnici, ili za neknjižnu građu koja se namjerava uložiti u police, a za građu koja se ne ulaže u police, ovo zaokruživanje nije toliko važno.
2. Budući da se radi o građi s naglašenom likovnom komponentom gdje su dimenzije i omjeri bitne sastavnice, važno je da se oni u opisu točno navedu.

Mogao bi se navesti i treći razlog, nastojanje da se format razglednice standardizira, ali standardizacija formata nikada nije potpuno zaživjela u praksi, što je vidljivo iz različitosti formata u kojima se razglednice danas tiskaju.

Primjer posebne oznake građe s materijalnom pojedinošću o bojama i podatkom o dimenzijama:

1 razglednica : u bojama ; 11,1 x 16,2 cm

U slučaju da se radi o razglednici okrugla oblika, navodi se promjer u centimetrima nakon čega u obloj zagradi slijedi riječ promjer.²¹⁸

Primjer posebne oznake građe s materijalnom pojedinošću o bojama i podatkom o dimenzijama:

1 razglednica : u bojama ; 18 cm (promjer)

²¹⁷ ISBD : Međunarodni standardni bibliografski opis / preporučila Skupina za pregled ISBD-a ; odobrio Stalni odbor IFLA-ine Sekcije za katalogizaciju ; [s engleskog prevela i predgovor napisala Ana Barbarić]. Objedinjeno izd. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2014. Str. 202.

²¹⁸ Isto, str. 202.

4.5.3.1. Jedinice građe objavljene u spremnici

„Za građu objavljenu u spremnici, sa ili bez popratne građe, mogu se navesti dimenzije spremnice. Druge su mogućnosti uporaba izraza u spremnici ... ili izostavljanje podataka. Kad spremnica ili okvir kao sastavni dijelovi jedinice građe tvore dio opisa, mogu se navesti podaci za dvije dimenzije. Druga je mogućnost da se navedu samo dimenzije čitave jedinice građe, uključivši spremnicu ili okvire.“²¹⁹

Primjer s navedenim dimenzijama spremnice:

20 razglednica ; u spremnici 10,8 x 16,2 x 0,8 cm

Primjer s navedenim podacima za obje dimenzije, razglednice i spremnicu:

20 razglednica ; 9,5 x 15 cm ; u spremnici 10,8 x 16,2 x 0,8 cm

„Kad se jedinica građe sastoji od skupa dvodimenzionalnih jedinica, a pojedinačne su jedinice različitih veličina, navode se dimenzije najveće jedinice iza čega slijedi izraz *ili manje* ili istoznačnica na drugom jeziku.“²²⁰

Primjer s pojedinačnim jedinicama različitih veličina:

160 razglednica ; 15 x 20 cm ili manje

„Druga je mogućnost navođenje svih jedinica u skupini 7.“²²¹

4.5.5. Podatak o popratnoj građi

„Izrazom *popratna građa* označuje se bilo koji fizički zaseban dio jedinice građe koji u prethodnim elementima skupine materijalnog opisa nije dovoljno specificiran i koji je objavljen (ili se namjerava objaviti) istodobno s opisivanom jedinicom građe, a predviđeno je da se upotrebljava zajedno s njom.“²²²

²¹⁹ ISBD : Međunarodni standardni bibliografski opis / preporučila Skupina za pregled ISBD-a ; odobrio Stalni odbor IFLA-ine Sekcije za katalogizaciju ; [s engleskog prevela i predgovor napisala Ana Barbarić]. Objedinjeno izd. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2014. Str. 205.

²²⁰ Isto, str. 205.

²²¹ Isto, str. 205.

²²² Isto, str. 209.

Popratna građa nije uobičajena uz razglednice, ali zamislimo da je objavljena spremnica s razglednicama uz koju je kao dio cjeline objavljena brošura. „Kratak materijalni opis popratne građe može se navesti iza riječi ili izraza koji označuje građu“²²³, u slučaju brošure u obloj zagradi navodi se broj stranica i visina do sljedećeg punog centimetra. Prema propisanoj interpunkciji, „svakom podatku za popratnu građu prethodi razmak, znak plus, razmak (+)“²²⁴.

Primjer:

20 razglednica ; u spremnici 10,8 x 16,2 x 0,8 cm + brošura (15 str. ; 23 cm)

Druge su mogućnosti opisa popratne građe u zasebnom opisu, u napomeni ili višerazinskim opisom.²²⁵

Primjeri

ISBD(NBM) i ISBD – za tiskane razglednice

Primjer 1: Mapa u obliku spremnice s razglednicama *Našice na starim razglednicama : pozdrav iz Našicah* (slike 1. i 2.)

Mapa se sastoji od 20 razglednica u bojama, jednakog formata i pripadajuće spremnice koja je dio jedinice građe. U opisu se navodi broj razglednica, podatak o bojama, dimenzije razglednica, podatak da su razglednice smještene u spremnici i dimenzije spremnice.

20 razglednica : u bojama ; 9,5 x 15 cm ; u spremnici 10,8 x 16,2 x 0,8 cm

Primjer 2: Razglednica *Našice : cvjetnjak u perivoju grofa Pejačevića* (slike 3. i 4.)

1 razglednica : u bojama ; 9,5 x 15 cm

Primjer 3: Razglednica *Ni dieu ni maitre* (slike 5. i 6.)

1 razglednica : u bojama ; 10,5 x 14,9 cm

²²³ ISBD : Međunarodni standardni bibliografski opis / preporučila Skupina za pregled ISBD-a ; odobrio Stalni odbor IFLA-ine Sekcije za katalogizaciju ; [s engleskog prevela i predgovor napisala Ana Barbarić]. Objedinjeno izd. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2014. Str. 209.

²²⁴ Isto, str. 177.

²²⁵ Isto, str. 210.

4.6. Skupina 6: Nakladnička cjelina i višedijelna omeđena građa

Naziv skupine 6 razlikuje se u pojedinim ISBD-ima relevantnima za ovaj rad. Nazivi su sljedeći:

ISBD(NBM) ²²⁶ i ISBD (ER) ²²⁷	Nakladnička cjelina
ISBD ²²⁸	Nakladnička cjelina i višedijelna omeđena građa

„Skupina nakladničke cjeline koristi se kad opisivana jedinica građe pripada višoj bibliografskoj jedinici: nakladničkoj cjelini ili višedijelnoj omeđenoj građi.“²²⁹

Elementi skupine 6 identični su u ISBD(NBM)-u i ISBD(ER)-u, a u ISBD-u su analogni. Postoji mala terminološka razlika, pa su elementi izloženi u dvije tablice, prva donosi elemente ISBD(NBM)-a i ISBD(ER)-a, a druga elemente ISBD-a.

ISBD(NBM)²³⁰, ISBD(ER)²³¹
1. Skupni stvarni naslov ili stvarni naslov kola
2. Usporedni skupni stvarni naslov ili usporedni stvarni naslov kola
3. Podnaslov nakladničke cjeline ili kola (neobvezatno)
4. Podaci o odgovornosti koji se odnose na nakladničku cjelinu ili kolo
5. Međunarodni standardni serijski broj niza ili kola
6. Numeracija u nakladničkoj cjelini ili kolu

²²⁶ ISBD(NBM) : Međunarodni standardni bibliografski opis neknjižne građe / preporučila komisija za pregled ISBDa ; odobrio stalni odbor Sekcije za katalogizaciju Međunarodne federacije bibliotekarskih društava i ustanova. [s engleskoga prevela, hrvatske primjere odabrala i izradila Vedrana Juričić]. Prerađeno izd. Zagreb : Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1993. Str. 60.

²²⁷ ISBD(ER) : Međunarodni standardni bibliografski opis elektroničke građe : prerađeno izdanje ISBD(CF)-a, Međunarodnoga standardnoga bibliografskog opisa računalnih datoteka / preporučila Radna grupa za pregled ISBD(CF)-a ; [s engleskoga prevele, hrvatske primjere odabrale i izradile Tanja Buzina i Sofija Klarin]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2001. Str. 88.

²²⁸ ISBD : Međunarodni standardni bibliografski opis / preporučila Skupina za pregled ISBD-a ; odobrio Stalni odbor IFLA-ine Sekcije za katalogizaciju ; [s engleskog prevela i predgovor napisala Ana Barbarić]. Objedinjeno izd. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2014. Str. 211.

²²⁹ Isto, str. 211.

²³⁰ ISBD(NBM) : Međunarodni standardni bibliografski opis neknjižne građe / preporučila komisija za pregled ISBDa ; odobrio stalni odbor Sekcije za katalogizaciju Međunarodne federacije bibliotekarskih društava i ustanova. [s engleskoga prevela, hrvatske primjere odabrala i izradila Vedrana Juričić]. Prerađeno izd. Zagreb : Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1993. Str. 60.

²³¹ ISBD(ER) : Međunarodni standardni bibliografski opis elektroničke građe : prerađeno izdanje ISBD(CF)-a, Međunarodnoga standardnoga bibliografskog opisa računalnih datoteka / preporučila Radna grupa za pregled ISBD(CF)-a ; [s engleskoga prevele, hrvatske primjere odabrale i izradile Tanja Buzina i Sofija Klarin]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2001. Str. 88.

ISBD²³²
1. Glavni stvarni naslov nakladničke cjeline ili višedijelne omeđene građe
2. Usporedni stvarni naslov nakladničke cjeline ili višedijelne omeđene građe
3. Podnaslov nakladničke cjeline ili višedijelne omeđene građe
4. Podatak o odgovornosti koji se odnosi na nakladničku cjelinu ili višedijelnu omeđenu građu
5. Međunarodni standardni broj nakladničke cjeline ili višedijelne omeđene građe
6. Numeracija nakladničke cjeline ili višedijelne omeđene građe

„Skupina nakladničke cjeline koristi se kad opisivana jedinica građe pripada višoj bibliografskoj jedinici: nakladničkoj cjelini ili višedijelnoj omeđenoj građi.“²³³

Prema ISBD-u izvor podataka za nepokretne slike je sama jedinica građe, te spremnica i popratna građa ukoliko postoje.²³⁴

Za razglednice nije uobičajeno da su dio neke nakladničke cjeline ili višedijelne jedinice građe, ali se to može zamisliti, npr. višedijelna jedinica građe koja obuhvaća razglednice s motivima većih mjesta nekog otoka ili slično. Mapu s razglednicama *Našice na starim razglednicama : pozdrav iz Našicah* (slike 1. i 2.) moglo bi se uzeti kao primjer višedijelne jedinice građe čiji su dijelovi pojedinačne razglednice i tada bi se u skupini 6 kataložnog opisa pojedinačnih razglednica navodili podaci o mapi kao o višoj nakladničkoj cjelini u odnosu na pojedinačne razglednice obuhvaćene mapom. Glavni stvarni naslov pojedinačne razglednice navodio bi se u skupini 1, a podaci o višedijelnoj jedinici građe u skupini 6.

Skupina 6 po ISBD-u sastojala bi se od naslova i podnaslova višedijelne jedinice građe i glasila bi:

(Našice na starim razglednicama : pozdrav iz Našicah)

Kad bi razglednice unutar mape bile numerirane, navodila bi se i numeracija pojedinih razglednica, na način kako je upisana u izvoru podataka pri čemu se arapske brojke navode umjesto ostalih brojaka ili brojeva pisanih slovima, a ako numeracija sadrži i arapske i rimske brojke, one se preuzimaju kako se javljaju na jedinici građe²³⁵. U našem slučaju zamislimo da se radi samo o brojcima, pa bi skupina 6 za sedmu razglednicu unutar višedijelne jedinice građe glasila:

²³² ISBD : Međunarodni standardni bibliografski opis / preporučila Skupina za pregled ISBD-a ; odobrio Stalni odbor IFLA-ine Sekcije za katalogizaciju ; [s engleskog prevela i predgovor napisala Ana Barbarić]. Objedinjeno izd. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2014. Str. 211.

²³³ Isto, str. 211.

²³⁴ Isto, str. 213.

²³⁵ Isto, str. 225.

(Našice na starim razglednicama : pozdrav iz Našicah ; 7)

Po ISBD(NBM)-u i ISBD(ER)-u, podnaslov nakladničke cjeline je neobvezan dio toga elementa, pa bi skupina 6 mogla izgledati kako je navedeno u prethodnim primjerima ili bez navedenog podnaslova:

(Našice na starim razglednicama)

4.7. Skupina 7: Napomena

„Skupina Napomena sadržava bilo koji podatak koji nije naveden u ostalim skupinama opisa, ali se smatra značajnim za korisnike bibliografskih zapisa. Napomene pobliže određuju i proširuju opis ostalih skupina i mogu se odnositi na bilo koji aspekt jedinice građe.“²³⁶

U ISBD-u je navedeno dvanaest glavnih vrsta napomena²³⁷, a na razglednice se najčešće mogu primijeniti tri vrste napomene:

1. *Napomene o materijalnom opisu* koje se mogu koristiti kad se opisuje digitalna reprodukcija razglednice, a u napomeni se upisuju materijalna svojstva izvornika.
2. *Napomene o sadržaju* koje se mogu koristiti kad razglednica sadrži prevelik broj reproduciranih fotografija s nazivima prikazanih mjesta da bi se svi nazivi naveli u glavnom stvarnom naslovu, pa se navode u napomeni.
3. *Napomene o opisivanom primjerku* u kojima se najčešće navodi informacija o godini kad je razglednica putovala poštanskim prometom.

Primjer 1: Mapa u obliku spremnice s razglednicama *Našice na starim razglednicama : pozdrav iz Našicah* (slike 1. i 2.)

Mapa je izvorno objavljena u obliku spremnice koja sadrži dvadeset razglednica. Dvije su razglednice izdvojene iz mape i više nisu dio jedinice građe.

Napomena o tome glasi:

Opisivani primjerak sadrži 18 razglednica.

²³⁶ ISBD : Međunarodni standardni bibliografski opis / preporučila Skupina za pregled ISBD-a ; odobrio Stalni odbor IFLA-ine Sekcije za katalogizaciju ; [s engleskog prevela i predgovor napisala Ana Barbarić]. Objedinjeno izd. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2014. Str. 229.

²³⁷ Isto, str. 229.

Primjer 2: Razglednica *Našice : cvjetnjak u perivoju grofa Pejačevića* (slike 3. i 4.)

Napomena sadrži tekst objavljen na verso strani razglednice i glasi:

Tekst na adresnoj strani razglednice:

Našice, Staklenik u perivoju, putovala 1919.

Staklenik je zauzimao prostor istočno od Dvorca Pejačević. Vjerojatno je nastao sredinom 19. stoljeća kada je oblikovan perivoj oko dvorca, a imao je i historicističko pročelje ukrašeno obiteljskim grbom. Tijekom Drugog svjetskog rata staklenik je izgorio.

Primjer 3: Razglednica *Ni dieu ni maitre* (slike 5. i 6.)

Kao što je spomenuto u skupini 4: Izdavanje, proizvodnja, raspačavanje itd., podatak o godini izdanja dobiven je usmenim priopćenjem nakladnika i zato je tamo godina upisana u uglatoj zagradi, jer nije preuzeta iz propisanih izvora podataka, a podatak o nepropisanom izvoru podataka kao izvoru mora se navesti u napomeni, pa napomena glasi:

Godina izdanja dobivena je usmenim priopćenjem nakladnika.

4.8. Skupina 8: Identifikator jedinice građe i uvjeti dostupnosti

Naziv skupine 8 razlikuje se u pojedinim ISBD-ima relevantnima za ovaj rad. Nazivi su sljedeći:

ISBD(NBM) ²³⁸ i ISBD(ER) ²³⁹	Standardni broj (ili alternativa) i uvjeti nabavljanja
ISBD ²⁴⁰	Identifikator jedinice građe i uvjeti dostupnosti

²³⁸ ISBD(NBM) : Međunarodni standardni bibliografski opis neknjižne građe / preporučila komisija za pregled ISBDa ; odobrio stalni odbor Sekcije za katalogizaciju Međunarodne federacije bibliotekarskih društava i ustanova. [s engleskoga prevela, hrvatske primjere odabrala i izradila Vedrana Juričić]. Prerađeno izd. Zagreb : Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1993. Str. 68.

²³⁹ ISBD(ER) : Međunarodni standardni bibliografski opis elektroničke građe : prerađeno izdanje ISBD(CF)-a, Međunarodnoga standardnoga bibliografskog opisa računalnih datoteka / preporučila Radna grupa za pregled ISBD(CF)-a ; [s engleskoga prevele, hrvatske primjere odabrale i izradile Tanja Buzina i Sofija Klarin]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2001. Str. 105.

²⁴⁰ ISBD : Međunarodni standardni bibliografski opis / preporučila Skupina za pregled ISBD-a ; odobrio Stalni odbor IFLA-ine Sekcije za katalogizaciju ; [s engleskog prevela i predgovor napisala Ana Barbarić]. Objedinjeno izd. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2014. Str. 279.

U ISBD-u su dana sljedeća objašnjenja o skupini 8:

„Skupina Identifikator jedinice građe i uvjeti dostupnosti sadržava identifikator jedinice građe, ključni naslov i uvjete dostupnosti.“²⁴¹

„Identifikator jedinice građe je bilo koja numerička ili alfanumerička oznaka povezana s identifikacijom jedinice građe prema međunarodnim standardima...“²⁴²

Jedinica građe može imati više identifikatora, npr. ako je objavljena u više oblika ili na više medija, ako ju je objavilo više nakladnika ili proizvođača ili ako je dio skupine, pa postoji identifikator i za jedinicu građe i za skupinu čiji je dio.²⁴³ Ako je jedinica građe objavljena u više oblika ili medija, prvo se navodi identifikator oblika ili medija koji se opisuje, a zatim ostali i, analogno, ako je jedinica građe dio skupine, prvo se navodi identifikator pojedinačne jedinice građe, a zatim skupine.²⁴⁴

Propisani izvor za identifikator jedinice građe je bilo koji izvor.²⁴⁵

Skupina 8 sastoji se od sljedećih elemenata.

	ISBD(NBM) ²⁴⁶	ISBD(ER) ²⁴⁷	ISBD ²⁴⁸
1.	Standardni broj (ili alternativa)	Standardni broj (ili alternativa)	Identifikator jedinice građe
2.		Ključni naslov povezan s ISSN-om	Ključni naslov (neomeđena građa)
3.	Uvjeti nabavljanja i/ili cijena (neobvezno)	Uvjeti nabavljanja i/ili cijena (neobvezno)	Uvjeti dostupnosti

²⁴¹ ISBD : Međunarodni standardni bibliografski opis / preporučila Skupina za pregled ISBD-a ; odobrio Stalni odbor IFLA-ine Sekcije za katalogizaciju ; [s engleskog prevela i predgovor napisala Ana Barbarić]. Objedinjeno izd. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2014. Str. 279.

²⁴² Isto, str. 279.

²⁴³ Isto, str. 279.

²⁴⁴ Isto, str. 279.

²⁴⁵ Isto, str. 280.

²⁴⁶ ISBD(NBM) : Međunarodni standardni bibliografski opis neknjižne građe / preporučila komisija za pregled ISBDa ; odobrio stalni odbor Sekcije za katalogizaciju Međunarodne federacije bibliotekarskih društava i ustanova. [s engleskoga prevela, hrvatske primjere odabrala i izradila Vedrana Juričić]. Prerađeno izd. Zagreb : Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1993. Str. 68.

²⁴⁷ ISBD(ER) : Međunarodni standardni bibliografski opis elektroničke građe : prerađeno izdanje ISBD(CF)-a, Međunarodnoga standardnoga bibliografskog opisa računalnih datoteka / preporučila Radna grupa za pregled ISBD(CF)-a ; [s engleskoga prevele, hrvatske primjere odabrale i izradile Tanja Buzina i Sofija Klarin]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2001. Str. 105.

²⁴⁸ ISBD : Međunarodni standardni bibliografski opis / preporučila Skupina za pregled ISBD-a ; odobrio Stalni odbor IFLA-ine Sekcije za katalogizaciju ; [s engleskog prevela i predgovor napisala Ana Barbarić]. Objedinjeno izd. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2014. Str. 279.

Identifikator koji bi se mogao očekivati na razglednicama jest barkod, ali on nije uvijek otisnut. Na primjerima koji se analiziraju u ovom radu nema otisnutih barkodova niti drugih oznaka koje bi mogle predstavljati identifikatore.

U skladu s navedenim pravilima, može se reći: ako je razglednica dio veće cjeline, npr. mape u obliku spremnice pri čemu razglednica ima jedan identifikator, a spremnica dodatni identifikator cjeline, u skupini 8 navode se oba, prvo identifikator razglednice, a zatim identifikator sa spremnice.²⁴⁹

„Podatak o uvjetima dostupnosti, koji se sastoji od cijene, ako je jedinica građe namijenjena prodaji, ili drugih uvjeta ako jedinica građe nije namijenjena prodaji, može se navesti.“²⁵⁰

Objašnjenje, određenje ili ispravak identifikatora može se navesti u obloj zagradi iza identifikatora na koji se odnosi, a ako identifikatora nema, taj se podatak može navesti kao prvi u skupini u obloj zagradi.²⁵¹ Taj podatak može biti vrsta uveza ili oblik, a može biti i informacija o izvoru podataka za identifikator.²⁵²

O ključnom naslovu, drugom elementu skupine 8 po ISBD(ER)-u i ISBD-u, ovdje se ne govori, jer se ključni naslov odnosi na neomeđenu građu.²⁵³

„Podatak o uvjetima dostupnosti, koji se sastoji od cijene ako je jedinica građe namijenjena prodaji ili drugih uvjeta ako jedinica građe nije namijenjena prodaji, može se navesti.“²⁵⁴ Ako se navodi, upisuje se izvan oble zgrade nakon identifikatora i njegova objašnjenja.

Budući da primjeri jedinica građe koje se analiziraju u ovom radu ne sadrže nikakve podatke koji bi se mogli navesti u skupini 8, primjeri se za ovu skupinu ne navode.

²⁴⁹ ISBD : Međunarodni standardni bibliografski opis / preporučila Skupina za pregled ISBD-a ; odobrio Stalni odbor IFLA-ine Sekcije za katalogizaciju ; [s engleskog prevela i predgovor napisala Ana Barbarić]. Objedinjeno izd. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2014. Str. 279.

²⁵⁰ Isto, str. 287.

²⁵¹ Isto, str. 282.

²⁵² Isto, str. 282.

²⁵³ Isto, str. 285.

²⁵⁴ Isto, str. 287.

5. Katalogizacija razglednica i njihovih digitalnih reprodukcija po Dublin Coreu

Dublin Core je shema metapodataka koja je u početku služila za opis građe objavljene na mreži, ali se vrlo brzo počela koristiti za opis svih vrsta građe.²⁵⁵ Razvili su je Online Computer Library Center (OCLC) sa sjedištem u Dublinu, Ohio (SAD) i National Center for Supercomputing Applications (NCSA) s Illinoiskog sveučilišta i predstavili je na konferenciji održanoj 1995. u Dublinu u Ohio.²⁵⁶ Razvijen je s ciljem da autori koji objavljuju sadržaje na mreži, tim sadržajima mogu pridružiti odgovarajuće metapodatke, a da im za to nije potrebna temeljita edukacija iz katalogizacije i indeksiranja, pa pravila upisa metapodataka moraju biti relativno jednostavna.²⁵⁷ Održava ga i razvija neprofitna organizacija Dublin Core Metadata Initiative (u daljnjem tekstu DCMI).²⁵⁸ Izvorna shema Dublin Corea sastojala se od petnaest elemenata unutar kojih nije bila propisana struktura podataka što je otežavalo njihovu razmjenu i nije podržavalo strojnu čitljivost.²⁵⁹ Tri su temeljna načela izvorne sheme Dublin Corea, *načelo jedan – na – jedan (one – to – one principle)*: „Zapis opisuje samo jedan pojavni oblik ili verziju građe“²⁶⁰, npr. zapis opisuje digitalnu reprodukciju razglednice, ali ne i razglednicu, *načelo dumb – down (dumb – down principle)* koje govori o upotrebi kvalifikatora koji specificira i kontekstualizira značenje metapodatka na koji se odnosi, a nikad ne proširuje njegovo značenje. Ovo načelo kaže da metapodatak mora biti razumljiv i u slučaju pojednostavljenog prikaza u kojem se kvalifikator ne uzima u obzir.²⁶¹ *Načelo odgovarajućih vrijednosti (appropriate values principle)* kaže da metapodaci moraju biti razumljivi neovisno o kvalifikacijama korisnika i kontekstu u kojem se zapis pregledava, odnosno autor metapodataka ne smije pretpostaviti razinu znanja potencijalnog korisnika, niti kontekst u kojem se zapis pregledava, nego metapodatke mora oblikovati tako da „budu razumljivi bilo kojem korisniku u bilo kojem kontekstu“.²⁶²

²⁵⁵ Using Dublin Core. // The Metadata Manual : a practical workbook / Rebecca L. Lubas, Amy S. Jackson and Ingrid Schneider. Oxford ; Cambridge ; New Delhi : Chandos publishing, 2013. Str. 47.

²⁵⁶ Isto, str. 45.

²⁵⁷ Isto, str. 46.

²⁵⁸ Isto, str. 46.

²⁵⁹ Isto, str. 47.

²⁶⁰ Isto, str. 46.

²⁶¹ Dumb-Down Principle. // Dublin Core Metadata Initiative. [citirano 2019-09-28]. Dostupno na: https://www.dublincore.org/resources/glossary/dumb-down_principle/

²⁶² Using Dublin Core. // The Metadata Manual : a practical workbook / Rebecca L. Lubas, Amy S. Jackson and Ingrid Schneider. Oxford ; Cambridge ; New Delhi : Chandos publishing, 2013. Str. 46.

S vremenom je jednostavnost Dublin Corea postala opterećenje, jer je unutar sheme nedostajalo nijansi koje bi omogućile precizniji opis, pa je osnovnoj shemi od petnaest elemenata dodano nekoliko novih elemenata, a postojeći elementi su se mogli pročišćivati ili rafinirati upotrebom kvalifikatora, čineći *Kvalificirani Dublin Core*, razlikujući ga od osnovne verzije, *Jednostavnog Dublin Corea*, pri čemu korisnik može izabrati koju će verziju koristiti.²⁶³ Upotrebom kvalifikatora iz postojećih su elemenata izvedeni dodatni elementi šireg sadržaja, a užeg opsega.

2008. godine objavljena je nova shema nazvana Dublin Core Metadata Initiative Metadata Terms (u daljnjem tekstu DCMI Metadata Terms). U njoj su postojećim elementima dodani novi elementi, naziv *elementi* zamijenjen je nazivom *svojstva (properties)*²⁶⁴, a shema sadrži i upute za upotrebu kontroliranih rječnika, sustava predmetnih odrednica i klasifikacijskih sustava, koji se u Dublin Coreu označavaju skupnim nazivom *Vocabulary Encoding Schemes*²⁶⁵, i standarda koji propisuju sintaksu unosa slovno – znakovno – brojčanih podataka, a označavaju se nazivom *Syntax Encoding Schemes*²⁶⁶. Korištenje ovih kontroliranih rječnika i standarda zapisa omogućuje njihovu razmjenu i podržava strojnu čitljivost. Unutar DCMI Metadata Terms sheme i dalje je dostupna shema od petnaest elemenata, DCMI Metadata Element Set 1.1 i može se koristiti, ako zadovoljava potrebe korisnika.²⁶⁷

Došlo je i do promjena u dva od tri temeljna načela Dublin Corea. Načelo jedan – na – jedan (one – to – one principle) nije se promijenilo, načelo dumb – down (dumb – down principle) okrenulo se formalnim definicijama koje omogućuju usklađenost metapodataka utemeljenih na različitim kontroliranim rječnicima, a načelo odgovarajućih vrijednosti (appropriate values principle) okrenulo se upotrebi standarda semantičkog weba koji omogućuju razmjenu podataka na mreži, osobito Resource Description Framework standarda.²⁶⁸

²⁶³ Using Dublin Core. // The Metadata Manual : a practical workbook / Rebecca L. Lubas, Amy S. Jackson and Ingrid Schneider. Oxford ; Cambridge ; New Delhi : Chandos publishing, 2013. Str. 47.

²⁶⁴ Isto, str. 47.

²⁶⁵ Dublin Core Metadata Initiative Metadata Terms / Dublin Core Metadata Initiative Usage Board, 2020. [citirano: 2020-05-28]. Dostupno na: <https://www.dublincore.org/specifications/dublin-core/dcmi-terms/#section-4>

²⁶⁶ Isto, [citirano: 2020-05-28].

²⁶⁷ Using Dublin Core. // The Metadata Manual : a practical workbook / Rebecca L. Lubas, Amy S. Jackson and Ingrid Schneider. Oxford ; Cambridge ; New Delhi : Chandos publishing, 2013. Str. 47.

²⁶⁸ Isto, str. 47.

Zadnja verzija DCMI Metadata Terms objavljena je početkom 2020. godine i sadrži 55 elemenata odnosno svojstava.²⁶⁹

Iako je u suvremenoj verziji DCMI Metadata Terms izraz *element*, kojim se opisuju pojedini aspekti jedinice građe, zamijenjen izrazom *svojstvo*, u ovom će se radu koristiti stariji izraz *element*, jer se njegova upotreba u kontekstu Dublin Corea ustalila u hrvatskom jeziku.

U primjerima će se nastojati upotrijebiti svi elementi sheme DCMI Metadata Terms koji mogu doprinijeti temeljitom opisu razglednica i njihovih digitalnih reprodukcija, pa će kataložni opis obuhvatiti više metapodataka od zapisa po ISBD-u. Bit će obrađeni i elementi Dublin Corea koji su srodni onim dijelovima kataložnog zapisa koji nisu dio ISBD-a, poput predmetne odrednice, klasifikacijske oznake, jezika i opisa odnosno sažetka i koji izlaze iz okvira formalnog opisa građe.

Kao što je spomenuto, Dublin Core se u početku koristio za opis građe objavljene na mreži, a kasnije se proširio i na ostale oblike građe. Kao i kod ISBD-a, kao primjeri će biti opisani mapa s razglednicama *Našice na starim razglednicama : pozdrav iz Našicah* i razglednice *Našice : cvjetnjak u perivoju grofa Pejačevića* i *Ni dieu ni maitre* i njihove digitalne reprodukcije.

5.1. Izabrani elementi Dublin Corea za kataložni opis razglednica

Svaki element Dublin Corea opisan će se tako da se prvo navede njegov izvorni naslov na engleskom jeziku (*name*), zatim prijevod na hrvatskom jeziku i njegova oznaka u katalogu (*label*) na engleskom jeziku. Naziv elementa je ime koje mu je dano u Dublin Coreu, a oznaka je ono što predstavlja element u knjižničnom katalogu i najčešće je ista kao i naziv elementa.²⁷⁰ Nazivi elemenata se u Dublin Coreu pišu malim početnim slovom, a oznaka u katalogu velikim početnim slovom i tako će se upisivati i u ovom radu, osim tamo gdje je naziv elementa ujedno i naslov potpoglavlja.

Budući da DCMI snažno podupire međunarodnu razmjenu i strojnu čitljivost zapisa, oni će se u većini elemenata sastojati od standardiziranih metapodataka na engleskom jeziku.

²⁶⁹ Dublin Core Metadata Initiative Metadata Terms / Dublin Core Metadata Initiative Usage Board, 2020. [citirano: 2020-05-28]. Dostupno na: <https://www.dublincore.org/specifications/dublin-core/dcmi-terms/>

²⁷⁰ Coleman, Anita S. From cataloging to metadata: Dublin Core records for the library catalog. // Metadata: a cataloger's primer / editor Richard P. Smiraglia. Binghamton, NY : The Haworth Information Press, 2005. Str. 158.

Elementi koji su čvrsto vezani uz sadržaj jedinice građe poput elementa *title (naslov)*, bit će upisani na jeziku jedinice građe. Elementi *description (opis)* i *subject (predmet)* bit će upisani na jeziku kataložnog središta, tj. hrvatskom, po uzoru na zapise u NSK-u i KGZ-u koje njeguju dugogodišnju tradiciju predmetne obrade građe.

5.1.1. Title (naslov)

Oznaka: Title

Naslov je naziv dodijeljen jedinici građe, a najčešće se navodi njezino formalno ime. Trebalo bi ga preuzeti u obliku u kojem je upisan na jedinici građe, uključujući velika slova i interpunkcijske znakove kad god je moguće. U slučaju kad to nije moguće, jer mnogi elektronički izvori nemaju jasno istaknut naslov ili se naslov odnosi na veću cjelinu, a ne samo na dio koji se katalogizira, naslov se dodjeljuje, koliko je moguće objektivno, služeći se glavnim izvorom informacija.²⁷¹ „Ako postoji nedoumica od čega se naslov sastoji, element bi trebalo ponoviti tako da se navedu sve varijante naslova.“²⁷²

Primjer 1: Mapa u obliku spremnice s razglednicama Našice na starim razglednicama : pozdrav iz Našicah (slike 1. i 2.)

Uz naslov će biti naveden i podnaslov budući da za podnaslov ne postoji zasebni element i bit će odvojeni interpunkcijskim simbolom razmak, dvotočka, razmak (:). Iako Dublin Core preporučuje vjerno preuzimanje zapisa s građe, podnaslov će biti upisan malim početnim slovom, što ISBD dozvoljava i u skladu je s hrvatskim kataložnim pravilnikom, čime će se ostvariti homogenost zapisa po ISBD-u i Dublin Coreu.

Element *stvaratelj*, kojim se u Dublin Coreu označuje primarno autorstvo, a tako se naziva zbog specifičnosti nekih suvremenih vrsta građe, zaseban je element, pa se korporativno tijelo i osoba odgovorna za nastanak mape s razglednicama ovdje ne navode. Naslov i za mapu s razglednicama i za njihovu digitalnu reprodukciju glasi:

Našice na starim razglednicama : pozdrav iz Našicah

271 Coleman, Anita S. From cataloging to metadata: Dublin Core records for the library catalog. // Metadata: a cataloger's primer / editor Richard P. Smiraglia. Binghamton, NY : The Haworth Information Press, 2005. Str. 159.

272 Hillman, Diane. Using Dublin Core : the elements. // Dublin Core Metadata Initiative, 2005. [citirano: 2019-10-01]. Dostupno na: <https://www.dublincore.org/specifications/dublin-core/usageguide/elements/>

Primjer 2: Razglednica *Našice : cvjetnjak u perivoju grofa Pejačevića* (slike 3. i 4.)

Kao i u prethodnom primjeru, naslov i podnaslov upisuju se kao u ISBD-u, pa naslov i za razglednicu i za njezinu digitalnu reprodukciju glasi:

Našice : cvjetnjak u perivoju grofa Pejačevića

Primjer 3: Razglednica *Ni dieu ni maitre* (slike 5. i 6.)

Kao što je rečeno u primjeru 1, naslov i stvaratelj su zasebni elementi, podnaslova ovdje nema, pa se upisuje samo naslov koji i za razglednicu i za njezinu digitalnu reprodukciju glasi:

Ni dieu ni maitre

5.1.2. Creator (stvaratelj)

Oznaka: Creator

Stvaratelj je entitet najodgovorniji za nastanak sadržaja građe. To može biti osoba ili organizacija, a navodi se stvarateljevo ime ili naziv. Element je ponovljiv i ako je građa plod više stvaratelja, navode se redosljedom kojim su navedeni na jedinici građe. Preporučuje se da se osobna imena navode u obliku *prezime, ime*.²⁷³ Ako se radi o organizaciji i na jedinici građe je navedeno više njezinih hijerarhijskih razina, one se navode od općenitijih prema posebnijima, a odvojene su točkom.²⁷⁴ Ako kod osobnog imena nije sigurno što je ime, a što prezime ili nije jasna hijerarhijska struktura organizacije, navode se redosljedom kojim su navedeni na jedinici građe.²⁷⁵ Ako stvaratelj nije naveden na jedinici građe, podaci o njemu mogu se pronaći u drugim izvorima, ali ovaj postupak često predugo traje, pa se preporučuje da se u slučaju kad stvaratelj nije naveden na jedinici građe ovaj element ne navodi.²⁷⁶ U suvremenoj shemi DCMI Metadata Terms preporučuje se navođenje stvarateljeva URI-ja (Uniform Resource Identifier = jedinstveni identifikator građe)²⁷⁷, što se može pripisati

²⁷³ Hillman, Diane. Using Dublin Core : the elements. // Dublin Core Metadata Initiative, 2005. [citirano: 2019-10-01]. Dostupno na: <https://www.dublincore.org/specifications/dublin-core/usageguide/elements/>

²⁷⁴ Isto, [citirano: 2019-10-01].

²⁷⁵ Isto, [citirano: 2019-10-01].

²⁷⁶ Coleman, Anita S. From cataloging to metadata: Dublin Core records for the library catalog. // Metadata: a cataloger's primer / editor Richard P. Smiraglia. Binghamton, NY : The Haworth Information Press, 2005. Str. 160.

²⁷⁷ Creator. // Dublin Core Metadata Initiative Metadata Terms / Dublin Core Metadata Initiative Usage Board, 2020. [citirano: 2020-05-27]. Dostupno na: <https://www.dublincore.org/specifications/dublin-core/dcmi-terms/#http://purl.org/dc/terms/creator>

problemima s nekim suvremenim oblicima građe na kojima stvaratelji često nisu jasno navedeni, pa bi se ovako osigurala konzistentnost zapisa.

Primjer 1: Mapa u obliku spremnice s razglednicama *Našice na starim razglednicama : pozdrav iz Našicah* (slike 1. i 2.)

Na spremnici je navedeno jedno korporativno tijelo, Zavičajni muzej Našice, i jedna osoba, Josip Suk. Iz konteksta je jasno da oni posjeduju pojedine razglednice sadržane u mapi i da nisu odgovorni za intelektualni ili umjetnički sadržaj razglednica. S druge strane, smatra ih se odgovornima za izbor razglednica koje su reproducirane i smještene u spremnicu i za nastanak spremnice, što se može smatrati kreativnom uredničkom ulogom. Budući da u Dublin Coreu uz element *stvaratelj* postoji i element *contributor (suradnik)*, kojim se označava osoba ili korporativno tijelo koje je surađivalo na sadržaju građe²⁷⁸ i predstavlja najopćenitiju aktivnu ulogu u nastanku sadržaja građe koje se navodi kad je primarna odgovornost, poput stvaratelja, nepoznata, ovaj element omogućuje slojevitost u pripisivanju odgovornosti za sadržaj građe, pa se ovdje odgovornost poput urednika ili priređivača, koje se u ISBD-u navode u skupini 1: Glavni naslovi i podaci o odgovornosti, navode ili kao *stvaratelj* ili kao *suradnik*, ovisno o vrsti odgovornosti. Procjena je autora ovoga rada da je kod ove jedinice građe kreativnost u najvećoj mjeri sadržana u fotografijama reproduciranim na razglednicama i da izbor razglednica i odgovornost za kreaciju spremnice nisu dovoljni da im se pripiše stvarateljska uloga, pa se navedenoj osobi i korporativnom tijelu pripisuje suradnička uloga, što će biti prikazano u odgovarajućem elementu. Ni za mapu s razglednicama ni za njihovu digitalnu reprodukciju, stvaratelj se ne navodi.

Primjer 2: Razglednica *Našice : cvjetnjak u perivoju grofa Pejačevića* (slike 3. i 4.)

Na razglednici je naveden nakladnik pretiska i osoba u čijem je posjedu izvornik pretiska razglednice. Kao što je spomenuto, na verso strani razglednice dodana je bilješka o glavnom motivu otisnutom na recto strani razglednice, ali se ne zna tko je autor bilješke. Budući da se intelektualnim ili umjetničkim sadržajem razglednice smatra ilustracija ili fotografija otisnuta na razglednici, autor bilješke ne može se smatrati stvarateljem pretiska razglednice, pa se ovdje stvaratelj ni za razglednicu ni za njezinu digitalnu reprodukciju ne navodi.

²⁷⁸ Coleman, Anita S. From cataloging to metadata: Dublin Core records for the library catalog. // Metadata: a cataloger's primer / editor Richard P. Smiraglia. Binghamton, NY : The Haworth Information Press, 2005. Str. 162.

Primjer 3: Razglednica *Ni dieu ni maitre* (slike 5. i 6.)

Na razglednici je navedeno artwork: Danijel Žeželj, pa se on smatra stvarateljem i navodi se bez riječi artwork. Stvaratelj je i za razglednicu i za njezinu digitalnu reprodukciju:

Žeželj, Danijel

5.1.3. Contributor (suradnik)

Oznaka: Contributor

Suradnik je element koji označava entitet koji je surađivao na sadržaju građe. To može biti osoba ili organizacija i u zapisu se navodi njezin naziv.²⁷⁹ Suradnik predstavlja najopćenitiju aktivnu ulogu u nastanku sadržaja građe i navodi se kad je primarna odgovornost, poput stvaratelja nepoznata ili nevažna za građu koja se opisuje. Pravila upisa podataka u ovom elementu analogna su pravilima upisa u elementu stvaratelj.

Primjer 1: Mapa u obliku spremnice s razglednicama *Našice na starim razglednicama : pozdrav iz Našicah* (slike 1. i 2.)

Na poledini spremnice navedeno je jedno korporativno tijelo, Zavičajni muzej Našice, i jedna osoba, Josip Suk. Iz konteksta je jasno da oni posjeduju pojedine razglednice sadržane u mapi i da nisu odgovorni za intelektualni ili umjetnički sadržaj razglednica, pa im se pripisuje uloga suradnika, jer su izborom razglednica i kreacijom mape u koju su smještene doprinijeli sadržaju građe. Budući da je na razglednicama navedeno da su nakladnik PIN trgovine Našice, Zavičajnom muzeju Našice i Josipu Suku možemo pripisati jedino suradničku ulogu. Elementi Dublin Corea su ponovljivi, pa se ovdje suradnik navodi dvaput, redosljedom s jedinice građe. Prema preporuci, osobno ime se navodi redosljedom *prezime, ime*.

Suradnici su i za mapu s razglednicama i za digitalnu reprodukciju mape s razglednicama:

Zavičajni muzej Našice

Suk, Josip

²⁷⁹ Coleman, Anita S. From cataloging to metadata: Dublin Core records for the library catalog. // Metadata: a cataloger's primer / editor Richard P. Smiraglia. Binghamton, NY : The Haworth Information Press, 2005. Str. 162.

Primjer 2: Razglednica *Našice : cvjetnjak u perivoju grofa Pejačevića* (slike 3. i 4.)

Na razglednici je naveden nakladnik i vlasnik izvornika čiji je razglednica pretisak. Budući da stvaratelj nije poznat, vlasnika izvornika može se smatrati odgovornim što je omogućio nakladniku pristup izvorniku za reproduciranje i zato se navodi kao suradnik.

Suradnik je i za razglednicu i za njezinu digitalnu reprodukciju:

Suk, Josip

Primjer 3: Razglednica *Ni dieu ni maitre* (slike 5. i 6.)

Budući da je na razglednici naveden stvaratelj, suradnika nije potrebno navesti ni za razglednicu ni za njezinu digitalnu reprodukciju.

5.1.4. Publisher (nakladnik)

Oznaka: Publisher

Nakladnik je entitet koji je objavio građu i učinio je dostupnom.²⁸⁰ On može biti osoba ili organizacija, a u zapisu se navodi njegovo ime ili naziv koje bi trebalo preuzeti s jedinice građe, a ako ga tamo nema, iz naslova preglednika ili nekog drugog izvora.²⁸¹ Naziv bi trebalo preuzeti kako je naveden na jedinici građe, s pripadajućim velikim slovima i interpunkcijskim znakovima.²⁸²

Ako isti entitet predstavlja stvaratelja i nakladnika, koristi se samo element stvaratelj, a nakladnik se ne navodi. Ako je nejasno radi li se o stvaratelju ili nakladniku, preporučuje se upotreba elementa stvaratelj za osobu, a nakladnik za organizaciju. Kad vrsta odgovornosti nije jasna, tj. nije jasno radi li se o stvaratelju, nakladniku ili suradniku, preporučuje se upotreba elementa suradnik.²⁸³

Uz nakladnika navest će se njegovo sjedište, jer ne postoji zasebni element u kojem bi se sjedište moglo navesti, a sjedište i nakladnik bit će odvojeni interpunkcijskim simbolom preuzetim iz ISBD-a – razmak, dvotočka, razmak (:), čime će se ostvariti ujednačenost zapisa u Dublin Coreu i ISBD-u. Sjedište nakladnika ponekad može imati razlikovnu funkciju ako ima više istoimenih nakladnika (npr. Rijeka : Ex libris i Zagreb : Ex libris). Također, neki

²⁸⁰ Coleman, Anita S. From cataloging to metadata: Dublin Core records for the library catalog. // Metadata: a cataloger's primer / editor Richard P. Smiraglia. Binghamton, NY : The Haworth Information Press, 2005. Str. 161.

²⁸¹ Isto, str. 161.

²⁸² Isto, str. 161.

²⁸³ Hillman, Diane. Using Dublin Core : the elements. // Dublin Core Metadata Initiative, 2005. [citirano: 2019-10-03]. Dostupno na: <https://www.dublincore.org/specifications/dublin-core/usageguide/elements/>

nakladnici imaju podružnice registrirane u više gradova, pa je ovako jasno koja je podružnica nakladnik određene jedinice građe.

Primjer 1: Mapa u obliku spremnice s razglednicama *Našice na starim razglednicama : pozdrav iz Našicah* (slike 1. i 2.)

Na spremnici je navedeno korporativno tijelo Zavičajni muzej Našice i osoba Josip Suk. Na pojedinačnim razglednicama izrijekom je navedeno da su nakladnik PIN trgovine Našice d.o.o. iz čega se može zaključiti da je to ujedno i nakladnik mape s razglednicama. Dio naziva tvrtke koji označuje njezin poduzetnički pravni oblik (d.o.o.) ne preuzima se u naziv u katalogu, pa element nakladnik za tiskane razglednice glasi:

Našice : PIN trgovine Našice

U katalogizaciji digitalne reprodukcije razglednice ne preuzima se nakladnik tiskane razglednice s jedinice građe, nego se kao nakladnik navodi osoba odnosno korporativno tijelo odgovorno za objavu digitalne reprodukcije. U ovom slučaju to je autor ovoga rada i u zapisu se navodi zajedno sa sjedištem:

Samobor : Damir Sablić

Primjer 2: Razglednica *Našice : cvjetnjak u perivoju grofa Pejačevića* (slike 3. i 4.)

Na razglednici je naveden nakladnik, PIN trgovine Našice d.o.o. Kao i u prethodnom primjeru, dio naziva tvrtke koji označuje njezin pravni oblik (d.o.o.) ne preuzima se u naziv u katalogu, pa element nakladnik za tiskane razglednice glasi:

Našice : PIN trgovine Našice

Kao i u prethodnom primjeru, u katalogizaciji digitalne reprodukcije razglednice ne preuzima se nakladnik tiskane razglednice s jedinice građe, nego se kao nakladnik navodi osoba odnosno korporativno tijelo odgovorno za objavu digitalne reprodukcije. U ovom slučaju to je autor ovoga rada pa nakladnik koji se i ovdje upisuje zajedno sa sjedištem glasi:

Samobor : Damir Sablić

Primjer 3: Razglednica *Ni dieu ni maitre* (slike 5. i 6.)

Na razglednici je navedeno korporativno tijelo, DAF, i adresa njegova sjedišta u Zagrebu, pa se ovi podaci navode kao nakladnik:

Zagreb : DAF

Kao i u prethodna dva primjera, u katalogizaciji digitalne reprodukcije razglednice ne preuzima se nakladnik tiskane razglednice s jedinice građe, nego se kao nakladnik navodi osoba odnosno korporativno tijelo odgovorno za objavu digitalne reprodukcije. U ovom slučaju to je autor ovoga rada:

Samobor : Damir Sablić

5.1.5. Date (datum)

Oznaka: ovisi o specifičnosti na koju se datum odnosi, ovdje će se koristiti element issued (objavljeno)

Datumom se najčešće izražava vrijeme u kojem je građa nastala ili kada je postala dostupna.²⁸⁴ Preporučuje se upisivanje datuma prema standardu ISO 8601 (Date and Time Formats) po kojem se datum upisuje po obrascu GGGG-MM-DD, gdje G označava znamenku godine, M znamenku mjeseca u godini, a D znamenku dana u mjesecu.²⁸⁵ Ako datum nije poznat, može se navesti mjesec i godina u formatu GGGG-MM, a ako je poznata samo godina, ona se navodi u formatu GGGG. Datum se može odnositi na različite postupke ili status vezan uz jedinicu građe i važno je navesti što se točno datumom obilježava. Elementi iz sheme DCMI Metadata Terms kojima se upotrebom kvalifikatora specificira na što se točno datum odnosi su:

- available (dostupno od, oznaka u katalogu: Date Available): datum od kojeg je jedinica građe dostupna,
- created (kreirano, oznaka: Date Created): datum ili period nastanka građe,
- dateAccepted (prihvaćeno, oznaka Date Accepted): datum kad je građa prihvaćena (npr. datum prihvaćanja znanstvenog ili stručnog rada),
- dateCopyrighted (datum ostvarenja autorskih prava, oznaka: Date Copyrighted): godina od koje nad građom postoje autorska prava,
- issued (objavljeno, oznaka: Date Issued): datum kad je jedinica građe objavljena,
- modified (datum zadnje promjene, oznaka: Date Modified): datum zadnje promjene na jedinici građe,

²⁸⁴ Coleman, Anita S. From cataloging to metadata: Dublin Core records for the library catalog. // Metadata: a cataloger's primer / editor Richard P. Smiraglia. Binghamton, NY : The Haworth Information Press, 2005. Str. 162.

²⁸⁵ Isto, str. 162.

- submitted (predano, oznaka: Date Submitted): datum kad je građa predana za objavljivanje,
- valid (vrijedi do, oznaka: Date Valid): datum do kojeg je jedinica građe važeća.²⁸⁶

Ako postoji datum ili vremenski raspon koji se u građi tematizira, taj se datum ili vremenski raspon navodi u elementu *obuhvat (coverage)*.²⁸⁷

Primjer 1: Mapa u obliku spremnice s razglednicama *Našice na starim razglednicama : pozdrav iz Našicah* (slike 1. i 2.)

Koristit će se element *issued* (objavljeno, oznaka u katalogu Date Issued) iz sheme DCMI Metadata Terms čime se označuje vrijeme objave građe, u ovom slučaju vrijeme objave mape s razglednicama i navodi se spomenuti period za koji je sigurno da je mapa s razglednicama unutar njega objavljena:

2006-2016

Za digitalnu reprodukciju mape s razglednicama upisuje se godina objave u ovom radu:

2020

Primjer 2: Razglednica *Našice : cvjetnjak u perivoju grofa Pejačevića* (slike 3. i 4.)

Kao i u primjeru mape s razglednicama, koristi se element *issued* (objavljeno) iz sheme DCMI Metadata Terms i za razglednicu iz mape vrijedi isti period objave:

2006-2016

Za digitalnu reprodukciju razglednice upisuje se godina objave u ovom radu:

2020

Primjer 3: Razglednica *Ni dieu ni maitre* (slike 5. i 6.)

Također se koristi element *issued* (objavljeno) i navodi se godina u kojoj je jedinica građe objavljena, što je poznato iz priopćenja nakladnika, ali u Dublin Coreu nije nužno da se podatak o priopćenju nakladnika objavi.

2000

²⁸⁶ Dublin Core Metadata Initiative Metadata Terms / Dublin Core Metadata Initiative Usage Board, 2020. [citirano: 2020-03-01]. Dostupno na: <https://www.dublincore.org/specifications/dublin-core/dcmi-terms/>

²⁸⁷ Hakala, J. Dublinski osnovni skup elemenata metapodataka. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 43, 1/2(2000), str. 59.

Za digitalnu reprodukciju mape s razglednicama upisuje se godina objave u ovom radu:

2020

5.1.6. Type (vrsta)

Oznaka: Type

Vrsta opisuje sadržajni oblik ili žanr jedinice građe,²⁸⁸ a fizički ili digitalni oblik jedinice građe opisuje se elementom *format*.²⁸⁹ Preporučuje se korištenje izraza iz kontroliranog rječnika, npr. iz *Dublin Core Metadata Initiative pojmovnika vrsta* (DCMI Type Vocabulary) koji sadrži popis deset mogućih vrsta.²⁹⁰ Budući da raznolike korisničke skupine koriste različite kontrolirane rječnike, interoperabilnost se omogućuje tako da se u opisu vrste u zasebnom zapisu koristi barem jedna općenita oznaka vrste iz navedenog Pojmovnika, uz ostale oznake vrste specifične za korisničku zajednicu.²⁹¹ Ako jedinici građe odgovara više vrsta, element je ponovljiv, pa se navode sve vrste koje opisuju njezine glavne dijelove.²⁹² Deset vrsta navedenih u Pojmovniku su:

- collection (zbirka)
- dataset (skup podataka)
- event (događaj)
- image (slika)
- interactive resource (interaktivna građa)
- service (usluga)
- software (softver)
- sound (zvuk)
- text (tekst)

²⁸⁸ Coleman, Anita S. From cataloging to metadata: Dublin Core records for the library catalog. // *Metadata: a cataloger's primer* / editor Richard P. Smiraglia. Binghamton, NY : The Haworth Information Press, 2005. Str. 163.

²⁸⁹ Isto, str. 163.

²⁹⁰ DCMI Type Vocabulary. // *Dublin Core Metadata Initiative Metadata Terms / Dublin Core Metadata Initiative Usage Board*, 2020. [citirano: 2020-05-27]. Dostupno na:

<https://www.dublincore.org/specifications/dublin-core/dcmi-terms/#section-7>

²⁹¹ Hillman, Diane. *Using Dublin Core : the elements*. // *Dublin Core Metadata Initiative*, 2005. [citirano: 2019-10-05]. Dostupno na: <https://www.dublincore.org/specifications/dublin-core/usageguide/elements/>

²⁹² Isto, [citirano: 2019-10-05].

- physical object (fizički objekt).²⁹³

Primjer 1: Mapa u obliku spremnice s razglednicama *Našice na starim razglednicama : pozdrav iz Našicah* (slike 1. i 2.)

Mapa se sastoji od razglednica koje su primarno slike, pa je vrsta i za mapu s razglednicama i za digitalnu reprodukciju mape s razglednicama:

image

Primjer 2: Razglednica *Našice : cvjetnjak u perivoju grofa Pejačevića* (slike 3. i 4.)

Razglednica je slikovni materijal, pa je vrsta i za razglednicu i za njezinu digitalnu reprodukciju:

image

Primjer 3: Razglednica *Ni dieu ni maitre* (slike 5. i 6.)

Kao i u prethodnom primjeru i za razglednicu i za njezinu digitalnu reprodukciju, vrsta je:

image

5.1.7. Format (format)

Oznaka: Format

Formatom se opisuje fizički ili digitalni pojavni oblik građe.²⁹⁴ To je najčešće vrsta medija, dimenzije ili veličina jedinice građe u materijalnom obliku i trajanje. Ovdje se također upućuje na zahtjeve sustava potrebnog za reprodukciju građe, npr. hardver, softver ili ostalu opremu nužnu radi prikazivanja ili uporabe građe.²⁹⁵ Kad za isti pojavni oblik građe postoji više formata koji se opisuju, svaki se format iznosi zasebno, a element se ponavlja onoliko puta koliko je potrebno za potpuni opis. Preporučuje se korištenje kontroliranog rječnika, npr.

²⁹³ Coleman, Anita S. From cataloging to metadata: Dublin Core records for the library catalog. // Metadata: a cataloger's primer / editor Richard P. Smiraglia. Binghamton, NY : The Haworth Information Press, 2005. Str. 163-164.

²⁹⁴ Format. // Dublin Core Metadata Initiative Metadata Terms / Dublin Core Metadata Initiative Usage Board, 2020. [citirano: 2020-05-25]. Dostupno na: <https://www.dublincore.org/specifications/dublin-core/dcmi-terms/>

²⁹⁵ Coleman, Anita S. From cataloging to metadata: Dublin Core records for the library catalog. // Metadata: a cataloger's primer / editor Richard P. Smiraglia. Binghamton, NY : The Haworth Information Press, 2005. Str. 165.

Internet Media Types [MIME].²⁹⁶ Budući da postoji element *extent* (opseg) koji je podelement elementa *format*, dobiven upotrebom kvalifikatora, u formatu će se navesti samo medij na kojem je građa sadržana, a u opsegu će se navesti veličina, odnosno dimenzije građe.

Primjer 1: Mapa u obliku spremnice s razglednicama *Našice na starim razglednicama : pozdrav iz Našicah* (slike 1. i 2.)

Mapa s razglednicama sastoji se od razglednica koje su po formatu slike i spremnice koja predstavlja fizički objekt, pa element format navodimo dvaput:

Za razglednice unutar mape:

image/print

Za spremnicu:

physical object/print

Digitalna reprodukcija mape s razglednicama ne sadrži spremnicu kao fizički objekt, pa je format:

image/jpeg

Primjer 2: Razglednica *Našice : cvjetnjak u perivoju grofa Pejačevića* (slike 3. i 4.)

Za razglednicu:

image/print

Za digitalnu reprodukciju razglednice:

image/jpeg

Primjer 3: Razglednica *Ni dieu ni metre / artwork Danijel Žeželj* (slike 5. i 6.)

Za razglednicu:

image/print

Za digitalnu reprodukciju razglednice:

image/jpeg

²⁹⁶ Format. // Dublin Core Metadata Initiative Metadata Terms / Dublin Core Metadata Initiative Usage Board, 2020. [citirano: 2020-05-25]. Dostupno na: <https://www.dublincore.org/specifications/dublin-core/dcmi-terms/>

5.1.8. Extent (opseg)

Oznaka: Extent

Opsegom se opisuje veličina ili trajanje jedinice građe pri čemu se preporučuje upotreba standardiziranih formata zapisa.²⁹⁷

Primjer 1: Mapa u obliku spremnice s razglednicama *Našice na starim razglednicama : pozdrav iz Našicah* (slike 1. i 2.)

Mapa s razglednicama sastoji se od razglednica koje su po formatu slike određenih dimenzija i spremnice koja predstavlja fizički objekt, također određenih dimenzija, pa element opseg navodimo dvaput:

Za razglednice u mapi:

9,5x15 cm

Za spremnicu:

11x16x0,8 cm

Za digitalnu reprodukciju mape s razglednicama navodimo veličinu datoteke koja sadrži digitalne reprodukcije svih dvadeset razglednica zajedno s digitalnom reprodukcijom spremnice, pa je opseg:

33 MB

Primjer 2: Razglednica *Našice : cvjetnjak u perivoju grofa Pejačevića* (slike 3. i 4.)

Za tiskanu razglednicu upisuju se njezine dimenzije u centimetrima:

9,5x15cm

Datoteka sa zapisom digitalne reprodukcije razglednice sadrži dvije slike, recto i verso strane razglednice, ukupne veličine 3 MB, pa je opseg:

3 MB

Primjer 3: Razglednica *Ni dieu ni metre / artwork Danijel Žeželj* (slike 5. i 6.)

Za tiskanu razglednicu upisuju se njezine dimenzije:

²⁹⁷ Extent. // Dublin Core Metadata Initiative Metadata Terms / Dublin Core Metadata Initiative Usage Board, 2020. [citirano: 2020-05-25]. Dostupno na: <https://www.dublincore.org/specifications/dublin-core/dcmi-terms/#http://purl.org/dc/terms/extent>

10,5x14,9cm

Datoteka sa zapisom digitalne reprodukcije razglednice sadrži dvije slike, recto i verso strane razglednice, ukupne veličine 3 MB, pa je opseg:

3 MB

5.1.9. Description (opis)

Oznaka: Description

Opis je prikaz sadržaja građe koji može uključivati sažetak, tablicu sadržaja, grafičku shemu sadržaja ili prikaz u slobodnom tekstu.²⁹⁸ Informacije bi trebalo preuzeti iz navedenih izvora, a ako nema sažetka ili tablice sadržaja, preporučuje se pisanje kratkog opisa svojim riječima.²⁹⁹ Ovaj bi element svakako trebalo navesti, jer predstavlja „bogat izvor pretraživih pojmova“³⁰⁰, a preporučuje se korištenje cijelih rečenica, jer korisnici često koriste opis pri izboru građe dobivene pretraživanjem.³⁰¹ Element *opis* interferira sa skupinom 7 *Napomena* ISBD-a.

Primjer 1: Mapa u obliku spremnice s razglednicama *Našice na starim razglednicama : pozdrav iz Našicah* (slike 1. i 2.)

Opis je jednak i za mapu s razglednicama i za njihovu digitalnu reprodukciju i glasi:

Mapa se sastoji od spremnice i 20 razglednica s motivima Našica. Razglednice su pretisci starijih razglednica. Adresna strana razglednice sadrži impresum pretiska i informaciju o vremenu nastanka motiva prikazanog na ilustraciji i njegovu suvremenom stanju. Opisivani primjerak sastoji se od 18 razglednica, dvije su razglednice izdvojene iz mape i iskorištene u poštanskom prometu.

Primjer 2: Razglednica *Našice : cvjetnjak u perivoju grofa Pejačevića* (slike 3. i 4.)

Opis je jednak za razglednicu i njezinu digitalnu reprodukciju i glasi:

²⁹⁸ Coleman, Anita S. From cataloging to metadata: Dublin Core records for the library catalog. // Metadata: a cataloger's primer / editor Richard P. Smiraglia. Binghamton, NY : The Haworth Information Press, 2005. Str. 161.

²⁹⁹ Isto, str. 161.

³⁰⁰ Hillman, Diane. Using Dublin Core : the elements. // Dublin Core Metadata Initiative, 2005. [citirano: 2019-10-02]. Dostupno na: <https://www.dublincore.org/specifications/dublin-core/usageguide/elements/>

³⁰¹ Isto, [citirano: 2019-10-02].

Razglednica prikazuje cvjetnjak na imanju grofa Pejačevića. Adresna strana razglednice sadrži impresum pretiska i kratku povijest glavnog motiva s fotografije reproducirane na razglednici. Cvjetnjak je bio smješten u stakleniku na prostoru istočno od Dvorca Pejačević i vjerojatno je nastao sredinom 19. stoljeća kada je oblikovan perivoj oko dvorca. Tijekom Drugog svjetskog rata staklenik je izgorio.

Primjer 3: Razglednica *Ni dieu ni maitre* (slike 5. i 6.)

Opis je jednak za razglednicu i njezinu digitalnu reprodukciju i glasi:

Razglednica prikazuje umjetnički rad likovnog umjetnika i autora stripova Danijela Žeželja. Adresna strana razglednice sadrži impresum i citat njemačkog filozofa Maxa Stirnera na njemačkom jeziku koji glasi: „Ich hab' mein Sach' auf Nichts gestellt“ (Svoju sam stvar na ničemu utemeljio).

Elementi iz sheme DCMI Metadata Terms dobiveni specifikacijom elementa opis su:

- abstract (sažetak, oznaka u katalogu Abstract) koja predstavlja sažeti opis građe,
- tableOfContents (popis sadržaja, oznaka u katalogu: Table Of Contents) u kojem se iznosi popis sadržaja građe.

Umjesto elementa descripton (opis), može se navesti neki od navedenih elemenata.

5.1.10. Source (izvor)

Oznaka: Source

Izvor upućuje na jedinicu građe koja je poslužila kao izvornik za jedinicu građe koja se opisuje i koja može biti djelomična ili potpuna reprodukcija izvorne jedinice građe.³⁰²

Preporučuje se navođenje naslova preuzetog s jedinice građe izvornika nakon čega slijedi zarez i poveznica na zapis o izvorniku ili druga oznaka iz nekog formalnog sustava.³⁰³

³⁰² Coleman, Anita S. From cataloging to metadata: Dublin Core records for the library catalog. // Metadata: a cataloger's primer / editor Richard P. Smiraglia. Binghamton, NY : The Haworth Information Press, 2005. Str. 166.

³⁰³Isto, str. 166.

Primjer 1: Mapa u obliku spremnice s razglednicama *Našice na starim razglednicama* : pozdrav iz Našicah (slike 1. i 2.)

Mapa s razglednicama navodi se kao izvornik za svoju digitalnu reprodukciju i nakon nje slijedi poveznica na njezin zapis u katalogu.

Našice na starim razglednicama : pozdrav iz Našicah, [poveznica na kataložni zapis](#)

Primjer 2: Razglednica *Našice : cvjetnjak u perivoju grofa Pejačevića* (slike 3. i 4.)

Razglednica se navodi kao izvornik za svoju digitalnu reprodukciju i nakon nje slijedi poveznica na njezin zapis u katalogu.

Našice : cvjetnjak u perivoju grofa Pejačevića, [poveznica na kataložni zapis](#)

Primjer 3: Razglednica *Ni dieu ni maitre* (slike 5. i 6.)

Razglednica se navodi kao izvornik za svoju digitalnu reprodukciju i nakon nje slijedi poveznica na njezin zapis u katalogu.

Ni dieu ni maitre, [poveznica na kataložni zapis](#)

5.1.11. Relation (odnos)

Oznaka: Relation

Odnos upućuje na jedinicu građe s kojom je jedinica građe koja se opisuje na neki način povezana. Preporučuje se navođenje poveznice ili oznake iz formalnog sustava označivanja.³⁰⁴

Elementi iz sheme DCMI Metadata Terms koji specificiraju vrstu odnosa među građom i koji se mogu primijeniti na primjere iz ovoga rada su:

- hasPart (ima dio, oznaka: Has Part),
- isPartOf (dio je od, oznaka: Is Part Of),
- hasFormat (ima format, oznaka: Has Format).

³⁰⁴ Relation. // Dublin Core Metadata Initiative Metadata Terms / Dublin Core Metadata Initiative Usage Board, 2020. [citirano: 2020-05-23]. Dostupno na: <https://www.dublincore.org/specifications/dublin-core/dcmi-terms/#http://purl.org/dc/terms/relation>

5.1.12. HasPart (ima dio)

Oznaka: Has Part

Element *ima dio* povezuje opisivanu jedinicu građe s jedinicom građe koja je logički ili kao dio sadržana u opisivanoj jedinici građe.³⁰⁵

Primjer 1: Mapa u obliku spremnice s razglednicama *Našice na starim razglednicama : pozdrav iz Našicah* (slike 1. i 2.)

U ovom elementu može se upisati poveznica na kataložni zapis o razglednici *Našice : cvjetnjak u perivoju grofa Pejačevića* koja je dio mape s razglednicama *Našice na starim razglednicama : pozdrav iz Našicah*, a to bi se moglo napraviti i za sve ostale razglednice iz mape, ako su i one sadržane u katalogu.

[poveznica na kataložni zapis o razglednici *Našice : cvjetnjak u perivoju grofa Pejačevića*](#)

Analogno je i u odnosu digitalnih reprodukcija: digitalna reprodukcija mape s razglednicama *Našice na starim razglednicama : pozdrav iz Našicah* ima dio koji čini digitalna reprodukcija razglednice *Našice : cvjetnjak u perivoju grofa Pejačevića*, a to vrijedi i za digitalne reprodukcije ostalih razglednica iz mape.

[poveznica na kataložni zapis o digitalnoj reprodukciji razglednice *Našice : cvjetnjak u perivoju grofa Pejačevića*](#)

5.1.13. IsPartOf (dio je od)

Oznaka: Is Part Of

Element *dio je od* inverzan je elementu *ima dio* i povezuje jedinicu građe koja je predmet opisa s jedinicom građe u kojoj je sadržana logički ili kao dio.³⁰⁶

U ovom elementu u kataložnom zapisu o jedinici građe može se upisati poveznica na kataložni zapis građe šireg opsega čiji je opisivana jedinica dio.

³⁰⁵ HasPart. // Dublin Core Metadata Initiative Metadata Terms / Dublin Core Metadata Initiative Usage Board, 2020. [citirano: 2020-05-23]. Dostupno na: <https://www.dublincore.org/specifications/dublin-core/dcmi-terms/#http://purl.org/dc/terms/hasPart>

³⁰⁶ IsPartOf. // Dublin Core Metadata Initiative Metadata Terms / Dublin Core Metadata Initiative Usage Board, 2020. [citirano: 2020-05-23]. Dostupno na: <https://www.dublincore.org/specifications/dublin-core/dcmi-terms/#http://purl.org/dc/terms/isPartOf>

Primjer 1: Razglednica *Našice : cvjetnjak u perivoju grofa Pejačevića* (slike 3. i 4.)

U kataložni zapis o razglednici *Našice : cvjetnjak u perivoju grofa Pejačevića* može se upisati poveznica na kataložni zapis o mapi s razglednicama *Našice na starim razglednicama : pozdrav iz Našicah*.

[poveznica na kataložni zapis o mapi s razglednicama *Našice na starim razglednicama : pozdrav iz Našicah*](#)

Analogno vrijedi i za odnos digitalne reprodukcije razglednice *Našice : cvjetnjak u perivoju grofa Pejačevića* i digitalne reprodukcije mape s razglednicama *Našice na starim razglednicama : pozdrav iz Našicah*.

[poveznica na kataložni zapis o digitalnoj reprodukciji mape s razglednicama *Našice na starim razglednicama : pozdrav iz Našicah*](#)

5.1.14. HasFormat (ima format)

Oznaka: Has Format

Elementom *ima format* u katalogu se povezuje jedinica građe koja je poslužila kao izvornik s jedinicom građe čiji je ona izvornik i od nje se razlikuje samo po formatu³⁰⁷, tj. po fizičkom ili digitalnom obliku građe.

Primjer 1: Mapa u obliku spremnice s razglednicama *Našice na starim razglednicama : pozdrav iz Našicah* (slike 1. i 2.)

U kataložnom zapisu o mapi s razglednicama u fizičkom obliku u ovom se elementu upisuje poveznica na kataložni zapis o njezinoj digitalnoj reprodukciji:

[poveznica na kataložni zapis o digitalnoj reprodukciji mape s razglednicama *Našice na starim razglednicama : pozdrav iz Našicah*](#)

Primjer 2: Razglednica *Našice : cvjetnjak u perivoju grofa Pejačevića* (slike 3. i 4.)

U kataložnom zapisu o razglednici u fizičkom obliku u ovom se elementu upisuje poveznica na kataložni zapis o njezinoj digitalnoj reprodukciji:

[poveznica na kataložni zapis o digitalnoj reprodukciji razglednice *Našice : cvjetnjak u perivoju grofa Pejačevića*](#)

³⁰⁷ HasFormat. // Dublin Core Metadata Initiative Metadata Terms / Dublin Core Metadata Initiative Usage Board, 2020. [citirano: 2020-05-23]. Dostupno na: <https://www.dublincore.org/specifications/dublin-core/dcmi-terms/#http://purl.org/dc/terms/hasFormat>

Primjer 3: Razglednica *Ni dieu ni maitre* (slike 5. i 6.)

Analogno primjeru 2:

[poveznica na kataložni zapis o digitalnoj reprodukciji razglednice *Ni dieu ni maitre*](#)

5.1.15. Identifier (identifikator)

Oznaka: Identifier

Identifikator nedvosmisleno upućuje na građu, pri čemu se preuzima iz nekog formalnog sustava, bilo globalnog, poput ISBN-a, DOI-ja, URI-ja ili URL-a ili lokalnog, poput signature.³⁰⁸ Budući da mapa i razglednice koji su ovdje predmeti analize ne sadrže nikakvu oznaku koja bi se mogla preuzeti kao identifikator, ovdje bi se mogao upisati *identifikator zapisa* ili *signatura* koji se pri katalogizaciji dodjeljuju jedinicama građe i koji su dijelovi cjelovitog kataložnog zapisa.

5.1.16. Subject (predmet)

Oznake: Subject i Key Words

„*Predmet* predstavlja tematiku sadržaja građe koja se najčešće izražava putem ključnih riječi, ključnih fraza ili klasifikacijskih oznaka.“³⁰⁹ Riječi ili izrazi mogu se preuzeti iz jedinice građe ili ih može dodijeliti katalogizator, što je češći slučaj u kojem se „preporučuje preuzimanje izraza iz kontroliranog rječnika ili klasifikacijske sheme“.³¹⁰

Budući da je predmet uobičajeni dio potpunog kataložnog zapisa, a u njemu se navode predmetne odrednice, vjerojatno je da će se u ovom elementu Dublin Corea u knjižničnom katalogu također navesti predmetna odrednica, iako opis elementa dozvoljava veću slobodu izbora. Klasifikacijska oznaka je u kataložnom zapisu zasebna kategorija i u knjižničnom katalogu neće biti navedena kao predmet. Dublin Core preporučuje da se predmetna odrednica preuzme iz nekog predmetnog sustava, poput LCSH (Library of Congress Subject Headings) ili MeSH (Medical Subject Headings). Budući da svaka knjižnica koristi neki sustav

³⁰⁸ Identifier. // Dublin Core Metadata Initiative Metadata Terms / Dublin Core Metadata Initiative Usage Board, 2020. [citirano: 2020-05-25]. Dostupno na: <https://www.dublincore.org/specifications/dublin-core/dcmi-terms/#http://purl.org/dc/terms/identifier>

³⁰⁹ Coleman, Anita S. From cataloging to metadata: Dublin Core records for the library catalog. // Metadata: a cataloger's primer / editor Richard P. Smiraglia. Binghampton, NY : The Haworth Information Press, 2005. Str. 160.

³¹⁰ Isto, str. 160.

predmetnih odrednica, u ovaj će element biti preuzeta odgovarajuća predmetna odrednica iz sustava predmetnih odrednica koji knjižnica u kojoj se katalogizira koristi.

Iako predmetna obrada nije tema ovoga rada i preširoka je tema da se ovdje ozbiljnije obradi, ipak će se navesti prijedlozi mogućih predmetnih odrednica triju opisivanih jedinica građe.

Primjer 1: Mapa u obliku spremnice s razglednicama *Našice na starim razglednicama : pozdrav iz Našicah* (slike 1. i 2.)

I za mapu s razglednicama i za njihovu digitalnu reprodukciju, predmet je:

Našice – razglednice

Primjer 2: Razglednica *Našice : cvjetnjak u perivoju grofa Pejačevića* (slike 3. i 4.)

I za razglednicu i za njezinu digitalnu reprodukciju, predmet je:

Našice – razglednice

Primjer 3: Razglednica *Ni dieu ni maitre* (slike 5. i 6.)

I za razglednicu i za njezinu digitalnu reprodukciju, predmet je:

Anarhizam – razglednice

5.1.17. Spatial (prostorni obuhvat)

Oznaka: Spatial Coverage

Prostorni obuhvat može označavati naziv mjesta, lokaciju određenu zemljopisnim koordinatama ili administrativno – pravnu jedinicu koja potpada pod određenu jurisdikciju.³¹¹ Radi se o kvalificiranom elementu nastalom specifikacijom elementa *coverage* kvalifikatorom *spatial*.

U opisu razglednica najčešće se radi o reprodukciji fotografije koja prikazuje određenu zemljopisnu lokaciju.

Ovdje se ne radi o formalnim, nego o sadržajnim svojstvima građe, pa se analogni element ne može naći unutar skupina ISBD-a, nego u predmetnoj odrednici ili klasifikacijskoj oznaci.

³¹¹ Spatial. // Dublin Core Metadata Initiative Metadata Terms / Dublin Core Metadata Initiative Usage Board, 2020. [citirano: 2020-05-15]. Dostupno na: <https://www.dublincore.org/specifications/dublin-core/dcmi-terms/#http://purl.org/dc/terms/spatial>

U opisu mape s razglednicama *Našice na starim razglednicama : pozdrav iz Našicah* i razglednice *Našice: cvjetnjak u perivoju grofa Pejačevića*, kao i njihovih digitalnih reprodukcija, element prostorni obuhvat (spatial) glasi:

Našice

5.1.18. Rights (autorska prava)

Oznaka: Rights

Govori o autorskim pravima vezanim uz građu. Element obično sadrži izjavu o upravljanju autorskim pravima nad građom ili upućuje gdje se ta informacija može pronaći, najčešće poveznicom na odgovarajući URI (Uniform Resource Identifier = jedinstveni identifikator građe), a ako to nije moguće izražava se nazivom vlasnika autorskih prava, njegovom oznakom ili kratkim tekstom.³¹²

Kod razglednica je nužno regulirati vlasnička prava kad na mrežnim stranicama želimo prikazati njihove digitalne reprodukcije. Razglednice koje su reproducirane na mrežnim stranicama NSK-a i KGZ-a javno su dobro, tj. istekla su im autorska prava, što je i navedeno u kataložnim zapisima.

U shemi DCMI Metadata Terms postoje dodatni elementi koji sadrže administrativno – pravne metapodatke:

- accessRights (pravo pristupa, oznaka: Access Rights) i
- license (dozvola, oznaka: License).

5.1.19. Language (jezik)

Oznaka: Language

Označava *jezik* kojim je izložen sadržaj građe. Preporučuje se unošenje troslovne oznake za jezik prema standardu ISO 639-2 ili 639-3 ili slovne oznake za jezik iz sustava IETF Best Current Practice 47.³¹³ Ako je sadržaj izložen na više jezika, element se ponavlja onoliko puta koliko je jezika. Ovdje se može dodati da kataložni zapisi o razglednicama u

³¹² Rights. // Dublin Core Metadata Initiative Metadata Terms / Dublin Core Metadata Initiative Usage Board, 2020. [citirano: 2020-05-15]. Dostupno na: <https://www.dublincore.org/specifications/dublin-core/dcmi-terms/#http://purl.org/dc/terms/rights>

³¹³ Language. // Dublin Core Metadata Initiative Metadata Terms / Dublin Core Metadata Initiative Usage Board, 2020. [citirano: 2020-05-15]., [citirano: 2020-05-15]. Dostupno na: <https://www.dublincore.org/specifications/dublin-core/dcmi-terms/#http://purl.org/dc/terms/language>

katalogu NSK-a ne sadrže element jezik, a zapisi u katalogu KGZ-a ga sadrže i on nije upisan kao dvoslovna ili troslovna oznaka prema ISO standardu 639, nego punom riječju.

Primjer 1: Mapa u obliku spremnice s razglednicama *Našice na starim razglednicama : pozdrav iz Našicah* (slike 1. i 2.)

Cjelokupni sadržaj na spremnici i razglednicama pisan je hrvatskim jezikom.

Prema standardu ISO 639-2 za troslovne oznake, oznaka je i za mapu s razglednicama i za njihovu digitalnu reprodukciju:

hrv

Primjer 2: Razglednica *Našice : cvjetnjak u perivoju grofa Pejačevića* (slike 3. i 4.)

Cjelokupni sadržaj na spremnici i razglednicama tiskan je hrvatskim jezikom.

Prema standardu ISO 639-2 za troslovne oznake, oznaka je i za razglednicu i za njezinu digitalnu reprodukciju:

hrv

Primjer 3: Razglednica *Ni dieu ni maitre* (slike 5. i 6.)

Na recto strani razglednice otisnut je naslov razglednice na francuskom jeziku. Na verso strani otisnut je citat na njemačkom, vrsta autorske odgovornosti na engleskom i oznaka razglednice na talijanskom jeziku.

Prema standardu ISO 639-2 za troslovne oznake, oznake su i za razglednicu i za njezinu digitalnu reprodukciju:

fre

ger

eng

ita

6. Usporedba kataložnih zapisa po ISBD-u i Dublin Coreu

ISBD je strukturirani oblik zapisa prilagođen knjižničnoj zajednici, nastao u vrijeme kataloga na listićima i prilagođen upisivanju na listiće. Elementi unutar skupina navedeni su propisanim redosljedom i odvojeni propisanim interpunkcijskim simbolima. Elemente unutar

skupina korisnici u nekoj mjeri mogu intuitivno razlikovati, a za temeljito razumijevanje nužna im je edukacija.

ISBD se s vremenom razvijao kako bi obuhvatio novonastale oblike knjižnične građe, među njima i elektroničku i mrežnu građu, pa je u izdanjima ISBD(CF) iz 1990., a zatim i ISBD(ER) iz 1997. detaljno obrađen opis ovih vrsta građe.

Suvremeni hrvatski knjižnični katalogi prilagodili su zapise korisnicima, pa su neke skupine ISBD-a podijelile na elemente, a ispred svakog elementa zapisa stoji njegov naziv, npr. naslov, autor itd. Podjelom na elemente postignuta je bolja preglednost zapisa, a korisnicima i veća razumljivost. Sintaksa i interpunkcijski simboli unutar elemenata poštuju pravila ISBD-a i može se reći da su zadržali uobičajeni oblik prihvatljiv knjižničnoj zajednici. U nekim katalogima i dalje postoji mogućnost prikaza u ISBD-obliku zapisa, npr. u katalogu KGZ-a, a u nekima nema prikaza u ISBD-obliku, npr. u katalogu NSK-a.

Dublin Core je sustav metapodataka zamišljen za opis građe objavljene na mreži, koji u početku nije propisivao pravila upisa i koji je dovoljno jednostavan da katalogizator ne mora biti temeljito educiran u području katalogizacije. Pokazalo se da je nestrukturirani upis podataka unutar elemenata neadekvatan za razmjenu zapisa. Zato su stvaratelji Dublin Corea za neke elemente propisali upotrebu odgovarajućih kontroliranih rječnika, sustava predmetnih odrednica i klasifikacijskih sustava (koji se rodnim pojmom označavaju kao Vocabulary Encoding Schemes), a za druge elemente upisivanje metapodataka prema odgovarajućim standardima (koji se rodnim pojmom označavaju kao Syntax Encoding Schemes). Za elemente koji se preuzimaju direktno s građe, poput naslova, dane su upute na koji ih način preuzeti, kako bi se izbjegla proizvoljnost pri upisu. Također se pokazalo da je početna shema od petnaest elemenata nedostatan za temeljiti opis građe, jer su se javljali novi oblici elektroničke građe, a primjena Dublin Corea se proširila i na opis tradicionalne građe u mrežnim katalogima pa se broj elemenata povećao na 55, koliko sadrži aktualna verzija sheme DCMI Metadata Terms, objavljena u siječnju 2020. Za razliku od ISBD-a kojim se građa opisuje samo formalno, Dublin Coreom se opisuje i stvarne ili sadržajne značajke građe, pa se njegovim elementima mogu nadomjestiti i ostali dijelovi bibliografskog zapisa ili potpunog kataložnog zapisa koji nisu dio ISBD-a.

Uspoređujući ISBD i Dublin Core može se reći da je ISBD pogodniji za opis knjižne i ostale tradicionalne knjižnične građe poput časopisa, zemljopisnih karata, tiskane grafičke građe i sl., a Dublin Core je pogodniji za opis mrežne građe i ostale građe u digitalnim formatima. Podaci koji su u ISBD-u sadržani u jednoj skupini, u Dublin Coreu su podijeljeni

na više elemenata što doprinosi preglednosti zapisa. Kao primjer može se navesti skupina 7 *Napomena* ISBD(ER)-a koja se može sastojati od nekoliko vrsta napomena, što korisnicima može djelovati nepregledno, a u Dublin Coreu svaka vrsta napomene čini zasebni element. U kataložnim zapisima možemo vidjeti međusobni utjecaj ISBD-a i Dublin Corea pri čemu su zapisi za tradicionalnu knjižničnu građu malo bliži opisima po ISBD-u, dok su zapisi koji opisuju elektroničku građu bliži opisima po Dublin Coreu.

7. Razglednice u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu

U Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu razglednice su određene kao vizualna građa, a smještene su unutar nekoliko zbirki. Najviše ih pripada *Grafičkoj zbirci*, pripadnost nekih određena je lokacijski, u Zatvorenom spremištu, a neke su dijelovi tematskih zbirki poput *Zbirke domovinskog rata*.

U Grafičkoj zbirci smješteno je približno „sto pedeset tisuća razglednica različitih motiva, većinom hrvatskih gradova i mjesta, od onih najstarijih s kraja 19. st. ... do suvremenih“³¹⁴. Razglednice se katalogiziraju prema ISBD(NBM)-u, bilo da se radi o pojedinačnim primjercima razglednica ili su katalogizirane kao mape. Detalji o tome navode se u skupini 5 ISBD-a *Materijalni opis*.

Digitalne reprodukcije razglednica dio su *Digitalnih zbirki Nacionalne i sveučilišne knjižnice* u Zagrebu gdje su smještene unutar *Grafičke zbirke NSK-a*. Digitalizirano je 906 razglednica (podatak od 5.6.2020.) i sve su smještene unutar *Zbirke razglednica*, a neke od njih su ujedno i dio neke tematske zbirke poput *Digitalne zbirke Zriniana* ili *Zbirke stranih crteža i grafika*.

Digitalizaciju građe NSK je započela 2001. godine, 2003. je nabavljena oprema za digitalizaciju, a od 2004. ona spada u redovne djelatnosti Knjižnice.³¹⁵ Tako je digitalizacija razglednica provedena unutar ustanove, pri čemu je poštovano kartofilsko pravilo da je razglednica cjelina koju čine strana s ilustracijom i adresna strana³¹⁶, pa su na mrežnim stranicama NSK-a reproducirane obje njihove strane, recto i verso.

³¹⁴ Grafička zbirka. // Nacionalna i sveučilišna knjižnica. [citirano: 2019-11-14]. Dostupno na: <http://www.nsk.hr/graficka-zbirka/>

³¹⁵ O digitaliziranoj baštini. // Nacionalna i sveučilišna knjižnica. [citirano: 2019-11-14]. Dostupno na: <http://db.nsk.hr/HeritageUnits.aspx?id=197>

³¹⁶ Leko, Krunoslav. Umijeće sakupljanja razglednica. Rijeka : Ex Libris, 2015. Str. 65.

Kataložni zapisi digitalnih reprodukcija razglednica dopunjeni su nekim elementima Dublin Corea koji daju dodatne informacije o građi koje nisu sadržane u kataložnom opisu po ISBD-u, niti u potpunom kataložnom zapisu, a važni su u opisu elektroničke građe.

7.1. Prikaz razglednica u katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu

Primjer 1. Kataložni zapis o mapi s razglednicama *Hrvatski gradovi i otoci : razglednice* (slika 7.)

The screenshot shows the catalog entry for 'Hrvatski gradovi i otoci : razglednice' in the NSK catalog. The interface includes a header with the library name, a search bar, and navigation options. The entry details are as follows:

Vrsta građe	vizualna građa zbirka
Naslov	[Hrvatski gradovi i otoci] : [razglednice].
Impresum	2002-2006 .
Materijalni opis	1 mapa (166 jedinica).
Opis/Sažetak	Sadrži razglednice hrvatskih gradova, otoka i nacionalnih parkova.
Ključne riječi	*Hrvatski gradovi i otoci *Razglednice *Bjelovar *Brač *Slavonski Brod *Trogir *Vukovar *Samobor *Čazma *Daruvar *Dubrovnik *Labin *Mljet *Novi Vinodolski *Plitvička jezera
UDK	(0.067)
ID zapisa	000711567
Lokacija/Signatura	Zatvoreno spremište: _I HST-Z/4*8
Lokacija/Signatura	Zatvoreno spremište: _I HST-Z/4*8

At the bottom, there are options for 'Prikaz: Cjeloviti prikaz | MARC' and navigation buttons for 'Prethodni zapis' and 'Sljedeći zapis'.

Slika 7. Prikaz zbirnog kataložnog zapisa za mapu sa 166 razglednica u katalogu NSK-a

Kao što je navedeno, razglednice su katalogizirane po pravilima ISBD(NBM)-a.

U zapisu su vidljivi sljedeći elementi ISBD(NBM)-a:

Skupina 1: *Stvarni naslovi i podaci o odgovornosti* ovdje je podijeljena u dva dijela. Prvo je pod naslovom *Vrsta građe* naveden neobvezni element skupine 1: *Opća oznaka*

građe, ovdje vizualna građa koji se po pravilima ISBD(NBM)-a navodi u uglatoj zagradi, odmah nakon naslova.³¹⁷ Ovdje je naveden prije naslova, bez uglate zagrade, vjerojatno s ciljem da se u kataložnom zapisu prvo navede o kojoj je vrsti građe riječ.

Sljedeći element je *naslov* i morao ga je dodijeliti katalogizator³¹⁸, jer se naslov nije mogao pronaći na jedinici građe, budući da je ona formirana u knjižnici tako što je 166 jedinica srodne građe udruženo u mapu i katalogizirano skupno. Uz naslov *Hrvatski gradovi i otoci*, ovdje je dodan podnaslov *razglednice*, a da se radi o podnaslovu vidljivo je po interpunkcijskom simbolu razmak, dvotočka, razmak (:) koji prethodi podnaslovu³¹⁹. Naslov i podnaslov upisani su u uglatoj zagradi, jer nisu pronađeni u propisanim izvorima podataka. Iako se u ISBD(NBM)-u ne spominje dodjeljivanje podnaslova, ovdje je u podnaslovu navedena posebna oznaka građe, čime je omogućena njezina prepoznatljivost i pretraživost u katalogu.

Skupina 2: *Izdanje* nije navedena, jer se radi o mapi koja nije izvorno izdanje, nego je formirana u knjižnici grupiranjem istovrsne građe.

Skupina 3: *Podaci specifični za građu (ili za vrstu publikacije)* za neknjižnu se građu u katalogizaciji po ISBD(NBM)-u ne upotrebljava³²⁰, pa ovdje nije navedena.

Zapis nadalje sadrži podatke koji pripadaju skupini 4 ISBD(NBM)-a: *Izdavanje, raspačavanje itd.*, a od podataka koji se navode u ovoj skupini, navedeni su samo podaci o godinama objave razglednica iz mape, ovdje navedene u elementu *Impresum, 2002-2006*. Nakladnik i izrađivač nisu navedeni, jer su razglednice najvjerojatnije proizvod više nakladnika i izrađivača.

Slijedi skupina 5. *Materijalni opis* u kojoj je navedena posebna oznaka građe, *mapa*, koja se koristi pri skupnom opisu, iza koje slijedi broj jedinica u mapi: *1 mapa (166 jedinica)*.

Nakon toga naveden je *Opis/sažetak: Sadrži razglednice hrvatskih gradova, otoka i nacionalnih parkova*. Ovaj podatak navodi se u skupini 7 ISBD(NBM)-a.

Ostali podaci u zapisu su ključne riječi, ID zapisa, UDK oznaka i lokacija/signatura i oni nisu dio opisa po ISBD-u.

³¹⁷ ISBD(NBM) : Međunarodni standardni bibliografski opis neknjižne građe / preporučila komisija za pregled ISBDa ; odobrio stalni odbor Sekcije za katalogizaciju Međunarodne federacije bibliotekarskih društava i ustanova. [s engleskoga prevela, hrvatske primjere odabrala i izradila Vedrana Juričić]. Prerađeno izd. Zagreb : Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1993. Str. 26.

³¹⁸ Isto, str. 26.

³¹⁹ Isto, str. 21.

³²⁰ Isto, str. 42.

Primjer 2. Kataložni zapis o razglednici Zagreb : Maksimir (slika 10.)

Slika 8. Digitalna reprodukcija razglednice Zagreb : Maksimir u katalogu NSK-a (recto)

Slika 9. Digitalna reprodukcija razglednice Zagreb : Maksimir u katalogu NSK-a (verso)

NACIONALNA I SVEUČILIŠNA KNJIŽNICA U ZAGREBU

Katalog

Baza podataka: NSK katalog

Prijava

Početna Postavke

Pomoć

Pitajte knjižničara

[Katalozi NSK](#)

PRETRAŽIVANJE | POPIS REZULTATA | PRETHODNA PRETRAŽIVANJA

Jednostavno pretraživanje | Složeno pretraživanje | Naredbeno pretraživanje

Pohranite / Pošaljite e-poštom

Zapis 19 od 955 ◀ Prethodni zapis | Sljedeći zapis ▶

Vrsta građe	vizualna građa
Naslov	Zagreb : Maksimir.
Impresum	S. l. : S. n., [1951].
Materijalni opis	1 razglednica : tisak ; 8,9 x 13,9 cm.
Napomena	Razglednica je putovala 1951. godine.
	Razglednica je tiskana po fotografiji RVJ FOTO, Zagreb.
Predmet	Zagreb -- Maksimir
Ključne riječi	*Razglednice
Ostali autori	RVJ FOTO
ID zapisa	000952604
Lokacija/Signatura	Grafička zbirka: _ RZG-MAKS-15

Prikaz: [Cjeloviti prikaz](#) | [MARC](#) ◀ Prethodni zapis | Sljedeći zapis ▶

Slika 10. Kataložni zapis o razglednici *Zagreb : Maksimir* sa slika 8. i 9. u katalogu NSK-a.

Zapis sadrži sljedeće elemente ISBD(NBM)-a:

Kao i u prethodnom primjeru, skupina 1: *Stvarni naslovi i podaci o odgovornosti* i ovdje je podijeljena u dva dijela. Prvo je pod naslovom *Vrsta građe* naveden neobvezni element skupine 1, *Opća oznaka građe*, ovdje *vizualna građa*, koji se po pravilima ISBD(NBM)-a navodi u uglatoj zagradi, odmah nakon naslova. Kao što je rečeno u prethodnom primjeru, opća oznaka građe navedena je kao prvi element kataložnog zapisa, vjerojatno s ciljem da zapis počne informacijom o kojoj se vrsti građe radi.

Slijedi obvezni element skupine 1, *naslov*, uz koji je naveden i *podnaslov*. Na verso strani razglednice (slika 9.) navedeno je Zagreb – Maksimir. U katalogizaciji razglednica uobičajeno je da se naziv grada uzima kao glavni stvarni naslov, a prikazani detalj, najčešće trg ili ulica kao podnaslov. Tako je postupljeno i ovdje, pa je Zagreb naslov, a Maksimir

podnaslov razglednice, oboje su preuzeti iz propisanog izvora podataka³²¹, pa su upisani bez uglate zagrade i odvojeni propisanim interpunkcijskim simbolom razmak, dvotočka, razmak (:), u obliku Zagreb : Maksimir. Na razglednici nema podataka o odgovornosti, pa oni nisu navedeni.

Na razglednici nema ni podataka o izdanju, pa se skupina 2: *Izdanje* ne navodi.

Kao što je već spomenuto, skupina 3: *Podaci specifični za građu (ili za vrstu publikacije)* u katalogizaciji po ISBD(NBM)-u se ne navode, pa nisu navedeni ni u ovom zapisu.

Skupina 4: *Izdavanje, raspačavanje itd.* navedena je onako kako se navodi za građu za koju nema podataka o izdavanju, raspačavanju ni izradi. Od podataka, poznata je jedino godina putovanja razglednice, upisana u uglatoj zagradi, zato što je preuzeta s poštanskog pečata koji nije dio razglednice u izvornom obliku, pa ne predstavlja propisani izvor podataka koji čini razglednica sama, kakva je objavljena u izvornom obliku. Skupina 4 glasi:

S. l. : S. n., [1951].

Kao što je već navedeno, pri relativnom datumiranju ne zna se je li godina putovanja ujedno i godina izdavanja razglednice. Mjesto izrade i izrađivač su nepoznati, pa ih se ne može navesti. Da su poznati, morali bi biti navedeni, jer su mjesto izdavanja i izdavač nepoznati.³²²

U skupini 5: *Materijalni opis* navedena je *posebna oznaka građe, razglednica*, kojoj prethodi broj fizičkih komada koji čine jedinicu građe, u ovom slučaju 1, slijedi *drugi materijalni podatak* u kojem se поближе navode „druga materijalna svojstva jedinice, osim dimenzija“³²³, ovdje se navodi podatak o načinu proizvodnje jedinice građe, *tisak*, i na kraju skupine navode se *dimenzije jedinice*, 8,9 x 13,9 cm, pa skupina 5 glasi: *1 razglednica : tisak ; 8,9 x 13,9 cm.*

Razglednica nije dio neke nakladničke cjeline niti je serijska jedinica građe, pa se skupina 6. *Nakladnička cjelina* ne navodi.

³²¹ ISBD(NBM) : Međunarodni standardni bibliografski opis neknjižne građe / preporučila komisija za pregled ISBDa ; odobrio stalni odbor Sekcije za katalogizaciju Međunarodne federacije bibliotekarskih društava i ustanova. [s engleskoga prevela, hrvatske primjere odabrala i izradila Vedrana Juričić]. Prerađeno izd. Zagreb : Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1993. Str. 17.

³²² Isto, str. 48.

³²³ Isto, str. 54.

Skupina 7: *Napomena* sadrži dvije napomene. Prva informira o godini putovanja razglednice, istoj godini koja je navedena u skupini 4, a druga govori o fotografiji koja je reproducirana na recto strani razglednice.

Na razglednici nije naveden nikakav standardni broj, pa skupina 8: *Standardni broj (ili alternativa) i uvjeti nabavljanja* nije navedena.

Ostali podaci u zapisu su predmet, ključne riječi, ostali autori (ne radi se o odgovornosti za umjetnički ili intelektualni sadržaj razglednice), ID zapisa i lokacija/signatura i dio su cjelovitog kataložnog zapisa, te ne spadaju u ISBD.

Primjer 3. Kataložni zapis o digitalnoj reprodukciji razglednice *Zagreb : Maksimir* (slika 11.)

The screenshot shows a digital catalog record for 'Zagreb : Maksimir'. The interface includes a search bar at the top with the text 'Pretraživanje metapodataka' and a 'Traži' button. Below the search bar, the record title 'Zagreb : Maksimir.' is displayed with a blue information icon. The record details are listed in a table-like format:

Naslov	Zagreb : Maksimir.
Impresum	S. l. : S. n., [1951]
Materijalni opis	1 razglednica : tisak ; 8,9 x 13,9 cm.
Vrsta	vizualna građa • razglednice
Zbirka	Grafička zbirka NSK • Zbirka razglednica
Portal	Digitalne zbirke NSK
Format	image/jpeg
Predmet	Zagreb — Maksimir
Signatura	RZG-MAKS-15
Obuhvat(vremenski)	20. stoljeće
Napomena	Razglednica je putovala 1951. godine. • Razglednica je tiskana po fotografiji RVJ FOTO, Zagreb.
Prava	Javno dobro
Identifikatori	000952604
NBN.HR	NBN: urn:nbn:hr:238:893345

At the bottom of the record, there is a URL: <https://digitalna.nsk.hr/pb/?object=info&id=14671>. To the right of the text, there is a small thumbnail image of a postcard showing a view of Maksimir Park in Zagreb.

Slika 11. Kataložni zapis o digitalnoj reprodukciji razglednice *Zagreb : Maksimir* sa slika 8. i 9. u katalogu Digitalnih zbirki NSK-a.

Kataložni zapis sadrži neke elemente koje možemo smatrati skupinama ISBD-a, a ujedno i elementima Dublin Corea. To su elementi naslov, impresum, materijalni opis i vrsta.

Zapis sadrži i neke elemente koji su dio potpunog kataložnog zapisa, ujedno i Dublin Corea, ali ne spadaju u ISBD. To su elementi zbirka, portal, predmet i signatura.

Na koncu, zapis sadrži i elemente koji potječu iz Dublin Corea, a to su format, obuhvat (vremenski) i prava.

Pregledom elemenata zapisa vidimo da se u skupini 5: *Materijalni opis* opisuju materijalna svojstva tiskane razglednice, a zapis sadrži i element *format* u kojem se navodi da se radi o slici u elektroničkom formatu.

Postavlja se pitanje što je predmet ovoga kataložnog zapisa, razglednica, digitalna reprodukcija razglednice ili oboje.

Kao što je navedeno, u pravilu jedan – na – jedan Dublin Core (one – to – one principle) stoji da svaki zapis opisuje samo jednu verziju ili pojavni oblik građe³²⁴. Ako se htjelo opisati digitalnu reprodukciju razglednice i ukazati na izvornik, Dublin Core sadrži elemente *format* i *source (izvor)* koji omogućuju opis izvedene ili reproducirane jedinice građe uz ukazivanje na izvornik. U elementu *source (izvor)* tada se navodi naslov izvornika i poveznica na njegov zapis u katalogu, a u elementu *format* navodi se format digitalne reprodukcije kao što je i navedeno.

S gledišta ISBD(ER)-a, skupina 5 *Materijalni opis* za daljinski se dostupnu elektroničku građu ne izrađuje³²⁵, a u opisu digitalne reprodukcije navodi se skupina 2 ISBD(ER)-a *Izdanje* koja glasi *Elektroničko izdanje izvornika (ili Elektroničko izd. izvornika)* i skupina 3 ISBD(ER)-a *Vrsta i opseg građe* koja glasi *Elektronički slikovni podaci (1 datoteka : 2 zapisa)* ili *Slikovni podaci (1 datoteka : 2 zapisa)* i tada bi bilo jasno da se zapis odnosi samo na elektroničko izdanje, odnosno digitalnu reprodukciju izvornika. U skupini 4: *Izdavanje, raspačavanje itd.* tada bi se moralo navesti Nacionalnu i sveučilišnu knjižnicu u Zagrebu kao nakladnika elektroničkog izdanja i godinu objave na mrežnim stranicama kao godinu izdanja. U skupini 7 *Napomena* bili bi navedeni podaci o izvorniku, tj. predlošku za elektroničko izdanje.

Iz perspektive ISBD(NBM)-a i neknjižne građe, skupina 3 *Podaci specifični za građu (ili za vrstu publikacije)* za neknjižnu se građu ne primjenjuje³²⁶, što ovdje i jest slučaj i ide u prilog tvrdnji da je predmet zapisa tiskana razglednica.

³²⁴ Using Dublin Core. // The Metadata Manual : a practical workbook / Rebecca L. Lubas, Amy S. Jackson and Ingrid Schneider. Oxford ; Cambridge ; New Delhi : Chandos publishing, 2013. Str. 46.

³²⁵ ISBD(ER) : Međunarodni standardni bibliografski opis elektroničke građe : prerađeno izdanje ISBD(CF)-a, Međunarodnoga standardnoga bibliografskog opisa računalnih datoteka / preporučila Radna grupa za pregled ISBD(CF)-a ; [s engleskoga prevele, hrvatske primjere odabrale i izradile Tanja Buzina i Sofija Klarin]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2001. Str. 82.

³²⁶ ISBD(NBM) : Međunarodni standardni bibliografski opis neknjižne građe / preporučila komisija za pregled ISBDa ; odobrio stalni odbor Sekcije za katalogizaciju Međunarodne federacije bibliotekarskih društava i ustanova. [s engleskoga prevela, hrvatske primjere odabrala i izradila Vedrana Juričić]. Prerađeno izd. Zagreb : Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1993. Str. 42.

Iz navedenoga se može zaključiti da je predmet ovoga kataložnog zapisa razglednica kao materijalni predmet, a njezina digitalna reprodukcija služi samo kao prikaz i vizualizacija izvornika u Digitalnim zbirkama NSK-a, a ne kao samostalna jedinica građe i novi proizvod čiji je nakladnik NSK.

To je u nekom smislu i logično, uzme li se u obzir osnovnu funkciju NSK-a, prikupljanje nacionalne knjižne i neknjižne građe i izrada i objava pripadajućih bibliografskih zapisa u nacionalnoj bibliografiji.

8. Razglednice u Knjižnicama grada Zagreba

Knjižnice grada Zagreba skupljaju razglednice u okviru zavičajne zbirke *Zagrabiensia*, unutar koje su razglednice smještene u *Grafičku zbirku*.

Razglednice su katalogizirane po pravilima ISBD(NBM)-a, a njihovi kataložni zapisi sadrže i ostale elemente potpunog kataložnog zapisa poput predmetnih i klasifikacijskih oznaka i dio su kataloga KGZ-a. U katalogu je popisano 49 razglednica (podatak od 5.6.2020.) i sve su digitalizirane. Nekoliko digitalnih reprodukcija razglednica dostupno je i unutar virtualne izložbe *Zagreb na pragu modernog doba*, a u nakladničkom nizu *Digitalizirana zaprešićka baština* koji „obuhvaća digitaliziranu najvrjedniju građu *Zavičajne zbirke*“ Gradske knjižnice *Ante Kovačić* iz Zaprešića³²⁷, sadržane su digitalne reprodukcije četiriju razglednica (podatak od 5.6.2020.).

Digitalne reprodukcije razglednica katalogizirane su po pravilima ISBD(ER)-a i za svaku digitalnu reprodukciju postoje dva zapisa, jedan u katalogu *Knjižnica grada Zagreba* i drugi na portalu *Digitalizirana zagrebačka baština*. Ova su dva zapisa slični, ali nisu identični.

U oba se zapisa mogu prepoznati skupine ISBD-a i ostali elementi potpunog kataložnog zapisa poput predmetne i klasifikacijske oznake. Gledajući iz perspektive Dublin Corea, većina elemenata potpunog kataložnog zapisa ima analogni element u Dublin Coreu, pa se elementi mogu tumačiti i kao elementi Dublin Corea.

³²⁷ Digitalizirana zaprešićka baština. // Knjižnice grada Zagreba. [citirano: 2019-07-12]. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/gradska-knjiznica-ante-kovacica-zapresic/zapresic-digitalno/digitalna-zbirka-zapresica/digitalizirana-zapresicka-bastina/42851>

Kataložni zapis u katalogu Knjižnica grada Zagreba sadrži i tipke *Lokacije*, *ISBD*, *Preporuke*, *Oznake/Tagovi* i *Unimarc*. Kataložni zapis o razglednici u materijalnom obliku sadrži i tipku *Virtualna polica*. Ovih tipki nema u prikazu na portalu *Digitalizirana zagrebačka baština*.

Otvaranjem zapisa u katalogu KGZ-a automatski je aktivirana tipka *Lokacije* koja sadrži informaciju gdje je jedinica građe pohranjena, njezinu signaturu i status u kojem se navode uvjeti njezine dostupnosti. Izborom tipki *ISBD* i *Unimarc* otvaraju se kataložni zapisi u navedenim formatima. Izborom tipke *Preporuke* prikazuje se građa koja je srodna po predmetnoj oznaci, a izborom tipke *Oznake/Tagovi* prikazuju se korisničke oznake, ako postoje. Izborom tipke *Virtualna polica* prikazuje se fizički smještaj jedinice građe i smještaj nekoliko susjednih jedinica, što olakšava fizičko pronalaženje.

Projekte digitalizacije Knjižnice grada Zagreba započele su 2008., a digitalizacija je provedena u suradnji s tvrtkom ArhivPRO koja je snimila i obradila građu i postavila sustav na internet.³²⁸ Neki od važnijih ciljeva ovih projekata su osiguranje mrežnog pristupa građi, njezina šira uporaba, zaštita, smanjenje troškova reprodukcije materijala i zahtjeva prostora, usluge i komunikacija s korisnicima na daljinu, promocija ostalih usluga knjižnice i podrška znanstvenom istraživanju.³²⁹

Pri digitalizaciji razglednica nije poštovano kartofilsko pravilo da je razglednica cjelina koja se sastoji od adresne strane (verso) i strane s reprodukcijom (recto),³³⁰ pa je umjesto adresne strane izvornika dodana lijepo stilizirana stranica koja sadrži kolofon elektroničkog izdanja. Šteta je što kolofon elektroničkog izdanja nije dodan kao treća stranica digitalne reprodukcije i što adresna strana nije uvrštena u zapis jer ona može sadržavati podatke o izvorniku, zanimljiva stilska ili tipografska rješenja, iz žiga se može vidjeti i eventualni podatak kad je razglednica putovala, dok sam otisak žiga može biti zanimljiv sfragistima.

³²⁸ Ille, Jagoda ; Ismena Meić. Digitalizirana zagrebačka baština : raznolike uloge digitalnih zbirki Knjižnica grada Zagreba. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 55, 2(2012), str. 140.

³²⁹ Isto, str. 137-138.

³³⁰ Leko, Krunoslav. Umijeće sakupljanja razglednica. Rijeka : Ex Libris, 2015. Str. 65.

8.1. Prikaz razglednica u katalogu Knjižnica grada Zagreba

Katalogizacija razglednica u Knjižnicama grada Zagreba bit će objašnjena na primjeru razglednice *Zagreb : Zrinjski trg – La place de Zrinji* čija je digitalna reprodukcija prikazana na slikama 12. i 13.

Primjer 1: Kataložni zapis o razglednici Zagreb : Zrinjski trg – La Place de Zrinji (slike 12. i 13.)

Slika 12. Digitalna reprodukcija razglednice *Zagreb : Zrinjski trg – La Place de Zrinji* u katalogu Digitalnih zbirki KGZ-a (recto)

KNJIŽNICE GRADA ZAGREBA

Digitalizirana zagrebačka baština. Grafička građa; 5
Zagreb na pragu modernog doba; 17

Zrinjski trg – La place de Zrinji

Elektroničko izdanje izvornika objavljenog 1907.
© 2008. Knjižnice grada Zagreba

Snimio i obradio ArhivPRO d.o.o., Koprivnica

Slika 13. Kolofon digitalnog izdanja razglednice *Zagreb : Zrinjski trg – La place de Zrinji* u katalogu Digitalnih zbirki KGZ-a.

kgz Katalog Knjižnica grada Zagreba

Upute Početna stranica Prijava Kontakt

Razglednica katalog

<< Povratak na rezultate Sljedeći >

Zagreb : Zrinjski trg - La place de Zrinji

Nakladnik: Leipzig : Dr. Trenkler, 1907
 Materijalni opis: 1 razglednica : fotootisak, ručno obojen ; 9x14 cm
 Kratki sadržaj: **Razglednica** prikazuje rubni zapadni dio Zrinjevca i drvored na trgu.
 Napomena: Na prednjoj strani razglednice i na poleđini rukopis na hrv. jeziku. Marka Kais. Koenigl. Oesterr. Post. **Razglednica** je adresirana na osobu u Moravskoj.
 Predmetna odrednica: **Zagreb - Zrinjevac - razglednice**
 Klasifikacijska oznaka: 711.61 Trgovi. Drugi otvoreni prostori
 Jezik: francuski, hrvatski
 Reproducirano kao: Zagreb : Zrinjski trg - La place de Zrinji. Elektroničko izd. izvornika objavljenog 1907.. Zagreb, 2008. [Elektronička građa]
 Građa: grafička građa

Lokacije
 Gradska knjižnica, Starčevićev trg 6, 10000 Zagreb, tel: 01/4572-084

Lokacija	Signatura	Status	Napomena	Inventarni broj	Ident
01 Zagrebiensia grafička građa	Z GZ 711.6 ZRI.A	Za rad u knjižnici		72	10409482

ISBD

Preporuke

Oznake | Tagovi

UNIMARC

Virtualna polica

Slika 14. Kataložni zapis o razglednici Zagreb : Zrinjski trg – La place de Zrinji sa slika 12 i 13 u katalogu KGZ-a.

Lokacije

ISBD

ZAGREB : Zrinjski trg - La place de Zrinji. - Leipzig : Dr. Trenkler, 1907. - 1 razglednica : fotootisak, ručno obojen ; 9x14 cm
 Na prednjoj strani razglednice i na poleđini rukopis na hrv. jeziku. Marka Kais. Koenigl. Oesterr. Post. Razglednica je adresirana na osobu u Moravskoj. - Razglednica prikazuje rubni zapadni dio Zrinjevca i drvored na trgu.

Preporuke

Oznake | Tagovi

UNIMARC

Virtualna polica

Slika 15. ISBD-format kataložnog zapisa o razglednici Zagreb : Zrinjski trg – La place de Zrinji sa slika 12 i 13 u katalogu KGZ-a.

Kataložni zapis na slikama 14. i 15. opisuje razglednicu *Zagreb : Zrinjski trg – La place de Zrinji*, što je vidljivo u skupini 5: *Materijalni opis* u kojoj se navode materijalna svojstva tiskane razglednice.

Budući da se radi o jedinici neknjižne građe, katalogizirana je po pravilima ISBD(NBM)-a. Jedinica građe mogla bi biti katalogizirana i prema pravilima objedinjenog izdanja ISBD-a, ali ovaj zapis ne sadrži skupinu 0: *Oblik sadržaja i vrsta medija* koja je sastavni dio kataložnog opisa po ISBD-u, što pokazuje da je ovdje primijenjen ISBD(NBM).

U kataložnom zapisu vidimo skupine 1, 4, 5 i 7 ISBD(NBM)-a. Iste skupine vidimo i kad izaberemo tipku *ISBD* čime se otvara zapis u ISBD-formatu (slika 15.).

Skupina 1: *Stvarni naslovi i podaci o odgovornosti* sadrži naslov i podnaslov razglednice. Kao naslov upisan je grad *Zagreb* koji je prikazan i imenovan na razglednici, a kao podnaslov *Zrinjski trg*, također prikazan i upisan na razglednici zajedno s usporednim podnaslovom na francuskom jeziku. Skupina 1 glasi: *Zagreb : Zrinjski trg – La place de Zrinji*. Po pravilima ISBD-a usporedni se podaci navode tako da se odvoje interpunkcijskim simbolom razmak, jednako, razmak (=), pa bi tako skupina glasila: *Zagreb : Zrinjski trg = La place de Zrinji*, ali je katalogizator ovdje vjerno preuzeo zapis iz propisanog izvora podataka gdje su podnaslov i usporedni podnaslov odvojeni razmakom, crticom, razmakom (–), što u opisu ne predstavlja interpunkcijski simbol, nego gramatički znak, vjerno preuzet iz propisanog izvora podataka. Podaci o odgovornosti za jedinicu građe nisu navedeni, jer ne postoje u propisanom izvoru podataka.

Skupina 2: *Izdanje* nije navedena, jer na razglednici nema podataka o izdanju.

Skupina 3: *Podaci specifični za građu (ili za vrstu publikacije)* nije navedena, jer se ona za neknjižnu građu u katalogizaciji po ISBD(NBM)-u ne navodi.³³¹

Skupina 4: *Izdavanje, raspačavanje itd.* sadrži mjesto sjedišta, naziv nakladnika i godinu izdanja razglednice i glasi: *Leipzig : Dr Trenkler, 1907.*

Skupina 5: *Materijalni opis* sastoji se od *posebne oznake građe*, razglednica, ispred koje je naveden broj primjeraka, 1, slijede *druge materijalne pojedinosti* koje sadrže način proizvodnje razglednice, fototisak, ručno obojen, i na koncu dimenzije razglednice, pa skupina glasi: *1 razglednica : fototisak, ručno obojen ; 9 x 14cm.*

³³¹ ISBD(NBM) : Međunarodni standardni bibliografski opis neknjižne građe / preporučila komisija za pregled ISBDa ; odobrio stalni odbor Sekcije za katalogizaciju Međunarodne federacije bibliotekarskih društava i ustanova. [s engleskoga prevela, hrvatske primjere odabrala i izradila Vedrana Juričić]. Prerađeno izd. Zagreb : Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1993. Str. 42.

Skupina 6: *Nakladnička cjelina* nije navedena, jer razglednica nije dio neke veće cjeline.

Skupina 7: *Napomena* sastoji se od dvije napomene. Jedna sadrži kratki opis teksta na razglednici i poštanske marke i informaciju na koga je adresirana. Druga napomena opisuje fotografiju reproduciranu na recto strani razglednice.

Skupina 8: *Standardni broj (ili alternativa) i uvjeti nabavljanja* nije navedena, može se pretpostaviti da na razglednici nema podataka koji spadaju u ovu skupinu, ali, budući da digitalna reprodukcija razglednice ne sadrži njezinu verso stranu, to se ne može provjeriti putem daljinski dostupne jedinice građe.

The screenshot shows the 'Katalog Knjižnica grada Zagreba' (KGZ) website. The search bar contains 'razglednice' and the dropdown menu is set to 'katalog'. The search results show a single entry for 'Zagreb : Zrinjski trg - La place de Zrinji'. The entry includes a thumbnail image of a street scene, a list of metadata fields (Izdanje, Nakladnik, etc.), a detailed description of the digital reproduction, and a list of related items and tags.

Katalog Knjižnica grada Zagreba

Upute Početna stranica Prijava Kontakt

razglednice katalog

<< Povratak na rezultate

Zagreb : Zrinjski trg - La place de Zrinji

Izdanje
Nakladnik
Nakladnički niz
Zahtjevi sustava
Napomena o izvoru naslova
Vrsta datoteke

Kratki sadržaj
Predmetna odrednica
Klasifikacijska oznaka
Jezik
Reprodukcija publikacije
Građa
Cjeloviti sadržaj online

Elektroničko izd. izvornika objavljenog 1907.
Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2008.
Zagreb na pragu modernog doba ; 17
Digitalizirana zagrebačka baština. Grafička građa ; 5
Microsoft Silverlight.
Stv. nasl. s naslovnice.

Korisnička kopija; razlučljivost 400 dpi u formatu JPG (2.2MB).
Digitalna matrica; izvornik digitaliziran u razlučljivosti 400 dpi u formatu TIFF (319 MB); skenirano prema standardu Kodak Q13 color separation guide and gray scale.
Korisnička kopija u mrežnoj verziji.
Razglednica prikazuje rubni zapadni dio Zrinjevca i dvorod na trgu.
Zagreb - Zrinjevac - [razglednice](#)
711.61(0.034) Trgovi. Drugi otvoreni prostori. Strojno čitljivi dokumenti
francuski; hrvatski
Zagreb : Zrinjski trg - La place de Zrinji. Leipzig, 1907. [Grafička građa]
 elektronička građa
[Digitalizirana zagrebačka baština, Knjižnice grada Zagreba](#)

Lokacije

Mrežni pristup:
<http://kgzdz.ahivpro.hr/?kdoc=301004151>

ISBD

Preporuke

Oznake | Tagovi

UNIMARC

Slika 16. Kataložni zapis o digitalnoj reprodukciji razglednice *Zagreb : Zrinjski trg – La place de Zrinji* sa slika 12. i 13. u katalogu KGZ-a.

Lokacije
ISBD
ZAGREB[ELEKTRONIČKA građa] : Zrinjski trg - La place de Zrinji. - Elektroničko izd. izvornika objavljenog 1907.. - Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2008... - (Zagreb na pragu modernog doba ; 17) (Digitalizirana zagrebačka baština. Grafička građa ; 5) Stv. nasl. s naslovnice. - Korisnička kopija u mrežnoj verziji. - Razglednica prikazuje rubni zapadni dio Zrinjevca i drvored na trgu. - Korisnička kopija; razlučljivost 400 dpi u formatu JPG (2.2MB). - Digitalna matrica; izvornik digitaliziran u razlučljivosti 400 dpi u formatu TIFF (319 MB); skenirano prema standardu Kodak Q13 color separation guide and gray scale. - Microsoft Silverlight.
Preporuke
Oznake Tagovi
UNIMARC

Slika 17. ISBD-format kataložnog zapisa o digitalnoj reprodukciji razglednice *Zagreb : Zrinjski trg – La place de Zrinji* sa slika 12. i 13. u katalogu KGZ-a.

The screenshot shows a web interface for the 'Knjižnice grada Zagreba Digitalne zbirke' (KGZ Digital Collections). The main heading is 'Zagreb : Zrinjski trg - La place de Zrinji'. Below this, there is a list of metadata fields:

- Izdanje: Elektroničko izd. izvornika objavljenog 1907.
- Impresum: Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2008.
- Nakladnički niz: Zagreb na pragu modernog doba • Digitalizirana zagrebačka baština
- Napomena o izvoru naslova: Stv. nasl. s naslovnice.
- Napomena: Korisnička kopija u mrežnoj verziji.
- Kratki sadržaj: Razglednica prikazuje rubni zapadni dio Zrinjevca i drvored na trgu.
- Vrsta datoteke: Korisnička kopija; razlučljivost 400 dpi u formatu JPG (2.2MB). • Digitalna matrica; izvornik digitaliziran u razlučljivosti 400 dpi u formatu TIFF (319 MB); skenirano prema standardu Kodak Q13 color separation guide and gray scale.
- Zahjevni sustava: Microsoft Silverlight.
- Predmetna odrednica: Zagreb - Zrinjevac - razglednice, stare
- Klasifikacijska oznaka: 711 61(0.034)
- Jezik: hrvatski • francuski
- Reprodukcija publikacije: Zagreb : Zrinjski trg - La place de Zrinji. Leipzig, 1907. [Grafička građa]
- ZaKi ident: 301004151

At the bottom, it indicates the base is 'Digitalne zbirke' and provides a URL: <https://digitalnezbirke.kgz.hr/?object=info&id=18216>. On the right side of the page, there is a small thumbnail image of the viewcard.

Slika 18. Kataložni zapis o digitalnoj reprodukciji razglednice *Zagreb : Zrinjski trg – La place de Zrinji* sa slika 12. i 13. u katalogu Digitalnih zbirki KGZ-a.

Kataložni zapis na slikama 16. i 17. opisuje elektroničko izdanje izvornika u katalogu KGZ-a, što je vidljivo u skupini 2 ISBD-a *Izdanje* koja glasi *Elektroničko izdanje izvornika objavljenog 1907.* Kataložni zapis na slici 18. također opisuje elektroničko izdanje izvornika, ali u katalogu Digitalnih zbirki KGZ-a.

Budući da se radi o jedinici elektroničke građe, katalogizirana je po pravilima ISBD(ER)-a. Jedinica građe mogla bi biti katalogizirana i prema pravilima objedinjenog izdanja ISBD-a, ali ovaj zapis ne sadrži skupinu 0: *Oblik sadržaja i vrsta medija* koja je

sastavni dio kataložnog opisa po ISBD-u, a u skupini 1 zapis sadrži *opću oznaku građe* koja glasi *elektronička građa* i neobvezni je element skupine 1 ISBD(ER)-a, što pokazuje da je ovdje primijenjen ISBD(ER).

Osnovna razlika dvaju zapisa je što zapis u katalogu KGZ-a sadrži dodatne tipke *Lokacije, ISBD, Preporuke, Oznake/Tagovi* i *UNIMARC*, čije su funkcije već objašnjene, a zapis u Digitalnim zbirkama KGZ-a ove tipke ne sadrži. Ostale razlike mogu se svesti na različiti raspored pojedinih elemenata unutar zapisa.

U kataložnim zapisima vidljive su skupine 1, 2, 4, 6 i 7 ISBD(ER)-a. Iste skupine vide se i kad se izabere tipka *ISBD* u katalogu KGZ-a čime se otvara zapis u ISBD-formatu (slika 17).

Skupina 1: *Stvarni naslovi i podaci o odgovornosti* sadrži naslov i podnaslov razglednice i oni su upisani jednako kao i u zapisu o razglednici.

Skupina 2: *Izdanje* sadrži podatak da se radi o elektroničkom izdanju razglednice i o godini izdanja izvornika i glasi: *Elektroničko izd. izvornika objavljenog 1907.*

Skupina 3: *Vrsta i opseg građe* ovdje nije navedena. U katalogizaciji po ISBD(ER)-u obvezno je navesti *oznaku vrste građe*, a *opseg građe* je neobvezan element. Kad bismo upisali oba elementa, skupina 3 glasila bi: *Elektronički slikovni podaci (1 datoteka : 2 zapisa)* ili *Slikovni podaci (1 datoteka : 2 zapisa)*. Varijanta bez atributa *elektronički* dozvoljena je zato što je u skupini 1 navedena opća oznaka građe (*Elektronička građa*).³³²

Skupina 4: *Izdavanje, raspačavanje itd.* sadrži podatke o nakladniku i godini elektroničkog izdanja i glasi: *Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2008.*

Skupina 5: *Materijalni opis* za daljinski se dostupnu elektroničku građu ne navodi, pa ovdje nije navedena.

Skupina 6: *Nakladnička cjelina* sadrži dva podatka o nakladničkim cjelinama, u prvom podatku razglednica je navedena kao 17. jedinica unutar virtualne izložbe *Zagreb na pragu modernog doba*, a u drugom kao 5. jedinica cjeline *Grafička građa* unutar portala *Digitalizirana zagrebačka baština*. U ISBD-prikazu (slika 17.) svaka je nakladnička cjelina upisana u zasebnoj obloj zagradi u skladu s pravilima o navođenju više nakladničkih cjelina.³³³

³³² ISBD(ER) : Međunarodni standardni bibliografski opis elektroničke građe : prerađeno izdanje ISBD(CF)-a, Međunarodnoga standardnoga bibliografskog opisa računalnih datoteka / preporučila Radna grupa za pregled ISBD(CF)-a ; [s engleskoga prevele, hrvatske primjere odabrale i izradile Tanja Buzina i Sofija Klarin]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2001. Str. 68.

³³³ Isto, str. 88-89.

Skupina 7: *Napomena* sadrži šest napomena što je vidljivo u ISBD-prikazu kataložnog opisa gdje su napomene odvojene interpunkcijskim simbolom točka, razmak, crta, razmak (. –), čime se osim različitih skupina odvaja i dva ili više puta ponovljena ista skupina³³⁴. U ISBD – prikazu napomene su navedene sljedećim redom: napomena o izvoru iz kojega je preuzet glavni stvarni naslov, napomena da se radi o korisničkoj kopiji mrežne verzije, napomena o slikovnom sadržaju razglednice, zapravo njezin kratki opis, napomena o formatu korisničke kopije, napomena o digitalnoj matrici iz koje je izrađena korisnička kopija i napomena o zahtjevima sustava za korištenje korisničke kopije.

Skupina 8: *Standardni broj (ili alternativa) i uvjeti nabavljanja* nisu navedeni, jer digitalna reprodukcija razglednice ne sadrži standardni broj.

Nadalje vidimo da kataložni zapis sadrži još neke elemente koji ga upotpunjuju, a nisu dio opisa po ISBD-u. To su elementi *predmetna odrednica, klasifikacijska oznaka, jezik i reprodukcija publikacije* gdje se navode podaci o izvorniku reproduciranog izdanja i poveznica na cjeloviti sadržaj izdanja. Navedeni podaci dio su potpunog kataložnog zapisa, a u Dublin Coreu postoje elementi analogni za svaki od ovih podataka, pa bismo ih mogli tumačiti i kao njegove elemente.

Na slici 18. prikazan je kataložni zapis o elektroničkom izdanju razglednice *Zagreb : Zrinjski trg – La place de Zrinji* u katalogu Digitalnih zbirki Knjižnica grada Zagreba koji ne donosi ništa novo u odnosu na kataložni zapis o istoj jedinici građe u katalogu KGZ-a prikazanom na slici 16.

9. Usporedba prikaza razglednica u katalozima NSK-a i KGZ-a

Prvo što je vidljivo pri usporedbi kataložnih zapisa o digitalnim reprodukcijama razglednica u katalozima NSK-a i KGZ-a razlike su u zapisima koje proizlaze iz različitog shvaćanja statusa digitalnih reprodukcija razglednica.

Digitalne reprodukcije u NSK-u prikaz su i vizualizacija izvornika u Digitalnim zbirkama NSK-a, bez namjere da digitalna reprodukcija predstavlja novi proizvod. Tome u

³³⁴ ISBD(ER) : Međunarodni standardni bibliografski opis elektroničke građe : prerađeno izdanje ISBD(CF)-a, Međunarodnoga standardnoga bibliografskog opisa računalnih datoteka / preporučila Radna grupa za pregled ISBD(CF)-a ; [s engleskoga prevele, hrvatske primjere odabrale i izradile Tanja Buzina i Sofija Klarin]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2001. Str. 31.

prilog govore kataložni zapisi u kojima se kao nakladnik spominje nakladnik izvornika, a ne NSK kao nakladnik digitalne reprodukcije, a u materijalnom se opisu navode dimenzije izvornika. U zapisu se navodi i format digitalne reprodukcije razglednice, ali u kontekstu se može reći da je njegova funkcija ukazivanje na tehnička svojstva vizualizacije izvornika.

Budući da je osnovna funkcija NSK-a prikupljanje nacionalne produkcije i njezin prikaz u nacionalnoj bibliografiji putem bibliografskih zapisa, odluka da su digitalne reprodukcije prikaz izvornika, a ne novi proizvod, u neku je ruku razumljiva, pa iz toga proizlaze i odgovarajući kataložni, odnosno bibliografski zapisi.

Digitalne reprodukcije u Digitalnim zbirka Knjižnica grada Zagreba predstavljaju novi proizvod, u impresumu se navodi KGZ kao nakladnik digitalnih reprodukcija, a u podacima o izdanju stoji da se radi o elektroničkom izdanju izvornika. U skladu s katalogizacijom po ISBD(ER)-u, materijalni se opis ne navodi, a opisuju se svojstva digitalne reprodukcije. Nadalje, u elementu *reprodukcija publikacije* može se prepoznati element *source (izvor)* Dublin Corea u kojem se upućuje na jedinicu građe iz koje je opisivana jedinica građe digitalizacijom izvedena.

Pri izvedbi digitalnih reprodukcija razglednica, NSK je vjerno reproducirala razglednice, prikazavši u zapisima obje njihove strane, recto i verso, smjestivši ih kao dva zapisa unutar iste datoteke. KGZ ovdje nisu poštovala kartofilsko pravilo da razglednicu čine recto i verso strana razglednice i digitalizirale su samo recto stranu razglednice, dodavši joj lijepo stiliziranu stranicu s impresumom digitalne reprodukcije, koja predstavlja verso stranu digitalne reprodukcije izvornika. S jedne strane, budući da se radi o novom proizvodu, ova odluka može biti razumljiva. S druge strane, radi se o presliku jedinice građe koja bi trebala biti prikazana u svojoj izvornoj cjelovitosti, pri čemu verso strana sadrži određena grafička rješenja, ponekad i podatke o nakladniku ili autoru izvornika, a možda i poruku pošiljatelja i datum kad je razglednica putovala poštanskim prometom. Na ovaj način provedena digitalizacija te nam podatke uskraćuje.

Kad govorimo o kataložnim zapisima, u skladu s očekivanjima, u katalogu NSK-a puno je više katalogiziranih razglednica nego u katalogu KGZ-a. Nadalje, NSK sadrži skupne zapise za pojedine skupine razglednica koje su po nekom povezujućem svojstvu grupirane u mape i katalogizirane kao cjeline. Skupnih zapisa o razglednicama u katalogu KGZ-a nema.

KGZ za svaku digitalnu reprodukciju razglednice sadrži dva kataložna zapisa, jedan u katalogu KGZ-a, a drugi u katalogu Digitalnih zbirki KGZ-a, dok je izvornik, očekivano, katalogiziran samo u katalogu KGZ-a.

Katalog NSK-a sadrži kataložne zapise izvornika, a kataložni zapisi o digitalnim reprodukcijama dostupni su u katalogu Digitalnih zbirki NSK-a.

10. Zaključak

Problemi u prikupljanju, skladištenju i katalogizaciji razglednica složeniji su nego što se može iščitati iz ovoga rada. Knjižnice koje razglednice skupljaju u okvirima zavičajnih zbirki u puno su povoljnijem položaju od Nacionalne i sveučilišne knjižnice koja ih je prema *Zakonu o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti* iz 2019. godine dužna prikupljati kao obvezni primjerak, jer one mogu birati što će uvrstiti u zbirku, pa mogu raspolagati količinom za koju imaju mogućnost skladištenja, katalogiziranja i odluke na koji će ih način učiniti dostupnima javnosti.

Budući da je produkcija razglednica masovna, Nacionalna i sveučilišna knjižnica bi morala imati kriterije na koji će se način pojedine razglednice katalogizirati i koje će se razglednice digitalizirati i objaviti na njezinim mrežnim stranicama. Jedan kriterij razvrstavanja, po temi koja je na razglednicama slikovno obrađena, predložila je Vera Predović.³³⁵ Većina proizvedenih razglednica nema značajnu umjetničku ili intelektualnu vrijednost, pa bi se takve razglednice mogle grupirati i katalogizirati skupno. Razglednice koje se izdvajaju kvalitetom ili zanimljivošću sadržaja ili izrade, mogle bi se izdvojiti iz skupine i katalogizirati pojedinačno. Preporučuje se da takvi iznimni primjerci budu digitalizirani i objavljeni na mrežnim stranicama NSK-a, čime bi se značajno povećala njihova vidljivost i dostupnost javnosti, ali se pritom mora voditi računa o autorskim pravima. Autorska prava svih razglednica digitaliziranih i objavljenih na mrežnim stranicama NSK-a i KGZ-a su istekla, pa za njihovu objavu nije bila potrebna dozvola. Zato bi bilo dobro u obrasce za prijavu obveznog primjerka za ovu vrstu građe uvesti stavku u kojoj bi se nositelj autorskog prava izjasnio dopušta li da razglednica koju je dostavio bude digitalizirana i objavljena u Digitalnim zbirkama NSK-a, a u dodatnoj bi se stavci moglo pitati dopušta li objavu i na mrežnim stranicama ostalih sedam knjižnica kojima NSK distribuira po jedan obvezni primjerak. Mogućnosti bi bile da se dopušta objava digitalne reprodukcije na

³³⁵ Predović, Vera. Razglednice kao bibliotečni materijal : odlomci iz veće radnje. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 9, 3/4(1963), str. 115.

mrežnim stranicama svih osam knjižnica koje primaju obvezni primjerak ili samo na mrežnim stranicama NSK-a ili se uopće ne dopušta objava digitalne reprodukcije razglednice.

Bez obzira provodi li se digitalizacija unutar institucije ili je provodi vanjski suradnik, stručno osoblje knjižnice moralo bi preuzeti odgovornost za sadržaj digitalne reprodukcije, a provoditelj digitalizacije za tehničku izvedbu. U radu je navedeno da bi digitalna reprodukcija morala sadržavati obje strane razglednice, jer one predstavljaju cjelinu. Moguće je da se pojavi razglednica koja je putovala poštanskim prometom i koja sadrži poruku primatelju za koju će osoblje knjižnice zaključiti da nije primjerena za objavu, npr. zbog zadiranja u privatnost osoba uključenih u korespondenciju. U tom bi slučaju možda bilo bolje ne objaviti razglednicu na mrežnim stranicama, nego objaviti samo njezinu stranu s ilustracijom, jer bi trebalo težiti ujednačenosti digitalnih zapisa i objavljivati digitalne reprodukcije razglednica u cijelosti.

U analizi kataložnih zapisa pokazano je da su i NSK i KGZ digitalnim reprodukcijama razglednica dodijelile zasebne kataložne zapise, što je dobra praksa, jer tako jedan zapis opisuje jednu jedinicu građe. Ukazano je na razliku u pristupu NSK-a i KGZ-a gdje NSK sebi nije pripisala nakladničku ulogu u objavi digitalne reprodukcije, a kao nakladnik je naveden nakladnik izvornika, dok su KGZ sebe navele kao nakladnika digitalnih reprodukcija. Iz navedenoga je zaključeno da NSK digitalnu reprodukciju smatra samo prikazom izvornika u svojim digitalnim zbirkama, tj. objavu iste jedinice građe u drugom formatu ili mediju, dok je KGZ smatraju novom jedinicom građe, tj. novim proizvodom. Iz ovoga bismo mogli izvesti općenitije pitanje je li digitalizacija i objava grafičke građe u drugom mediju ujedno i nova jedinica građe ili samo prikaz postojećeg izdanja u novome mediju, odnosno, terminologijom FRBR-a, radi li se o dva pojavna oblika izraza djela ili je digitalna reprodukcija samo vizualizacija izvornika u katalogu digitalnih zbirki. Bilo bi dobro da hrvatski kataložni stručnjaci daju jednoznačan odgovor na ovo pitanje ili odgovor u kojim slučajevima digitalna reprodukcija predstavlja novu jedinicu građe, a kada samo vizualizaciju izvornika, čime bi se ostvarili preduvjeti za ujednačenost kataložnih zapisa za ovu vrstu građe. U poglavlju 4. *Katalogizacija razglednica prema ISBD-u* i poglavlju 5. *Katalogizacija digitalnih reprodukcija razglednica po Dublin Coreu* ovoga rada, digitalne reprodukcije razglednica katalogizirane su kao nova izdanja, tj. novi pojavni oblici djela i osoba odnosno organizacija odgovorna za digitalnu reprodukciju izvornika navedena je kao nakladnik.

Literatura

Barbarić, Ana. Skupina 0 Ujedačenoga izdanja ISBD-a iz 2011. ili kako smo od opće oznake građe došli do oblika sadržaja i vrste medija. // 14. Seminar Arhivi, knjižnice, muzeji : mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture : zbornik radova / uredili Sanjica Faletar Tanacković i Damir Hasenay. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. Str. 20-35.

Coleman, Anita S. From cataloging to metadata : Dublin Core records for the library catalog. // Metadata : a cataloger's primer / editor Richard P. Smiraglia. Binghamton, NY : The Haworth Information Press, 2005.

Digitalizirana zagrebačka baština. // Knjižnice grada Zagreba. [pristupljeno: 2019-07-12].
Dostupno na: <https://digitalnezbirke.kgz.hr/>

Digitalizirana zaprešićka baština. // Knjižnice grada Zagreba. [pristupljeno: 2019-07-12].
Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/gradska-knjiznica-ante-kovacica-zapresic/zapresic-digitalno/digitalna-zbirka-zapresica/digitalizirana-zapresicka-bastina/42851>

Dublin Core Metadata Initiative Metadata Terms / Dublin Core Metadata Initiative Usage Board, 2020. [pristupljeno: 2020-03-01]
Dostupno na: <https://www.dublincore.org/specifications/dublin-core/dcmi-terms/>

Escolano Rodriguez, Elena. Uvod. // ISBD : Međunarodni standardni bibliografski opis / preporučila Skupina za pregled ISBD-a ; odobrio Stalni odbor IFLA-ine Sekcije za katalogizaciju. [s engleskog prevela i predgovor napisala Ana Barbarić]. Objedinjeno izd. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2014. Str. XV-XXI.

Freyschlag, Elizabeth K. Picture postcards : organizing a collection. // Special libraries 71, 5/6(1980)

Grafička zbirka. // Nacionalna i sveučilišna knjižnica. [pristupljeno: 2019-11-14].
Dostupno na: <http://www.nsk.hr/graficka-zbirka/>

Hakala, Juha. Dublinski osnovni skup elemenata metapodataka. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 43, 1/2(2000), str. 49-68.

Hillman, Diane. Using Dublin Core : the elements. // Dublin Core Metadata Initiative, 2005. [pristupljeno: 2019-08-22].
Dostupno na: <https://www.dublincore.org/specifications/dublin-core/usageguide/elements/>

Ille, Jagoda ; Ismena Meić. Digitalizirana zagrebačka baština : raznolike uloge digitalnih zbirki Knjižnica grada Zagreba. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 55, 2(2012), str. 137-148. [pristupljeno: 2019-08-19].
Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=156980

ISBD : Međunarodni standardni bibliografski opis / preporučila Skupina za pregled ISBD-a ; odobrio Stalni odbor IFLA-ine Sekcije za katalogizaciju ; [s engleskog prevela i predgovor napisala Ana Barbarić]. Objedinjeno izd. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2014.

ISBD(ER) : Međunarodni standardni bibliografski opis elektroničke građe : prerađeno izdanje ISBD(CF)-a, Međunarodnoga standardnoga bibliografskog opisa računalnih datoteka / preporučila Radna grupa za pregled ISBD(CF)-a ; [s engleskoga prevele, hrvatske primjere odabrale i izradile Tanja Buzina i Sofija Klarin]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2001.

ISBD(NBM) : Međunarodni standardni bibliografski opis neknjižne građe / preporučila komisija za pregled ISBDa ; odobrio stalni odbor Sekcije za katalogizaciju Međunarodne federacije bibliotekarskih društava i ustanova. [s engleskoga prevela, hrvatske primjere odabrala i izradila Vedrana Juričić]. Prerađeno izd. Zagreb : Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1993.

Katić, Tinka. Digitalizacija stare građe. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 46, 3-4(2003), str. 33-47. [pristupljeno: 2019-12-13].

Dostupno na: <http://eprints.relis.org/5593/1/Katic.pdf>

Klarin, Sofija. Digitalne reprodukcije : model i elementi kataložnog opisa. // 7. Seminar Arhivi, knjižnice, muzeji : mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture : zbornik radova / uredila Tinka Katić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004. Str. 87-105.

Leko, Krunoslav. Umijeće sakupljanja razglednica. Rijeka : Ex Libris, 2015.

The Library of Congress: A Timeline. // Library of congress. [pristupljeno: 30.01.2020.].

Dostupno na: <https://www.loc.gov/about/history-of-the-library/timeline/>

O digitaliziranoj baštini. // Nacionalna i sveučilišna knjižnica. [pristupljeno: 2019-11-14].

Dostupno na: <http://db.nsk.hr/HeritageUnits.aspx?id=197>

Predović, Vera. Razglednice kao bibliotečni materijal : odlomci iz veće radnje. //

Vjesnik bibliotekara Hrvatske 9, 3/4(1963), str. 111-121.

Republika Hrvatska. Zakon o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti. Zagreb : Narodne novine, 2019. [pristupljeno 2019-11-03]. X. Obvezni primjerak. Članak 37.

Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2019_02_17_356.html

Roy, Lorie. A view of main street : the use of postcards in historic preservation. Postcards in the library : invaluable visual resources / editor Norman D. Stevens. New York ; London : The Haworth Press, cop. 1995.

Smjernice za odabir građe za digitalizaciju : radna verzija. // Nacionalni projekt „Hrvatska kulturna baština : digitalizacija arhivske, knjižnične i muzejske građe ; Ministarstvo kulture Republike Hrvatske = Ministry of culture Republic of Croatia. Zagreb, studeni 2007.

Stančić, Hrvoje. Očuvanje elektroničkih informacijskih objekata : arhivi, knjižnice, muzeji – zajednička koncepcija. // 7. Seminar Arhivi, knjižnice, muzeji : mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture : zbornik radova / uredila Tinka Katić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004. Str. 26-35.

Using Dublin Core. // The Metadata Manual : a practical workbook / Rebecca L. Lubas, Amy S. Jackson and Ingrid Schneider. Oxford ; Cambridge ; New Delhi : Chandos publishing, 2013.

Verona, Eva. Univerzalna bibliografska kontrola i međunarodno ujednačavanje katalognih postupaka. [pristupljeno 2020-01-30]

Dostupno na: <http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/verona.htm>

Willer, Mirna. Metapodaci za dugoročnu zaštitu elektroničke građe. // 5. seminar Arhivi, knjižnice, muzeji : mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture : zbornik radova / uredile Mirna Willer i Tinka Katić, Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2002.

Popis slika

Slika 1. Mapa s razglednicama <i>Našice na starim razglednicama : pozdrav iz Našicah</i> (prednja strana spremnice)	23
Slika 2. Mapa s razglednicama <i>Našice na starim razglednicama : pozdrav iz Našicah</i> (stražnja strana spremnice)	24
Slika 3. Razglednica <i>Našice : cvjetnjak u perivoju grofa Pejačevića</i> (recto)	27
Slika 4. Razglednica <i>Našice : cvjetnjak u perivoju grofa Pejačevića</i> (verso)	27
Slika 5. Razglednica <i>Ni dieu ni maitre</i> (recto).....	29
Slika 6. Razglednica <i>Ni dieu ni maitre</i> (verso)	30
Slika 7. Prikaz zbirnog kataložnog zapisa za mapu sa 166 razglednica u katalogu NSK-a.....	85
Slika 8. Digitalna reprodukcija razglednice <i>Zagreb : Maksimir</i> u katalogu NSK-a (recto).....	87
Slika 9. Digitalna reprodukcija razglednice <i>Zagreb : Maksimir</i> u katalogu NSK-a (verso)	87
Slika 10. Kataložni zapis o razglednici <i>Zagreb : Maksimir</i> sa slika 8 i 9 u katalogu NSK-a.	88
Slika 11. Kataložni zapis o digitalnoj reprodukciji razglednice <i>Zagreb : Maksimir</i> sa slika 8 i 9 u katalogu Digitalnih zbirki NSK-a.....	90
Slika 12. Digitalna reprodukcija razglednice <i>Zagreb : Zrinjski trg – La Place de Zrinji</i> u katalogu Digitalnih zbirki KGZ-a (recto).....	94
Slika 13. Kolofon digitalnog izdanja razglednice <i>Zagreb : Zrinjski trg – La place de Zrinji</i> u katalogu Digitalnih zbirki KGZ-a.	95
Slika 14. Kataložni zapis o razglednici <i>Zagreb : Zrinjski trg – La place de Zrinji</i> sa slika 12 i 13 u katalogu KGZ-a.	96
Slika 15. ISBD-format kataložnog zapisa o razglednici <i>Zagreb : Zrinjski trg – La place de Zrinji</i> sa slika 12 i 13 u katalogu KGZ-a.....	96
Slika 16. Kataložni zapis o digitalnoj reprodukciji razglednice <i>Zagreb : Zrinjski trg – La place de Zrinji</i> sa slika 12 i 13 u katalogu KGZ-a.....	98
Slika 17. ISBD-format kataložnog zapisa o digitalnoj reprodukciji razglednice <i>Zagreb : Zrinjski trg – La place de Zrinji</i> sa slika 12 i 13 u katalogu KGZ-a.....	99
Slika 18. Kataložni zapis o digitalnoj reprodukciji razglednice <i>Zagreb : Zrinjski trg – La place de Zrinji</i> sa slika 12 i 13 u katalogu Digitalnih zbirki KGZ-a.....	99

Sažetak

Razglednice su relativno slabo vidljiva knjižnična građa koja je, kao i većina građe iz specijalnih zbirki, najčešće dostupna pod posebnim uvjetima. Zbog masovnosti građe, one često nisu bile katalogizirane ili su bile katalogizirane kao skupni zapisi. Da bi postale dostupnije, prije svega ih je nužno popisati i predstaviti u knjižničnim katalozima. Mogućnosti suvremenih knjižničnih kataloga pogodne su za njihovu prezentaciju putem digitalnih reprodukcija koje se mogu uvrstiti u kataložne zapise i koje mogu zadovoljiti potrebe većine korisnika, dok onima kojima je nužan uvid u izvorni primjerak, mogu poslužiti kao izvor za izbor jedinica građe koje će zatražiti na uvid.

U radu je iznesena kratka povijest nastanka razglednica, problemi pri njihovu smještaju i zaštiti i njihov značaj kao knjižnične građe. Obradena je katalogizacija razglednica i njihovih digitalnih reprodukcija po pravilima ISBD-a i Dublin Corea i analizirani su primjeri kataložnih zapisa o razglednicama i njihovim digitalnim reprodukcijama u katalozima Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu i Knjižnica grada Zagreba. Ukazano je da je za temeljitu katalogizaciju digitalnih reprodukcija razglednica u zapise nužno uvesti dodatne elemente s kojima se ne susrećemo u kataložnim zapisima o knjižničnoj građi u materijalnom obliku. Dublin Core pruža ove dodatne elemente i njihovo uključivanje u kataložne zapise doprinosi temeljitijem opisu elektroničke građe.

Ključne riječi: razglednice, katalogizacija razglednica, digitalizacija, digitalna reprodukcija, ISBD, ISBD(ER), ISBR(NBM), Dublin Core

Summary

Postcards are inadequately visible library material which, like most specialty collections, is most commonly available under special conditions. Due to their large number, they were often not catalogued, or were catalogued as aggregate records. In order to make them more accessible, it is first of all necessary to list and present them in library catalogues. The capabilities of contemporary library catalogues are suitable for presenting them through digital reproductions that can be included in catalogue records and which can satisfy the needs of most users, while for those who need access to the original copy, digital reproductions can serve as a source for the selection of material units to request for insight.

This graduation thesis presents a brief history of postcards, problems with their placement and protection, and their importance as library materials. The cataloguing of postcards and their digital reproductions according to ISBD and Dublin Core rules was analyzed and examples of catalogue records of postcards and their digital reproductions in the catalogues of the National and University Library in Zagreb and the Zagreb City Library were analyzed. It was pointed out that for thorough cataloguing of digital reproductions of postcards, it is necessary to introduce additional elements into the records that are not encountered in the catalogue records of material library material. Dublin Core provides these additional elements and their inclusion in catalogue records contributes to a more thorough description of electronic material.

Key words: postcards, cataloguing of postcards, digitization, digital reproduction, ISBD, ISBD(ER), ISBD(NBM), Dublin Core